Eser Adı: Şeyh-i San'ân Mesnevisi
Müellifi: Mostarlı Hasan Ziyâ'î
Hazırlayan: Müberra Gürgendereli
Yayın Yılı: 2017
ISBN: 978-975-17-3427-3
Ana Yayın Numarası: 3203
Kültür Eserleri Dizisi-454

Adres: Anafartalar Mahallesi, Cumhuriyet Caddesi,
No: 4, B-Blok, 06030 Ulus/ANKARA
Telefon: 00 90 312 3099001
Faks: 00 90 312 3098998
e-posta: yaphaz@kulturturizm.gov.tr

www.kulturturizm.gov.tr-
http://ekitap.kulturturizm.gov.tr

ŞEYH-İ SAN'ÂN MESNEVİSİ

MOSTARLI HASAN ZİYÂ'Î

Hazırlayan
Dr. Müberra Gürgendereli

Ankara
2017

MOSTARLI HASAN ZİYÂ'Î'NİN ŞEYH-İ SAN'ÂN MESNEVİSİ

Mostarlı Hasan Ziyâ'î (ö.1584), Boşnakların divan sahibi ilk klasik şairidir. Şiirlerini tıpkı diğer Rumeli şairleri gibi sade, samimi ve anlaşılır bir dille yazan Ziyâ'î, eserlerinde Balkanlara has yerel unsurlara, yeni ifadelere ve orijinal söyleyişlere yer verir. Lirik, kayıtsız, kural tanımayan ve istigna dolu şiirleri şairi, dönemin diğer divan şairleri arasında önemli bir yere koymaktadır. Payitahta ulaşamaması ve hamisi olan Vusûlî Mehmed Beğ'e erken intisap edememesi gibi sebeplerle sıkıntılı bir gençlik geçirmiştir. Onun hayatı ve şiirleri hakkındaki bilgiler hacimli mürettep tek nüsha "Divan"ı ve "Kıssa-i Şeyh Abdürrezzâk" adlı mesnevisindeki bilgiler doğrultusunda tespit edilmiştir. Mostar'da doğan şairin bu yörenin yerli ailelerinden olduğu anlaşılmaktadır. Divanın sonunda yer alan "Hasan Ziyâ'î bin Ali bin Hüseyin bin Mahmud bin Yusuf el-Hersekî" künyesi şairin babasının ve büyük dedelerinin isimlerini göstermektedir. Vaizlik yaptığını şiirinden öğrendiğimiz Mostarlı Ziyâ'î, 992(1584) yılında veba hastalığından Mostar'da vefat etmiştir. Mostar köprüsünün tarih manzumesi de Ziyâ'î tarfından yazılmıştır. "Rahmet-i Hakk'a vâsıl oldum pâk" mısraı şairin ölümüne düşürülmüş bir tarihtir. Divanı ve Kıssa-i Şeyh Abdürrezzâk(Şeyh-i San'ân) mesnevisinden başka Kenzü'l-esrâr ve henüz bulunamayan Varka vü Gülşâh adlı mesnevileri mevcuttur[1].

Mostarlı Hasan Ziyâ'î'nin Kıssa-i Şeyh Abdürrezzâk (Şeyh-i San'ân) Mesnevisi, İslam ve tasavvuf felsefesi ile ilgili pek çok eserde mazmun olarak sıkça kullanılmış meşhur Şeyh-i San'ân hikayesini konu alır. Şair, bilinen bütün aşk hikayelerinin kendisinden önceki şairler tarafından defalarca yazıldığını, Şeyh Abdürrezzâk'ın hikayesinden başka, aşık ve maşukun halini anlatan yazılmamış hikaye kalmadığını söyleyerek bu kıssayı yazmaya karar verdiğini ifade eder.

"Mostarlı Ziyâ'î' nin Şeyh-i San'ân Mesnevîsi[2]"nin, tespit edilen mevcut dört nüshasının tavsifi şöyledir:

1. B: İstanbul Büyükşehir Belediye Kütüphanesi M.Cevdet K.272. Talik yazıyla kalın aharlı kağıda çift sütun halinde yazılmıştır. Varak sayısı 48, satır sayısı 19'dur. Sade bir çerçevesi olan nüshanın başlıkları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. H.1191 tarihinde istinsah edilen eser mukavva bir cilt içindedir. Eserin müstensihi Ahmed b. Seyyid Ali'dir. Eserin ebadı 31x20 cm.dir. Bu nüshada mesnevinin en başında "sebeb-i te'lîf-i kitâb budur ki bir âdem âlem-i hâbda vâkı'a görüp öz nazm ile şer' eylemiş." ibaresi yer almaktadır.

2. M: İstanbul Millet Kütüphanesi Emîrî- Manzum 935. Talik yazıyla çift sütun olarak yazılan nüshanın varak sayısı 49, satır sayısı 19'dur. Yaldızlı çerçeveli bu nüshada yer alan, çoğu okunmayan başlıkları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Mesnevinin başlangıcı yaldızlarla süslenmiştir. 17x11 cm. ebadındaki nüshanın müstensihi ve istinsah tarihi hakkında bilgi mevcut değildir. Nüshanın son birkaç sayfasının mürekkebi yer yer silinmiştir.

3. L: Londra British Museum, Or. 3291. Nüsha içinde bulunduğu mecmuanın 71b-106b varakları arasındadır. Talik yazıyla iki sütun halinde yazılmıştır. Varak sayısı 35, satır sayısı 25'tir. Mesnevinin başında bir tezhip bulunduğu fakat müzeden elde edilen filmde bunun belirsiz olduğu görülmektedir. Eserde müstensihin ismi ve istinsah tarihi hakkında bilgi yoktur.

4. Z: Zagreb "Orijentalna Zbirka" arhiva HAZU (Hırvatistan Bilim ve Sanat Akademisi) Arşivi Şarkiyat Koleksiyonu:202. Prof. Dr. Fehim Nemetak'ın yardımıyla elde ettiğimiz bu eksik nüsha elimizde fotokopi olarak mevcuttur. 46 yaprak olan fotokopide sayfa numaraları mevcut değildir. Talik yazı ile yazılan nüsha çift sütun halinde ve 15 satırdır. Çerçevesiz

---

[1] Müberra Gürgendereli (2002). *Hasan Ziyâ'î Divanı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.; Müberra Gürgendereli (2014); Ömer Zülfe, Fatih Başpınar (2011). *Mostarlı Ziyâ'î Kenzü'l-esrâr.* İstanbul: Semerkand Yayınları; "Ziyâ'î" www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com (Erişim Tarihi:25.05.2017)

[2] Müberra Gürgendereli (2007). *Mostarlı Ziyâ'î Şeyh-i San'ân Mesnevisi*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

yazılan eserde konu başlıkları için yer ayırılmasına rağmen herhangi bir başlık görülmemektedir.

Hiçbiri müellif hattı olmayan bu nüshalardan sadece **B** nüshasının istinsah tarihi bellidir. Nüsha H.1191 tarihinde yazılmıştır. Eldeki nüshalardan **Z** nüshası eksik bir nüshadır. Mesnevinin giriş bölümünü ihtiva etmeyen bu nüsha tenkitli metnin 331. beytinden başlamaktadır. 587. ve 617. beyitler arasında eksiktir. Bu eksikliklere rağmen diğer üç nüshada yer almayan bazı beyitler bu nüshada mevcuttur. **L** nüshası, nüshalar içindeki en bozuk metindir. Bu bozukluklara rağmen **Z** nüshasına daha yakındır. Nüshalar içinde müellif hattına en yakın olabileceğini düşündüğümüz nüsha **M** nüshasıdır. **B** nüshası ise **M** ile benzerlikler göstermesine rağmen eksik bölümler ihtiva eder. Ayrıca **Z** ve **L'**de olup **M** ve **B'**de olmayan beyitler de mevcuttur. Sonuç olarak; nüshaları kendi aralarında gruplandıracak olursak **M** ve **B** nüshalarının bir grubu **Z** ve **L** nüshalarının da diğer bir grubu teşkil ettiğini söyleyebiliriz.

Şeyh-i San'ân hikayesi ilk olarak, büyük İranlı mutasavvıf şair Feridüddin Attâr (M.1119-1193) tarafından yazılmış olan "Mantıku't-tayr" mesnevisindeki hikayelerden biri olarak karşımıza çıkar.[3] Tasavvufi bir çerçevede çeşitli hikayelerle zenginleştirilerek meydana getirilmiş olan eser, aruzun "Fâ'ilâtün, Fâ'ilâtün, Fâ'ilün" kalıbıyla yazılmıştır. Eserde bulunan hikayeler, kuşların sembolik olarak birbirleriyle konuşmaları şeklinde ele alınmıştır. 4931 beyit olan mesnevinin 1197-1607.beyitleri arasındaki 410 beyitlik bölümde Şeyh-i San'ân hikayesi anlatılmaktadır.

Türk edebiyatında ise bu hikaye; Attâr'ın "Mantıku't-tayr"ına Gülşehrî (XIV.yy), Şem'î, Nevâ'î (XV.yy), Za'ifî ve Kadızâde Şeyh Mehmed (XVI.yy) tarafından yazılmış tercüme ve şerhlerde yer alan hikayelerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Müstakil bir hikaye olarak ise; Gülşehri'den daha önce Ahmedî adlı birinin yazdığı vezni bozuk, anlatım tekniği zayıf, klasik mesnevi bölümlerini ihtiva etmeyen 238 beyitlik küçük bir mesnevisi olduğunu biliyoruz. Yine birebir Attar'ın tercümesi olma özelliği taşıyan 477 beyitlik mütercimi belirsiz bir Şeyh-i San'ân mesnevisi[4] de mevcuttur. Bütün bu eserlere bakarak; XVI. yy'da Mostarlı Hasan Ziyâ'î'nin yazdığı 1725 beyitlik mesnevinin, edebiyatımızda; klasik mesnevi bölümlerine sahip, telif özellikler taşıyan tek müstakil Şeyh-i San'ân mesnevisi olduğunu söyleyebiliriz. Bu mesnevide Ziyâ'î konu olarak Attâr'ın Mantıku't-tayr'ına sadık kalmakla beraber konunun işlenişinde, ayrıntılarda ve hikayenin hatime bölümünde belirgin değişiklikler yapmıştır.

Ziyâ'î'nin Kıssa-i Şeyh Abdürrezzâk Mesnevisi'nin özeti:

"Yemen'in Sanân şehrinden olan Şeyh Abdürrezzâk, elli yıl şeyhlik yapmış, elli kez hacca gitmiş, dörtyüz müridi olan, ömrünü ibadetle geçirmiş, takvası ve kerametleriyle meşhur büyük bir şeyhtir. Bu şeyh bir gece rüyasında bütün memleketleri gezdikten sonra Anadolu'ya geldiğini ve burada bir kilisenin içindeki puta secde ettiğini görür. Bu rüya ile huzursuz olan şeyh, müritleriyle beraber Kabe'den Anadolu'ya gitmeye karar verir. Rum kayserinin şehrine geldiğinde yüksek bir köşk, bu köşkün içinde de bir kız görür. Güzellikte bir eşi bulunmayan bu Hristiyan kızına aşık olan şeyh, sevgilisinin kapısında ağlayıp inlemeye, figan etmeye başlar. Onun ağlayıp inlemeleri üzerine müridleri toplanarak tövbe etmesini ve bu yolu bırakarak ibadet yoluna geri dönmesini isterler. Şeyh bunların bütün tavsiyelerine aşıklığı ile ilgili cevaplar verir ve bugüne kadar aşık olmadığı için pişman olduğunu söyler. Bunca nasihatın şeyhe tesir etmediğini gören müridler, kaderin ne şekilde gerçekleşeceğini görmek için beklemeye karar verirler. Sevgilinin eşiğinde köpekleriyle dost olup onlarla yaşamaya başlayan şeyh, günden güne zayıflar, benzi sararıp solar. Böyle hasta

[3] Abdülbaki Gölpınarlı (çev.) (1968). *Ferideddin Attâr, Mantık al-Tayr.* İstanbul. C. I. 97-127.
[4] Sadık Yazar (2010). "Mütercimi Belirsiz Şeyh-i San'ân Hikayesi". T*urkısh Studies* 5: 4.

ve perişan kızın eşiğinde yaşarken kız bir gün gezmek için köşkten dışarı çıkar. Kapısında hasta ve sarı yüzlü şeyhi görüp halini bilmezden gelerek "sen kimsin, utanman yok mu? Cahil, buluğa ermemiş, ihtiyar bir ahmaksın. Bir zahidin tersa kızının kûyunda böyle durması reva mıdır?" diye şeyhe çıkışır. Ona; vuslatına layık olmadığını, bu sevdadan vazgeçip kefen hazırlığına girişmesini söyler. Şeyh tekrar yalvarınca da vuslatı için dört şart öne sürer. Bu şartlar puta tapmak, Kuran'ı yakmak, içki içmek ve Hristiyan olmaktır. Bu tekliflerden sadece içki içmeyi kabul eden şeyh diğerlerini yerine getirmeye kudreti olmadığını söyler. Hristiyan güzeli bir içki meclisi hazırlatarak şeyhi sarhoş eder. Şeyh bu sarhoşlukla kıza dokunmak isteyince kız tarafından azarlanır ve diğer üç şartı da yerine getirmek zorunda kalır. Bunca yıllık ibadetini ve emeğini heba edip zünnar kuşanan şeyh kızdan yine vuslat talep eder. Bu sefer de kız vuslatına karşılık şeyhten mehr (nikah bedeli) ister. Altın ve gümüşü olmayan şeyh, sonunda mehr olarak kızın öne sürdüğü, bir yıl boyunca domuzlarına çobanlık etme şartını kabul eder. Şeyhlerinin domuz çobanı olduğunu gören müridler, ondan izin alarak Kabe'ye geri dönerler. Şeyh, Anadolu'ya gitmeden önce Kabe'de onun her sırrına vakıf çok yakın bir müridi vardır. Bu mürid, şeyh Rûm'a gittiğinde başka bir yerde bulunmaktadır. Yârânları Kabe'ye döndükleri zaman şeyhin halini müridlerden öğrenen bu gerçek dost, şeyhi yalnız bıraktıkları için onlara kızar ve hepsini yanına alarak Anadolu'ya gelir. Hepsi birlikte itikafa girerek gece gündüz yiyip içmeden devamlı ibadet ederler. Duaları Allah tarafından kabul edilir ve bu hakikatli mürid rüyasında Hz.Muhammed'i görüp ondan şeyhi için şefaat diler. Hz. Muhammed ona şeyhe himmet edersen tövbesi kabul edilir, der. Müridler bu müjdeyi vermek için şeyhin yanına vardıklarında onun ağlayarak bî-karar gezdiğini pişman olduğunu, zünnarını çözdüğünü görürler. Müridlerini görünce utanıp ağlayan şeyh tövbe edip Kabe'ye geri döner. Şeyh Kabe'ye döndükten sonra kız, bir gece rüyasında güneşin yanına düştüğünü ve kendisiyle konuştuğunu görür. Güneş, kıza şeyhin ayağına düş, onun mezhebine gir, Müslüman ol, der. Sabah olduğunda sinesi nurla, canı şevkle ve neşeyle dolan kız bir yerde karar kılamayıp gözyaşı dökerek yola koyulur. Dağlarda, çöllerde perişan gezen kız bir taraftan da Allah'a onu şeyhe ve doğru yola ulaştırması için dua eder. Onun bu duası Allah tarafından kabul edilir. Bu hali rüyasında şeyhe malum olur. Şeyh Hristiyan kıza gideceğini söylediğinde müridleri "bunca çektiğin zahmetler, ağlamalar, ibadetler boşuna mıydı?" diye onu vazgeçirmeye çalışırlar. Şeyh, yaranına kızın Müslüman olmak için çöllere düştüğünü söyleyince hep birlikte kızı aramaya koyulurlar. Kızı çölde saçı başı dağılmış, perişan bir halde bulurlar. Kız şeyhe; bana iman arz et, beni Müslüman et diye yalvarır. Kabe'de Müslüman olan kız, günlerini oruçla, namazla ve dua ile geçirdikten sonra takatinin kalmadığını, ukbaya göçmek istediğini söyler ve ettiği eziyetler için şeyhten af dileyerek ruhunu teslim eder.

ATTÂR VE ZİYÂ'Î'NİN ŞEYH-İ SAN'ÂN HİKAYELERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

1. Attâr'ın Mantıku't-tayr'ı ile Ziyâ'î'nin Kıssa-i Şeyh Abdürrezzâk Mesnevisi'nin en belirgin farklılığı şekil özellikleridir. Ziyâ'î'nin eseri müstakil bir mesnevi olması sebebiyle klasik mesnevilerin çoğunda mevcut olan besmele, tevhid, münacat, na't, devlet büyüğü için övgü, sebeb-i te'lif, agaz-ı dâsitân, konunun işlendiği bölüm ve hatime bölümlerini ihtiva eder. Mantıku't-tayr'da ise kıssa, mesneviyi meydana getiren hikayelerden biri olduğu için bu özellikleri taşımaz. Vezin olarak karşılaştırıldığında; Attâr'ın eserinin vezninin "Fâ'ilâtün, Fâ'ilâtün, Fâ'ilün", Ziyâ'î'ninkinin ise "Fe'ilâtün(Fâ'ilâtün), Fe'ilâtün, Fe'ilün(Fa'lün)" olduğu görülmektedir.
2. Hikayelerin beyit sayıları da farklılık göstermektedir. Attâr hikayesini 410 beyitle, Ziyâ'î ise 1725 beyitle anlatmıştır.

3. Hikayenin başında Attâr, şeyhin “birkaç gece” üst üste aynı rüyayı gördüğünü söyler. Ziyâ’î ise “bir gece” rüya görmüştür.
“...**birkaç gece** biteviye bir rüya görüyordu.” **Attâr-1207**
Merd-i bîdâr-ı diyâr-ı San‘ân
Bir gice ‘âlem-i bâtında ‘ayân **Ziyâ’î-397**
4. Attâr’da şeyhin vuslat talebine karşılık kız, şeyhe dört tekliften birini yerine getirmesini söyler. Ziyâ’î’de ise bunların hepsinin yerine getirilmesi gerekmektedir.
“Kız, eğer sen bu işin eriysen dört şeyden birini yapmalısın. Ya puta secde edersin, ya kur’anı yakarsın, ya şarap içersin yahut da imanından geçersin dedi” **Attâr-1353, 1354**
Didi senden olımam ben hoş-dil
Dört işe olmaz isen kâ’il **Ziyâ’î-888**
5. Şarap içen şeyhin içkinin tesiriyle kızın bütün tekliflerini kabul etmesinden sonra “Mezemmet-i Bade” adlı içkinin kötülüklerinin anlatıldığı bir bölüm gelir. **Ziyâ’î- 955-1007**
6. Şeyhin domuz çobanı olmasından sonra, Ziyâ’î, domuza benzettiği riyakar şeyh Reyhan’ın hikayesini “Latife” başlığı altında anlatır.**Ziyâ’î-1149-1179**
7. Ziyâ’î’nin mesnevisinde hikayenin anlatıldığı bölümde, şeyhin ve Hristiyan kızın ağzından söylenmiş 5 gazel yer almaktadır.
1.Gazel: Şeyhin ağzından söylenmiş bu 5 beyitlik gazel 546-550. beyitler arasındadır. Bu gazel Ziyâ’î divanında mevcut değildir.
2.Gazel: Şeyhin ağzından söylenmiş bu 5 beyitlik gazel 856-860. beyitler arasındadır. Gazel Ziyâ’î divanındaki 316. gazeldir.[5]
3.Gazel: Ziyâ’î’nin ağzından söylenmiş bu 5 beyitlik gazel 1008-1012. beyitler arasındadır. Bu gazel Ziyâ’î divanında mevcut değildir.
4.Gazel: Şeyhin ağzından söylenmiş bu 5 beyitlik gazel 1054-1058. beyitler arasındadır. Gazel Ziyâ’î divanındaki 317. gazeldir.[6]
5.Gazel: Hristiyan güzelin ağzından söylenmiş bu 5 beyitlik gazel 1490-1494. beyitler arasındadır. Gazel Ziyâ’î divanındaki 278. gazeldir.[7]
Mesnevide farklı vezinde 2 de kıt’a mevcuttur. (155, 1695)
8. Attâr’da hakikatli müridin, Ziyâ’î’de ise müridlerin hepsinin duaları kabul olunur.
“Nihayet bunların safına reis olan dervişin dua oku hedefe vardı.” **Attâr-1510**
Kıldılar anca tazarru‘yla figân
Tîr-i âh irdi nişâna ol ân **Ziyâ’î-1321**

9. Attâr’da kız rüyasında; güneşin, kucağına düştüğünü görür. Ziyâ’î’de ise güneş kızın yanına düşer.
“Bundan sonra o Hristiyan kızı, rüyasında güneşin kucağına düştüğünü gördü.” **Attâr-1553**
Gördi ol demde ki hurşîd-i cihân
Yanına sâye gibi düşdi hemân **Ziyâ’î-1458**
10. Attâr’da şeyhi bulmak için çöllere düşen kızın hali şeyhe malum olur. Ziyâ’î’de ise şeyh kızın halinden rüyasında haberdar olur.
“Geri dön...gene o putu bul...o put gibi güzel sevgilinle hem-dem ol, derdine derman et diye ilham geldi.” **Attâr-1578**
Mülhem-i gayb didi rü’yâda
Duhterün hâlini ol sahrâda **Ziyâ’î-1540**
11. Attâr’da Hristiyan kızı, kendisini buldukları yerde şeyhden af diler, Müslüman olur ve ölür. Ziyâ’î’nin Kıssa-i Şeyh Abdürrezzâk Mesnevisi’nde ise hikaye bu bölümde değişir. Kız, Mantıku’t-tayr’da olduğu gibi çölde şeyh Sanan ve dervişleriyle karşılaştıkları yerde ölmez.

[5] Müberra Gürgendereli (2002). *Hasan Ziyâ’î Divanı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları. 262.
[6] Müberra Gürgendereli (2002). *Hasan Ziyâ’î Divanı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları. 262.
[7] Müberra Gürgendereli (2002). *Hasan Ziyâ’î Divanı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları. 246.

Onlarla beraber Kabe'ye gelir, Müslüman olur, burada günlerini devamlı Allah'a dua ederek ve ibadetle geçirir. Nihayet bir gün şeyhe takatsiz kaldığını, ukbaya göçmek istediğini söyler, şeyhten af diler ve ölür.
"O ay yüzlü bu sözleri söyleyip candan el çekti. Zaten yarı canı kalmıştı, onu da cânâna teslim etti." **Attâr-1599**
Ger namâz içün okınsaydı ezân
Vaktine hâzır idi ol cânân **Ziyâ'î-1596**

Olmışum 'âciz ü miskîn ü gedâ
'Afv kıl cürmümi hasm olma bana **Ziyâ'î-1641**

Bu sözi söyleyüp ol şâh-ı kerîm
Eyledi rûh-ı şerîfin teslîm **Ziyâ'î-1642**

Tasavvufi bir nitelik taşıyan Şeyh-i San'ân hikayelerinde dikkat çeken en önemli özellik, aşk uğruna çekilen dertler, eziyetler ve bu yolda karşılaşılan acılara tahammül edebilme gücüdür. Şeyhin düştüğü zillet karşısında gösterdiği sabır ve alçakgönüllülük, hakiki aşk yolunun zorluklarla dolu olduğunu ve ancak bu yolda çekilen dertlerin, sıkıntıların neticesinde ilahi aşka ulaşmanın mümkün olacağını göstermektedir. Ziyâ'î, kıssasının sonunda bütün hikayeyeyi özetleyen şu beyti söyleyerek gerçek aşkı tarif eder.

'Aşk-ı yâr arada bir vâsıtadur
'Aşk-ı Mevlâya hemân râbıtadur
(1452)

ŞEYH-İ SAN'ÂN MESNEVİSİ
Hikayede Olay
Ziyâ'î'nin Kıssa-i Şeyh Abdürrezzâk mesnevisi anlatma esasına bağlı diğer edebî metinlerde (destan, masal, hikaye, roman...) olduğu gibi bir vak'a etrafında metin halkalarından meydana gelmiş bir olay örgüsüne sahiptir. Eserde klasik mesnevilerde alışılageldiği üzere, hemen vak'aya geçilmez. Önsöz ya da giriş diyebileceğimiz ilk bölümünde besmelenin özelliklerinin ve öneminin de anlatıldığı, Allah'ın büyüklüğünü ve sıfatlarını zikreden 78 beyitlik "besmele" ve "tevhid" bölümleri mevcuttur. İkinci bölüm (79-108), cihanın yaratılma sebebi, âlemlerin fahrı, diğer bütün peygamberlerin göz bebeği Hz. Muhammed'in övüldüğü "na't", üçüncü bölüm (109-146), şairin cürm ü isyanı sebebiyle günahlarının affedilmesi ve şiirinin kabul görmesi için yalvardığı "münacaat" bölümleridir. Dördüncü bölüm (147-207), şairin "Sebeb-i Nazm- ı Kitab-ı Abdürrezzâk" başlığı altında mesneviyi yazma sebebini dile getirdiği bölümdür. Gençliğinde aşık olup, nice şiirler söylediğini fakat şiirin değerinin halk arasında bilinmediğini, bu sebeple gurbete gittiğini ve burada da aç kaldığını ifade eden şair, "mülhem-i gayb" dan gelen bir haberle şairlerin hâmîsi Vusûlî Beğ'e takdim etmek üzere bir mesnevi yazmaya karar verdiğini söyler. Beşinci bölümde (208-245), Ziyâ'î'nin intisap ettiği Vusûlî Mehmed Beğ'in devlet adamlığı ve şairliğindeki yeteneği anlatılarak büyük İran şairlerinden ve kahramanlarından daha da üstün olduğu ifade edilir. Altıncı bölüm (246-330) ise zamandan şikayet bölümüdür.

Buraya kadar saydığımız bölümler şairin hikayeye hazırlık yaptığı bir önsöz olarak düşünülebilir. Ziyâ'î'nin mesnevisi bu giriş bölümü sebebiyle diğer mesnevilerden farklılık göstermektedir. Çünkü bu bölümde şair ile ilgili pek çok özel bilgi mevcuttur. Bu duruma Fuzûlî'nin Leyla vü Mecnun'unda da rastlanır. " Fuzûlî'nin eserini, aynı konuyu işleyen diğer

mesnevilerden ayıran temel unsurların başında bu giriş kısmı gelmektedir.”[8] Gerçekten de Hasan Ziyâ’î’nin hayatı hakkındaki pek çok bilgiyi bu mesneviden öğreniyoruz. Yukarıda sözü geçen otobiyografik mahiyetteki bu giriş bölümleri şairin hayatı, maddi durumu, çevresi, akranları, arkadaşları, eşi, hâmîsi, mesleği, yaşadığı yer ve eserleri hakkındaki bütün bilgileri ardarda sıralamaktadır. Ziyâ’î’nin hayatı ve eserleri hakkındaki bilgilerin bu konulardaki ana kaynaklar olan tezkirelerde yer almaması gibi önemli bir eksikliği göz önüne alırsak, eserde mevcut olan bu kadar fazla şahsî bilgi çok önem kazanmaktadır.

Mesnevinin yedinci bölümünü meydana getiren (331-435), metin halkalarını şöyle sıralayabiliriz:

1.İbadeti ve takvasıyla meşhur Şeyh San’ân’ın rüyasında Anadolu’da bir kilise içinde puta secde ettiğini görmesi (331-400)
2.Gördüğü bu rüyadan huzursuz olan Şeyh San’ân’ın rüyasını müridlerine anlatması (401-420)
3. Şeyhin müridleriyle birlikte Anadolu’ya gelmesi (421-435)

Şair bu bölümden sonra olayın akışını durdurarak yeni bölüme geçildiğinin neredeyse haberini verir;

Dinle ey münkir-i hâl-i ‘uşşâk
‘Aşk ile neyledi ‘Abdürrezzâk
(435)

Sekizinci bölümün (436-900) metin halkaları:
1. Şeyhin Anadolu’da Kayser’in şehrinde bir köşkte tersa kızını görmesi (436-446)
2. Şeyhin oracıkta kıza aşık olması (447-448)

Yazar bu bölümde araya “vasf-ı duhter” başlığı altında Hristiyan kızının güzellik unsurlarını tasvir ettiği uzun bir bölüm yerleştirmiştir. (449-501)

3. Şeyhin kıza olan çaresiz aşıklığı sebebiyle ağlayıp inlemesi (502-654)

Bu halkanın içinde şeyhin ağzından okunmuş bir gazel mevcuttur. (546-551)

4. Müritlerin şeyhe bu aşktan vazgeçmesi için nasihatta bulunmaları karşılığında şeyhin olumsuz cevap vermesi (655-698)
5. Müritlerin şeyhi kendi haline bırakmaya karar vermeleri (699-706)
6. Şeyhin sevgilinin kûyunu mesken edinip köpekleriyle arkadaş olması (707-749)
7. Şeyhin kızın eşiğinde hastalanması(750-795)
8. Kızın şeyh ile konuşup onu bu durumundan dolayı ayıplaması (796-817)
9. Şeyhin kıza aşıklığını ilan etmesi ve vuslat talebinde bulunması (818-860)

Bu bölümde yine şeyhin ağzından Hristiyan güzeline aşkını anlattığı bir gazel mevcuttur.(856-860)

10. Şeyhin kavuşma teklifine karşı öne sürdüğü dört şartı söylemesi (866-894)
11. Şeyhe bu tekliflerin ağır gelmesi ve bunların içinden sadece içki içmeyi kabul etmesi (895-899)

Dokuzuncu bölümün (900-1012) metin halkaları:
1. Kızın fermanı ile bir içki meclisi kurulması (900-913)
2. Şeyhin kızın sunduğu şarabı içip sarhoş olması (914-928)
3. Şeyhin sabrının kalmayıp kıza dokunmak istemesi(929-930)
4. Kızın Hristiyan olmadığı için şeyhin teklifini reddetmesi (931-938)

---
[8] Pervin Çapan (1999). *Mesneviye Düşen Aşklar*. Doçentlik Çalışması. 94.

5. Şeyhin içkinin tesiriyle kızın bütün tekliflerini kabul etmesi (939-954)

Bu bölümün sonunda içkinin kötülüklerinin anlatıldığı "Mezemmet-i Bâde" adlı bir bölüm ve hakim bakış açısıyla Ziyâ'î'nin ağzından söylenmiş bir gazel mevcuttur. (955-1012)

Onuncu bölümün (1013-1225) metin halkaları:

1. Şeyhin Hristiyan olup kızın bütün isteklerini yerine getirmesi (1013-1032)
2. Kızdan tekrar vuslat talep etmesi (1033-1058)

Bu halkanın sonunda şeyhin ağzından söylenmiş bir gazel mevcuttur. (1054-1058)

3. Kızın vuslat karşılığında şeyhten mehr olarak altın, gümüş istemesi (1058-1080)
4. Şeyhin parası olmadığını söylemesi (1081-1097)
5. Kızın şeyhten mehr olarak bir yıl domuzlarına çobanlık etmesini istemesi (1098-1104)

Bu arada " Tarif-i Aşk" başlığı altında bir bölüm vardır. (1105-1128)

6. Şeyhin kızın domuzlarına çobanlık etmesi (1129-1145)

Bu halkanın sonunda "Latife" başlığı altında daha önce şeyhin başından geçmiş olan küçük bir anı geri dönme tekniği ile anlatılır. (1149-1179)

7. Yaranının Kabe'ye gitmek üzere şeyhe veda etmeleri (1180-1225)

On birinci bölümün (1226-1325) metin halkaları:

1. Şeyh Anadolu'ya giderken Kabe'de bulunan sadık müridinin şeyhin başına gelenleri öğrenmesi (1226-1252)
2. Müridin şeyhi yalnız bıraktıkları için diğer müridlere kızması (1273-1274)
3. Diğer müridlerin pişmanlık duymaları ve hep beraber Anadolu'ya gitmeye karar vermeleri (1280-1312)
4. Bütün müridlerin şeyhi bu dertten kurtarması için günlerce Allah'a dua etmeleri (1313-1326)

On ikinci Bölümün 1327-1448) metin halkaları:

1. Sadık müridin rüyasında Hz. Muhammed'i görüp şeyhine şefaat etmesi için yalvarması (1327-1352)
2. Hz. Muhammed'in şeyhin tövbe etmesi neticesinde bu gerçek müridin himmetiyle affedileceğini söylemesi (1353-1375)
3. Şeyhin Hristiyanlığı terk edip tövbe etmesi (1376-1448)

On üçüncü bölümün (1449-1650) metin halkaları:

1. Hristiyan kızına rüyada güneş tarafından şeyhe gitmesinin söylenmesi (1449-1472)
2. Duhterin aba giyip perişan halde dağda taşta şeyhi araması (1473-1533)
3. Duhterin bu halinin rüyada şeyhe malum olması ve kızı aramaya koyulması (1534-1563)
4. Şeyhin kızı perişan bir halde bulması (1564-1574)
5. Kızın tövbe edip Müslüman olması (1575-1579)
6. Kızın günlerini ibadetle geçirmesi (1580-1608)
7. Kızın şeyhten af dileyip ölmesi (1609-1650)

Mesnevi boyunca Şeyh San'ân'ın sergüzeşti anlatılmıştır. Şeyhin aşık olmadan önceki hayatı, aşık olması, din değiştirmesi, domuz çobanlığı yapması, tövbe edip dinine geri dönmesi ve kızın Müslüman olmasının anlatıldığı birbirine bağlı metin halkalarının hepsi şeyhin aşk vak'asının birer unsuru olmuştur.

Mesnevinin sonuç bölümü ise, 164 beyitlik "Hâtime-i Kitâb" başlığı altında 1661-1725. beyitler arasındadır. Bu bölümde yer alan konular şöyledir:

Allah’a hamd ü senâ (1661)
Mesnevinin yazılış zamanı (1662)
Mesnevinin yazıldığı yer (1663)
Mesnevinin yazıldığı harflerle ilgili tasavvurlar ve eseriyle övünme (1664-1677)
Şiirden anlamayanlara yergi ve sitem (1678-1697, 1708-1719)
Şiirden anlayanlara ve şiirine övgü (1698-1707)
Okuyucudan hayır dua isteme (1722, 1723)
Mesnevinin yazılışıyla ilgili tarihler (1724, 1725)

Hikayenin Kahramanları

1. Şeyh-i San’ân: Mesnevinin adından da anlaşıldığı gibi hikayenin ana karakteridir. Bu şeyh, San’ân şehrinde bulunan birçok şeyh ve sûfînin içinde tek, çok tanınmış, dünya nimetlerinden vazgeçmiş, kendi fakir gönlü zengin bir zattır. Adı Abdürrezzâktır. Yıllarca pek çok kerametler göstermiş, yoldan çıkanları doğru yola getirmiş olan Şeyh San’ân ; elli yılını zühd ve takva ile geçirmiştir. Allah yolunun mürşidi olan Abdürrezzâk’ın yanında her biri ilim ve amelde kamil dört yüz müridi vardır. Sırları keşfetmede üstad olan şeyhe bütün halk hayrandır. (351-365) Elli kez hacca gitmiş, ömrü oldukça da umre etmiştir. (366-367) İbadetlerinde hiç kusuru yoktur. Allah’ın emirlerini ve Hz.Muhammed’in sünnetini yerine getirerek yaşar. Sözleri âb-ı hayât gibi mürde gönülleri canlandırır. (368-371) Yanına yaklaşan heybetinden yüzüne bakamaz. (372) Mergûb-ı cihân ve mahbûb-ı zamân (378) olan şeyh, hasta ve çaresizleri İsa nefesiyle iyileştirir birinin dileği için dua edecek olsa o dilek hemen yerine geliverir. (374-376) Bu kerametlerini gören halk şeyhe iktida eder. (377)

2. Tersâ kızı: Şeyhin aşık olduğu bu kız, Rum kayserinin kızıdır. Bu hıristiyan güzelin özellikleri mesnevide “Vasf-ı duhter” başlığı altında anlatılmıştır. (449-502) Bu kız o kadar güzeldir ki niceler onun için canından, imanından geçebilir. (458) O güzellik feleğinin ay yüzlü parlak güneşidir.(460)

Ziyâ’î, kızın her güzellik unsurunu mesnevide bir ya da birkaç beyitte tek tek anlatmıştır. Buna göre, hıristiyan güzelin özellikleri hakkındaki benzetme ve tasavvurlar şöyledir:

Dudak (leb,la’l): Hz. İsa (449), âb-ı hayât (450), la’l (475), şîrîn (456), mey (457), tatlu şerâb (475), sır (477), gonca (482).
Zülf : târîk (450), siyeh (453), küfr (459), zünnâr (464), buhûr-ı Meryem (454), çevgân (467), müşgîn (468).
Boy (kadd): serv-i revân (493), râstî, nihâl-i garrâ (452), Tûbâ (453).
Teni: pâk (451), sîmîn (455), rûh-ı musavver (479).
Yüzü (tal’at): Ka’be-i uşşâk-ı cihân (476), gül (466).
Kaşı (ebrû): kemân (462), tâk (469).
Gamze: tîr, hûnî, zâlim, kattâl-i cihân (462).
Göz: fitne-i cünd-i ‘uşşâk (469), Türk (472).
Yanak (ruhsâr): âteş, âb-ı latîf (473).
Bel (miyân): rişte, mûy (478).
Çene çukuru (zekan): sîmîn (479), çâh (480).
Kol (sâ’id): sa’d (485).
El (yed, dest): devlet-i cân (485), pâk (498), sîmîn (499), şâh-ı mercân, münîr (500).
Avuç içi (kef-i dest): râhat-ı cân (485).

Ter (arak): dürr (483).
Sîne: levh-i billûr (483).
Ben (hâl): hâcerü'l-esved (476).

Bu güzel kız yüzük, bilezik, halhal gibi ziynet eşyaları kullanır. (487, 488, 490) Sefidac sürer, ellerine kına yakar.

Nice hınnâ ki o dest-i sîmîn
Hûn-ı 'uşşâk ile olmış rengîn
(499)

3.Şeyhin müridleri: Şeyhin daima yanında olan dört yüz müridi vardır. (363) Bunların hepsi âlim, kâmil, faziletli ve hünerli kişilerdir. (364) Bu müridler şeyhi yaptığı kötü işlerden vazgeçirmeye uğraşırlar, bunu başaramayınca şeyhlerinden izin alarak Kabe'ye geri dönerler. (1223)

4.Kabe'de kalan mürid: Şeyhin Anadolu'ya gittiği sırada başka bir yerde olan hakikatli bir müridi vardır. Hikayenin yönlendirici kahramanı olan bu sadık mürid, şeyhle birlikte Rûm'a gidememiştir. (1236)Bu mürid zühd ü takvada makbul, halk arasında tanınmış bir ibadet ehlidir. (1237-1239) Mesnevide "merd-i mürid, mürid-i sadık" olarak anılan bu mürid diğer müridleri Rum diyarına geri dönmeye ikna eder.

4. Hz. Muhammed: Rüyasında müride yol gösterir. Tövbe kıldığı takdirde şeyhin günahlarının bağışlanacağını müjdeler. (1336, 1356)

Hikayenin Mekanı

Kıssa-i Şeyh Abdürezzak mesnevisinde sahne olarak soyut ve somut mekanlar kullanılmıştır. Hikaye geniş çerçevede genel olarak kahramanların "San'ân, Diyar-ı Rum ve Kabe arasında devamlı gidiş gelişleriyle gerçekleşmektedir. Şeyh Abdürezzak San'ân'da yaşar, sık sık Kabe'ye hacca gider, gördüğü rüya üzerine müridleriyle beraber Rum'a gelir. Müridleri şeyhi Rum'da bırakıp Kabe'ye dönerler. Daha sonra mürid-i sadık ile birlikte Kabe'de şeyh için dua ve ibadet edip tekrar Rum'a gelirler. Şeyh tövbe ettikten sonra müridleriyle birlikte yine Kabe'ye döner. Tersa kızı şeyhi aramak için Rum'dan Kabe'ye gelir. Bu gidiş gelişlerde yer isimleri mesnevide şu beyitlerde zikredilir:

San'ân (Yemen, vilayet): 342,355, 663
Arz-ı Arab: 1312
Kabe: 366,421, 680, 681, 1026, 1065, 1140, 1147, 1191, 1235, 1445, 1448, 1499, 1520, 1578
Rum (Anadolu, Kayserin şehri): 416, 417, 421, 422, 438, 441,1235, 1298, 1308, 1311, 1312

Mesnevide Geçen Soyut Mekanlar:

Rü'yâ: 381, 383, 392, 1329, 1540
Vâkıa: 384, 390, 391, 399
Âlem-i bâtın: 397
Âlem-i gayb: 1456
Ekâlîm ü diyar (rüyada): 398

Somut, açık mekanlar: Yiryüzü (425), tağ-bağ (439), tağ (1487), çemenzâr (804), gülşen (988, 989, 1057), sahrâ (1222, 1521, 1540)

Somut, kapalı mekanlar: Hankah ve savmaalar (344, 560), kasr (442, 443, 445, 507, 1091), kilisâ, (681, 856), deyr (858, 1021, 1026), meclis (922), büthane (1014), kûy-ı yâr (687, 717, 720, 786, 805, 814, 852, 853, 880, 1051, 1439) sevgilinin kapısı (1055), dergeh (1167), tekye (1331)

Rumelili bir şair olan Ziyâ'î, eserin sonunda mesneviyi Rumeli'de (büyük ihtimalle Bosna'da) yazdığını ve bu eserin Akdeniz'in akışı gibi çok çabuk tamamlandığını söyler.

Rûmilinde bu güzel bahr-ı revân
Akdenizdür ki gelüp akdı hemân
(1663)

Hikayenin Zamanı

Mesnevide anlatılan zaman aralığı, şeyhin rüyasında puta taptığını görmesiyle başlayıp tersa kızının ölümüyle biter. Eserin anlatma zamanını ise Ziyâ'î'nin mesnevinin bitişine düşürdüğü iki tarih beytinden belirlememiz mümkündür. Bu iki tarih beyti H.991 (M.1583) tarihine karşılık gelmektedir. Mesnevi mevsim olarak ilkbaharda yazılmıştır.

Mevsim-i gülde bu evrâk-ı sefîd
'Avn-i Mevlâ ile oldı tesvîd
(1662)

Hikayede Motifler

Motif kavramı, "hikaye etmenin en küçük unsuru"[9] olarak tanımlanmaktadır. Kıssa-i Şeyh Abdürrezzâk mesnevisinde yer alan belli başlı motifler şunlardır:

1. Düş görme: Mesnevide en fazla yer alan motif, rüya motifidir. Bu motif hikayede ayrı ayrı dört yerde geçmektedir. İlk olarak, hikayenin hareket noktası sayabileceğimiz Şeyhin rüyada bir puta secde ettiğini görmesi şeklinde karşımıza çıkar.

Eylemiş seyr-i ekâlîm ü diyâr
Eylemiş Rûma gelüp sonra karâr

Gelmiş a'zâ-yı vücûdı vecde
Eylemiş bir büt öninde secde
(398, 400)

İkinci rüya motifi: Müridlerin hepsi Şeyh San'ân'ın doğru yola geri dönmesi için devamlı zikir ve dua ederler. Bundan sonra duaları kabul olur ve "mürid-i sâdık", Hz. Muhammed'i ruyasında görüp şeyhi için şefaat ister.

Keremünden sen ana yol göster
Senden ol pîr şefâ'at ister
(1351)

[9] Ali Berat Alptekin (1997). *Halk Hikayelerinin Motif Yapısı* . Ankara: Akçağ Yayınları. 297.

Üçüncü rüya motifi: Şeyh tövbe ettikten sonra bir gece Hristiyan güzeli rüyasında güneşle konuşur. Güneş ona şeyhi bulup Müslüman olmasını söyler.

Neces-i küfr ile oldun murdâr
Seni pâk itsün o şeyhü'l-ebrâr

Râhuna geldi ana hem-râh ol
Râgıb-ı dîn-i Habîbullâh ol

(1461, 1462)

Dördüncü rüya motifi: Kız şeyhin yanına gitmek için yola koyulduktan sonra çöllere düşer ve yolunu kaybederek perişan bir hale gelir. Kızın bu hali, şeyhe rüyasında malum olur.

Görüldüğü gibi metinde rüyanın önemli bir yeri vardır. Ziyâ'î, yukarıda tespit ettiğimiz birinci rüya motifinden önce rüyanın hikmetlerini uzun uzun anlatır. Ona göre rüya, peygamberliğin bir parçası ve gerçeği yansıtan bir aynadır.

Mü'minün dînine kuvvetdür düş
Hak bu kim cüz'-i nübüvvetdür düş

Tut ki âyine gibidür rü'yâ
Ki olur mün'akis anda eşyâ

(380, 381)

Mesnevide rüyanın "cüz'-i nübüvvet" olarak nitelendirilmesinin temelinde Hz. Muhammed'in hadisleri yer almaktadır. "Salih adamın rüyası peygamberliğin kırk altıda biridir"... "Nübüvvetden sonra baki kalan ancak mübeşşirattır diye buyuran peygamberimize ashab, mübeşşirat nedir ya Resulullah dediklerinde 'iyi rüyadır' karşılığını aldılar."[10]

İslamiyet içinde insan hayatı ile ilgili iyi ve kötü olayların habercisi kabul edilen ayrıca doğru rüya gören kişiye peygamberliğin kırk altıda birini bahşeden Tanrı inancı, Türklerin İslamiyetten önce de aşina olduğu bir inanç ve düşünce tarzı idi.[11]

2. Aşık olma motifi:

İlk görüşte aşık olma: Gördüğü rüya üzerine müridleriyle Anadolu'ya gelen şeyh, orada bir köşkün içinde naz ile etrafı seyreden Hristiyan güzelini görür görmez aşık olur.

Aşk hastalığı: Kızın yüzünü görüp kendinden geçen şeyh, artık karasevdalı olmuştur. Ağlayıp inlemeye, kendini duvarlara vurmaya başlayan şeyhin durumu eserde delilik olarak ifade edilir.

Aşkın ilan edilmesi: Perişan hale düşen şeyh, sevgilisinin eşiğinde onun itleriyle birlikte yaşamaya başlar. Onun bu halini gören kız, bilmezden gelerek şeyhe bu halinin sebebini sorar. Şeyh de kıza ilan-ı aşk eder.

---

[10] Umay Günay (1999). *Türkiye'de Aşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi.* Ankara: Akçağ Yayınları. 83.
[11] Umay Günay (1999). *Türkiye'de Aşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi.* Ankara: Akçağ Yayınları. 83.

3. Keramet gösterme motifi: Şeyhin tasvirinin de yapıldığı "Âgâz-ı Hikayet" bölümünde şeyhin kerametleri anlatılır. O, katına gelen çaresiz ve biçarelere nefesiyle derman olur (374), hastaları duasıyla iyileştirir (375), bir istek için dua edecek olsa o istek hemen gerçekleşiverir.

4. Gelenekler: Mehr (mehir) isteme: Mehr, evlenirken erkek tarafından kadına verilen nikah bedelidir. İçki içip kızın bütün isteklerini yerine getiren şeyhin vuslat talebi üzerine kız, mehr olarak şeyhten altın ve gümüş ister.

5. Dini motifler:

Dua, Kabe: Dini tasavvufi bir eser olan mesnevinin tamamında dini motifler mevcuttur. Bunlardan en fazla kullanılanlar; dua, namaz ve ibadet yeri motifleridir. Bu motiflerin yer aldığı bölümler, şeyhin ve müridlerinin günlerini Kabe'de ibadet ve zikirle geçirdiklerinin anlatıldığı bölümlerdir.

Dini yardımcı: Mesnevide dini yardımcı Hz. Muhammed'dir. Sadık müridin rüyasına girerek şeyhin durumunun düzelmesi için müride yol gösterir.

Mesnevide Dil ve Üslup

1.Ziyâ'î'nin dil hususunda en belirgin özelliği, diğer Rumeli şairlerinde olduğu gibi, şiirlerini konuşma diline yakın sade bir dille söylemiş olmasıdır. Bu sade ve samimi söyleyişler, üslubu akıcı bir hale getirerek şaire duygularını daha rahat ifade edebilme imkanı sağlamıştır.

Beni dîvâne kılan sensin sen
Dili vîrâne kılan sensin sen
(820)

Bir misâfir evidür bu dünyâ
Her konan göçse gerekdür zîrâ
(1658)

2. Mesnevide duru Türkçe ile yazılmış beyitlere de rastlamak mümkündür.

Ne sorarsız bana siz bende misiz
Kal dimem size dahı bunda mısız
(1198)

Böyle didi vü yüzin dönderdi
Anları yollarına gönderdi
(1221)

3. Mesnevisini sade ve anlaşılır bir dille yazan Ziyâ'î'nin kullandığı rediflerin %85'i Türkçe kelimelerden meydana gelmiştir.

Bana İslâm çü makbûl olmaz
Küfrsüz ister isen ol olmaz
(935)

4. Günlük dilde yer alan teklifsiz konuşma cümlecikleri, senli-benli, lâubâli, "ya, hadi be, a be, bak a" gibi ifade kalıpları, şiir dilinde fazlalık olarak görülebilir. Şairin amacı az sözle çok şey anlatmak olduğu için bu tür söyleyiş özellikleri şiirde çok az kullanılır. Ancak Rumeli şairlerinin şiirleri incelendiğinde, günlük konuşma dili ifadelerinin dikkat çekecek kadar yoğun bir biçimde karşımıza çıktığı görülür. Bu da, Rumeli şairlerinin dillerini süslemeye

fazla gayret etmeden, senli-benli ifadelerle, içlerinden geldiği gibi, samimi bir biçimde şiir yazdıklarını gösterir.[12] Bu samimi, senli-benli, günlük konuşma diline ait ifadeler mesnevide şöyle yer almaktadır:

Gel e:

Gel e ey bülbül-i bâğ-ı hasret
Gel e ey murg-ı hevâ-yı mihnet
(298)

Hey:

Sende yok zerrece ‘akl u tedbîr
Katı oğlanlık idersin **hey** pîr
(816)

Hey gözüm nûru: (Mesnevideki gazellerden birinde)

Nedür cevr eyleyüp çok böyle i‘râz itmege bâ‘is
Ne gördün **hey gözüm nûrı** Ziyâ’î müstemendünden
(1058)

Hele:

Gâlibâ mûzîdür ekser cehele
Hazer itmek görinür yegce **hele**
(256)

Var yetiş, düş var:

Râh-ı ‘aşk oldı o mâha düşvâr
Var yetiş ‘aşk ile râha **düş var**
(1545)

Yâ:

Gicenün var ise rûzı olmaz
Yâ var ammâ ana rûzî olmaz
(601)

5. Bazı beyitlerde ise samimi şikayetler, sızlanmalar, sitemler ve günlük hayatta kullanılan dertleşme ifadeleri mevcuttur.

Bilmezin hîç nideyin neyleyeyin
Derdümi kime varup aglayayın
(655)

6. XVI.yy. şairi olan Ziyâ’î’nin Kıssa-i Şeyh Abdürrezzâk Mesnevisi’nde Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait bazı ses ve şekil özelliklerini de görmek mümkündür: kon (1197), dinüz (1211), dimeyevüz (48), bende misiz (1198), gelmelü olsa (332), buncılayın (1095), kılupdur (1203), olısar (1630).

---

[12] Halil Çeltik (2004). *Divan Sahibi Rumeli Şairlerinin Şiir Dünyası.* Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 136.

7. Mesnevide çok olmamakla beraber Türkçenin eski dönemlerine dayanan ve XVI.yy'da yaşamaya devam eden kelimeler de mevcuttur: tamu (114), söyündürmek (533), sayru (779), tamzurmak (779), ırımak (780).

8. Ziyâ'î lirik bir şairdir. Diğer Rumeli şairleri gibi o da duygularını samimi ve coşkulu bir şekilde ifade eder.

Allah Allah ne temâşâdur bu
İmtizâc eyleye âteş dahı su
(474)

Meded Allâh meded âh meded
Cürm ü 'isyânuma yok hadd ü 'aded
(109)

9. Ziyâ'î şiirlerinde daha önce söylenmemiş, yeni hayal ve tasavvurlara yer verme çabasındadır. Bu özelliğini daha çok kaside ve gazellerinde görmek mümkündür.[13] Mesnevide geçen "aşk timsahı" ve "aşk rahibi" ifadelerinin orijinal olduğu düşünülebilir.

Cûşa geldi yine deryâ-yı cünûn
Eyledi 'aşk nehengini zebûn
(502)

Şekl-i ruhbâna girüp şeyh-i ferîd
Râhib-i 'aşka hemân oldı mürîd
(572)

Şairin "aşk millet tanımaz" ifadesini de farklı bir söyleyiş olarak değerlendirmek mümkündür.

Hıdmetün cânuma minnet cânâ
'Âşık olana ne millet cânâ
(884)

Ziyâ'î şiirlerindeki bu orijinal söyleyişlerini "bikr-i fikr" (daha önce hiçbir şair tarafından söylenmemiş mazmunlar) olarak değerlendirmektedir.

Bikr-i fikrüm gibi ol duhter-i ter
Bir perî-rû idi makbûl-i beşer
(461)

10. Dini-tasavvufi bir niteliği olan mesnevide yer yer Arapça söyleyişlere (53, 78, 107, 108, 291...) ve ayetlerden iktibaslara (56, 325, 453...) da yer verilmiştir.

Şârib-i meşrebe-i "a'taynâk"
Lâyık-ı sadr-ı "ve mâ erse'lnâk"
(81)

[13] Müberra Gürgendereli (2002). *Hasan Ziyâ'î Divanı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları. 262. 49.

11. Mesnevide anlamı güçlendirmek, tekdüzeliği gidermek ya da ahengi sağlamak için tekrarlara da başvurulmuştur. Bu tekrarlar; kelime, kelime grubu ya da deyim olarak genellikle art arda gelen beyitlerde ya da aynı beytin iki ayrı mısraında yer almaktadırlar.

Haberi yok ki anun **yok haberi**
'Aybdan fark ide lafẓ-ı hüneri
(142)

Gitdi îmân u kemâl ü dildâr
Gitdi hep 'akl u dil ü sabr u karâr

Bu ne 'aşk u bu ne derd ü bu ne kâr
Gitdi dil **gitdi** hüner **gitdi** nigâr
(651,652)

Mânîde 'asî vü destinde 'asâ
Gösterür barmag ile halka riyâ
Başda misvâki görüp tedbîrin
Gösterür barmag ile tezvîrin
(1155, 1156)

Bulanup cûş idüp ol şûh-ı zamân
Yola girdi nite kim seyl-i revân
Yola girdi sefere eyledi meyl
Tıfl-ı dil oldı gam-ı 'aşka tafel
(1501, 1502)

12. Kelimelerin gerçek ve mecazi anlamlarını gözönünde tutarak söz oyunlarına da başvuran Ziyâ'î, mesnevisinde pek çok deyime ve atasözüne yer vermiştir. Şiirinde halk söyleyişine yakın ifadeleri kullanma ve samimi söyleyişler, atasözleri ve deyimlere fazlaca yer verme XVI.yy'da Balkanlar'da yetişen pek çok şairde görülen bir özelliktir.

Bir belâdur ki **çeken** anı **bilür**
Sanma her câhil noksânı bilür
(583)

İşiden agladugın güler idi
Kârvân geçdi it ürür dir idi

(745)

Mey içen tövbesini sır ekser
Ki **su akdugı yire girü akar**

(958)

SONUÇ

Divan edebiyatında pek çok beyitte yer alan Şeyh-i San'ân hikayesi, ilk olarak İranlı şair Attâr tarafından Mantıku't-tayr mesnevisindeki hikayelerden biri olarak 410 beyit halinde

yazılmıştır. Türk Edebiyatı'nda ise, Mantıku't-tayr çevirilerinde ve birkaç tercüme mesnevide işlenen bu konuyu, 16.yy. Boşnak şair Mostarlı Ziyâ'î , 1725 beyitle telif müstakil bir mesnevi şeklinde geniş ve renkli şekilde yazan tek şairdir. Ziyâ'î mesnevide konu olarak Attâr'ın Mantıku't-tayr'ına sadık kalmakla beraber hikayenin işlenişinde ve sonuç bölümünde değişiklikler yapma yoluna gitmiştir. Ayrıca besmele, tevhid, nat, hatime gibi mesnevi bölümlerinde edebi gücünü gösterme imkanı bulan şair, mesneviye telif nitelikler kazandırmıştır. Ziyâ'î'nin mesnevisini diğerlerinden ayıran en önemli özellik hikayenin hatime bölümüdür. Attâr'da, Hristiyan güzeli şeyhe kavuştuğu an Müslüman olur ve ölür. Ziyâ'î'nin eserinde ise; kız hemen ölmez, Şeyh ile beraber Kabe'ye gelir, günlerini dua ve ibadetlerle geçirdikten sonra ölür. Bu farklılık; bir Rumeli şairi olan Ziyâ'î'nin eserinde Balkanlarda yüzyıllar boyunca içiçe yaşayan Hristiyanlar ve Müslümanların dinlerinin karşılaştırılması olarak görülebilir. Şair bu mesnevide Hristiyanlık ile Müslümanlığı mukayese etmiş, İslamiyetin Hristiyanlığa olan üstünlüğünü vurgulamak istemiştir.

Hikayede yer alan en önemli motif, mesnevi boyunca dört ayrı yerde geçen rüya motifidir. Mesnevide bu motiften başka, aşık olma motifi, keramet gösterme motifi, adetler ve dinî motifler yer almaktadır.

Mesnevi nazım şekliyle yazılan Şeyh-i San'ân kıssası 1725 beyittir. 1-330. beyitler arası giriş bölümü, 331-1660. beyitler arası konunun işlendiği bölüm ve 1661-1725. beyitler arası bitiş bölümüdür. Konunun işlendiği bölümde şeyhin ve Hristiyan kızın ağzından söylenmiş 5 gazel, giriş ve sonuç bölümlerinde de ikişer beyitlik birer kıt'a yer almaktadır. Eser remel bahrinin Fe'ilâtün(Fâ'ilâtün)-Fe'ilâtün-Fe'ilün(Fa'lün) kalıbıyla yazılmıştır.

Mesnevinin dil konusundaki en belirgin özelliği, Ziyâ'î'nin bir Rumeli şairi olarak eserini sade bir dille yazmasıdır. Mesnevide samimi, senli benli, günlük konuşma diline yakın ifadelere sıkça rastlanır. Eser boyunca anlamı güçlendirmek ve ahengi sağlamak için tekrarlara da başvurulmuştur. Eserin bir özelliği de Rumeli şairlerinin şiirlerindeki ortak özelliklerden sayılan atasözleri ve deyimlere fazlaca yer vermesidir. Ayrıca Bosna'nın Osmanlı tarafından fethedilmesinden sadece bir yüzyıl sonra Ziyâ'î gibi Türkçe'yi ustaca kullanan ve devrin büyük şairleriyle boy ölçüşebilecek derecede renkli ve teknik açıdan başarılı şiirler yazabilen bir şairin yetişmesi Bosna ve çevresinde tesis edilmiş olan kültür ve sanat ortamı hakkında bizi aydınlatmaktadır.

Dört nüsha karşılaştırılarak yapılan çalışma neticesinde; meşhur Boşnak şair Mostarlı Hasan Ziyâ'î'nin Kıssa-i Şeyh Abdürrezzâk (Şeyh-i San'ân) mesnevisinin metin tespiti ortaya konulmuştur. Tasavvufî bir nitelik taşıyan hikayenin anlatmak istediği ana düşünce; gerçek aşkın insanın gönlünde olduğu fikridir. Aşk uğruna çekilen eziyetlere ve ayıplamalara alçak gönüllülükle katlanmak ve sabır göstermek gerekir. Hakiki aşk yolu zorluklarla doludur ve bu aşka ancak çekilen sıkıntılar neticesinde ulaşılır. Önceleri Hristiyan güzeli arzu eden şeyh için de, eserin sonunda gerçek aşkı bulan tersa kızı için de maddi aşk ilahi aşka ulaşmak için bir basamak, bir vasıta olmuştur. Bu düşünce mesnevide Ziyâ'î'nin dilinden şöyle ifade edilmektedir;

'Aşk-ı yâr arada bir vâsıṭadur
'Aşk-ı Mevlâya hemân râbıṭadur

KAYNAKÇA

Ahmedî. *Dâsitân-ı Abdürrezzâk*. Süleymaniye Kütüphanesi. Hacı Mahmud. 4311.

Alptekin, Ali Berat (1997). *Halk Hikayelerinin Motif Yapısı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Canpolat, Mustafa (1995) (hzl.). *Ali Şir Nevayi Lisânü't-tayr*. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.

Çapan, Pervin (1999). *Mesneviye Düşen Aşklar*. Doçentlik Çalışması.

Çeltik, Halil (2004). *Divan Sahibi Rumeli Şairlerinin Şiir Dünyası*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Duymaz, Ali (2004). "Kerem ile Aslı ve Şeyh-i San'ân Hikayeleri Arasındaki Benzerlikler". *Prof.Dr.Abdurrahman Güzel'e Armağan Kitabı.*

Gölpınarlı, Abdülbaki (çev.)(1968). *Feridedin Attâr, Mantık al-Tayr*. C. I. İstanbul.

Gölpınarlı, Abdülbaki (1992). *Yunus Emre ve Tasavvuf*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Gürgendereli, Müberra (hzl.) (2002). *Hasan Ziyâ'î Hayatı Eserleri Sanatı ve Divanı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Gürgendereli, Müberra (hzl.) (2007). *Mostarlı Ziyâ'î Şeyh-i San'ân Mesnevisi*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Gürgendereli, Müberra (2014). "Ziyâ'î" www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com (Erişim Tarihi:25.05.2017).

Kafzâde Fâizî. *Zübdetü'l Eş'âr*. Süleymaniye Kütüphanesi. Şehit Ali Paşa- 1877/1.

Kâtib Çelebî (1941). *Keşfü'z-zünûn*. İstanbul: Maarif Matbaası.

Kavruk, Hasan (1998). *Eski Türk Edebiyatında Mensûr Hikayeler*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Kırzıoğlu, Fahrettin (1949). "Allahuekber Dağları Üzerine". *Ülkü* 3: 27.

Kırzıoğlu, Fahrettin (1953). *Kars Tarihi*. İstanbul: Işıl Matbaası.

Köprülü, Fuat. *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Kucur, Şamil (2001). “Mey-Balaban-Duduk ve Sarı Gelin Türküsü Hakkında Süleyman Şenel ile Bir Röportaj”. www. turkuler. com/yazi/meybalaban.asp. (Erişim Tarihi: 08.02.2006).

Kut, Günay (2004). “Klasik Edebiyat: Osmanlı (Batı Oğuz) Sahası”. *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı: Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Levend, A.Sırrı (hzl.) (1957). *Gülşehrî Mantıku’t-tayr*. Ankara.

Mazıoğlu, Hasibe (1992). “Divan Edebiyatında Hikaye”. *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Nametak, Fehim (1989). *Pregled Knjızevnog Stvaranja Bosansko-Hercegovaskın Muslımana Na Turskom Jeziku*. Sarejevo: El-Kalem.

Günay, Umay (1999). *Türkiye’de Aşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Ünver, İsmail (1986). “Mesnevi”. *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı* II: 415- 416- 417.

Yazar, Sadık (2010). “Mütercimi Belirsiz Şeyh-i San’ân Hikayesi”. *Turkısh Studies* 5: 4.

Zeyrek, Yunus (hzl.) (1986). *A.Refik Altınay Kafkas Yollarında*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Zeyrek, Yunus. “Sarı Gelin Türküsü ve Efsanesi”. www.posoflular.com (Erişim Tarihi: 08.02.2006).

Ziyâ’î. *Kıssa-i Abdürrezzâk-ı Uşşâkî*. İstanbul Millet Kütüphanesi. Emîrî- Manzum 935.

Ziyâ’î. *Kıssa-i Şeyh Abdürrezzâk*. İstanbul Büyükşehir Belediye Kütüphanesi. M.Cevdet K.272.

Ziyâ’î. *Kıssa-i Şeyh Abdürrezzâk*. Londra British Museum. Or. 3291.

Ziyâ’î. *Kıssa-i Şeyh Abdürrezzâk*. Zagreb “Orijentalna Zbirka” Arhiva HAZU (Hırvatistan Bilim ve Sanat Akademisi) Arşivi Şarkiyat Koleksiyonu: 202.

Zülfe, Ömer ve Fatih Başpınar (2011). *Mostarlı Ziyâ’î Kenzü’l-esrâr.* İstanbul: Semerkand Yayınları.

KISSA-İ ŞEYH ‘ABDÜRRREZZÂK

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün
(Fâ‘ilâtün) (Fa‘lün)
Bismillâhirrahmânirrahîm

1. Açalum mülk-i kemâle râhı
Diyelüm şevk ile bismillâhı

2. Olmayan râh-ı Hudâya sâlik
Olmaz ol mülk-i kemâle mâlik

3. Besmeleyle idelüm kâra şürû‘
Kâr-ı efkâr-ı dil-efkâra şürû‘

4. Besmele rehberidür insânuñ
Besmele zîveridür Kur’ânuñ

5. Besmeledür ser-i Kur’ân-ı ‘azîm
Fâtih-i bâb-ı gülistân-ı na‘îm

6. Sırr-ı ser-sûre-i Furkân-ı ‘azîm
Fâtih-i Fâtiha-i nazm-ı Kerîm

7. Zîver-i safha-i levh-i mahfûz
Ebrû-yı rû-yı kelâm-ı melfûz

8. İbtidâ yazdı anı levhe kalem
Andadur ‘ilm-i cemî‘-i ‘âlem

9. Koma dilden anı her şâm u sabâh
Bâb-ı firdevse çün oldı miftâh

10. Yaraşur nazm-ı güher-bâr içre
Bîd şâhı gibi gülzâr içre

11. Hatt-ı sebz ile yazılsa meselâ
Olur ol serv ü sanevberâsâ

12. Resm olınsa idi sefîd ile ol
Görinür hemçü menâr-ı makbûl

13. Ger siyâh ile yazılsa fi’l-hâl
Olur ol sâye-i şimşâd-misâl

14. Lâciverd ile ger olsa mektûb
Görinür nahl-i benefşe gibi hûb

15. Hatt-ı zerd ile yazılsaydı eger
Bir hazân irmiş agaca beñzer

16. Olur ol sürh ile yazılsa tamâm
Rümh-ı gül-reng-i guzâtü'l-İslâm

17. La'l-gûn ney-şekere beñzedi hem
Oldı evrâkı hurûf-ı a'zâm

18. Şeker-i terdür o ra'nâ ma'nâ
Tûtîdür anı diyen dil gûyâ

19. Fi'l-mesel nokta-i bâsı anuñ
Hâlidür sanki ruh-ı Kur'ânuñ

20. Fi'l-hakîka olur ol nokta-i bâ
Merdüm-i dîde-i erbâb-ı recâ

21. Eyle ol noktaya sıdk ile nazar
Katre-i âb-ı hayâta beñzer

22. Kıble-i kalb-i kelâm-ı Mevlâ
Hacerü'l-esvedidür nokta-i bâ

23. Başıdur bâsı beyânuñ hakkâ
Ger bakabilseñ odur rûy-ı bakâ

24. Sînidür 'âlem-i câna hurşîd
İstivâ' hattıdur ol medd-i medîd

25. Meddüñ üstindeki sîn-i merkûm
Fi'l-mesel riştede dürr-i manzûm

26. Sanki remz ile o medd-i memdûd
Gösterür 'âbide râh-ı ma'bûd

27. Râh-ı takvâda olanlar mümtâz
Bilür ol meddi hemân 'ömr-i dırâz

28. Meddidür sanki 'asâ-yı Mûsâ
Mîmidür mühr-i Süleymân gûyâ

29. Erba'înüñ giregör halvetine
Vâkıf ol mîmüñ ulu hikmetine

30. Anda ol mîm ü elif kim mâdur
'Ayn-ı Kevser gibi müstesnâdur

31. Oldı engüşt-i şehâdet elifi
Vahdet-i Hakka işâret elifi

32. Vahdet ehli ol elif gibi hemîn
Olasın tâ ki ol Allâha yakîn

33. Togrıluk eyle elif gibi müdâm
İtmeye tâ ki elem kaddüñi lâm

34. Anda olan elif ü lâm hemân
Dest-i gâzîde olan tîr ü kemân

35. Lafza-i Allâh nişânı gûyâ
Sâye-i dest-i keremdür mahzâ

36. Sürh ile yazsalar anı ammâ
Görinür pençe-i mercânâsâ

37. Nazar it şedde-i müstesnâya
Lafza-i Allâhdan olmış sâye

38. Hâsıdur ‘âbide-i çeşm-i rûşen
Cânib-i ‘izzete oldur revzen

39. Eyledi râları ‘aynıyla ‘ayân
Kâb-ı kavseyn rumûzını beyân

40. Râları gurre-i garrâ-yı dü ‘îd
Hâları manzar-ı bâg-ı ümmîd

41. Gonçedür heşt behişte iki hâ
Yâ ser-i hançer-i erbâb-ı gazâ

42. Fi’l-mesel oldı o nûn-ı Rahmân
Nokta-i dâ’ire-i kevn ü mekân

43. Da‘vet-i rahmete yâ harf-i nidâ
Yâ kemândur yed-i gâzîde o yâ

44. Âhir-i besmelede yâ ile mîm
Oldı gûyâ yem-i eltâf-ı kerîm

45. Besmeledür şeh-i iklîm-i makâl
Hall olur anuñ ile müşkil-i hâl

46. Bir alây oldı hurûfı anuñ
Sımaga ‘askerini şeytânuñ

47. Cennete uçmak içün mü’minler
Zikr ü fikrin idinür bâl ü per

48. Vasfınuñ dimeyevüz binde birin
İn vasefnâhü ilâ yevmi'd-dîn

49. Hamd-i bî-hadd o Hudâ-yı pâke
'Akl ü cân virdi bir avuç hâke

50. Defter-i kevn ü mekân evrâkı
Fânîdür cümle vü oldur Bâkî

51. Kâdir ü Hâlık ü Settâr oldur
Nâsır u Râzık u Gaffâr oldur

52. Rahmetüñdendür anuñ rây-ı ferah
Dâldur kudretine kavs-i kuzah

53. Gökleri kıldı hevâ üzre binâ
Ce'ale'l-arza kenakşın fi'l-mâ

54. Anuñ emriyle yürür gökde sehâb
Yagdurur yiryüzine katre-i âb

55. Hâr-ı huşk üzre bitirür gül-i ter
Kara yirden çıkarur sünbül-i ter

56. Zulmet ü nûrı ol eyler peydâ
Kâdirun kad ce'ale'ş-şemse ziyâ

57. Gülsitân-ı ceberûtında felek
Varak-ı sûsene beñzer lâ-şek

58. Bahr-ı mecdinde anuñ deryâlar
Degül illâ ki küçük katre kadar

59. Anuñ emri ile her vakt-i seher
Gonçenüñ bâd-ı sabâ göñlin açar

60. Şâhıdur şâhlaruñ bendelerüñ
Dest-gîridürür efgendelerüñ

61. 'Aybı setr idici Settâr oldur
Zenbi 'afv idici Gaffâr oldur

62. Oldurur Kâdir ü Vehhâb ü Kerîm
Cân bulur emri ile 'azm-i remîm

63. Hüsni hüsn ehline eyler ihsân
Şâhid oldı buña Mâh-ı Ken'ân

64. Halk ider kudret ile dünyâda
Dürlü dürlü sadefi deryâda

65. Yücedür kasr-ı celâl-i Cebbâr
İremez aña kemend-i efkâr

66. Yem-i hayretde talup kaldı ‘ukûl
Bulamaz fikri kenârına vusûl

67. ‘Akl u fikri odur insâna viren
Yücedür ‘akl anı fikr itmekden

68. Heft yem çâr ‘anâsır dü cihân
Şeş cihet birligine cümle cihân

69. Birdür ol birr ile ihsân anuñ
Kul anuñ derd ile dermân anuñ

70. Çâre-sâzıdur o nâ-çârlaruñ
Dest-gîridür o bîmârlaruñ

71. Hilm anuñ hükm anuñ hikmet anuñ
Kût anuñ kuvvet anuñ kudret anuñ

72. Melek ü mülk-i mükemmel anuñ
‘İzzet ü saltanat ol sultânuñ

73. Zerredür mihr anuñ envârından
Bahr katre yem-i âsârından

74. Dâr-ı dehri yaradup kıldı Hudâ
Çâr dîvâr-ı ‘anâsır peydâ

75. Merd-i pür-derde devâ eyleyen ol
Rûh-ı mecrûha şifâ eyleyen ol

76. Gülşen-i kudretin iden idrâk
Câme-i ‘aklın ider gül gibi çâk

77. Görinen tâk-ı sipihr üzre hilâl
Kudreti kapusına halka-misâl

78. Kullara dâ’im ider lutf u ‘atâ
Hasbina’llâh ve ni‘me’l-Mevlâ

Şâh-ı enbiyâ ve mâh-ı evliyâ Hazret-i Muhammed Mustafâ’nın na‘t-ı dil-güşâsıdır

79. Ma‘den-i lutf u sehâ kân-ı kerem
Bende-i Hâlık u sultân-ı ümem

80. Mihr-i gerdûn-ı hüdâ mâh-ı rüsül
Bende-i hâss-ı Hudâ şâh-ı rüsül

81. Şârib-i meşrebe-i “a‘taynâk”
Lâyık-ı sadr-ı “ve mâ erse’lnâk”

82. Hilkat-i halk-ı cihânuñ sebebi
‘Âlemüñ fahrı Resûl-i ‘Arebî

83. Gümrehân-ı ümemüñ râhberi
Kân-ı mâ-kâne Muhammed güheri

84. Enbiyâ ‘askerinüñ ser-tâcı
Cümle ‘âlem işigi muhtâcı

85. Çün safı vasfın işitdi Sâfî
Didi kendümde anuñ vassâfı

86. Medh olındukda ezel ol memdûh
İşidüp biñ yaşadı Hazret-i Nûh

87. Vasfın işitdi Halîl-i Mevlâ
Diledi şevkine yanup yakıla

88. Rif‘atin seyr idüñ ol mahbûbuñ
Kurretü’l-‘aynı idi Ya‘kûbuñ

89. Eyledi Yûsufa rüchân-ı ‘ayân
Varsun ol Mısrda olsun sultân

90. İdine derd-i dil ol cânânı
Olsa Eyyûbuñ eger dermânı

91. Aña tercîh ile Dâvud ögmek
Tut ki sovuk demür oldı dögmek

92. Şevket ü mülk-i Süleymân meselâ
Mülkine nisbet anuñ bâd-ı hevâ

93. Göricek mu‘cizesin müstesnâ
Gitdi götürdi ‘asâyı Mûsâ

94. Nice sultân olur ol şâh-ı cemîl
Kulı kurbânı anuñ İsmâ‘îl

95. Göklere gitdi egerçi ‘Îsâ
Didi el arkası yirde ammâ

96. Anuñ içün yaradıldı ‘âlem
Hûr u rıdvân u behişt ü âdem

97. Yüzi suyına anuñ ol Mevlâ
Kıldı deryâları yirde peydâ

98. Ser-i engüşt ile ol şâh-ı beşer
Eyledi şevke gelüp şakk-ı kamer

99. Bir avuc hâk ile kıldı hakkâ
'Ayn-ı a'dâyı 'umûmen a'mâ

100. Enbiyâ hayline seyyiddür ol
Dîn esâsına mü'eyyiddür ol

101. Nola bî-sâye ise nûr-ı Hudâ
Olımaz sâyesi nûruñ zîrâ

102. Çıksa sahrâya o zıll-ı Vehhâb
Sâyebân olur idi aña sehâb

103. Mevlidi Ka'be-i 'uşşâk-ı cihân
Merkadi kıble-i ehl-i îmân

104. Fakr ile eyler idi her dem fahr
Oldurur pâdişeh-i kişver-i fakr

105. Âdeme mahz-ı sa'âdetdür ol
'Âleme nûr-ı hidâyetdür ol

106. Ol cihânuñ güneşi itdi zuhûr
Tutdı âfâkı ser-â-ser ol nûr

107. Şer'inüñ şem'-i ziyâ-bahşâsı
Fihi nûrun ve huden li'n-nâsi

108. Oldı ashâbı o mâhuñ encüm
Radiya'llâhu teâlâ 'anhüm

Münacât ve 'arz-ı hâcât-ı Hazret-i Refî'ü'd-derecât ü Kadıyü'l-hâcât

109. Meded Allâh meded âh meded
Cürm ü 'isyânuma yok hadd ü 'aded

110. Genc-i ihsânuña had yok yâ Rab
İtdügüm cürmi bagışla baña hep

111. Ey kabûl eyleyici hâcâtı
Sen nasîb eyle baña cennâtı

112. Dûzaha lâyık isem cennet vir
Ma‘siyet itdüm ise rahmet vir

113. Aglaruz hazretüñe ey Mevlâ
Mâcerâmuz kamu ma‘lûm saña

114. Yanmışam hicr odına dünyâda
Yakma tamu odına ‘ukbâda

115. Sensin ol pâdişeh-i bende-nevâz
‘Afv idersin idicek bende niyâz

116. Kul hatâ eyler vü sen lutf u ‘atâ
Saña mahsûsdur ihsân u sahâ

117. Ma‘siyetden beni ırag eyle
Kefenâsâ yüzümi ag eyle

118. Şol zamân kim sunıla câm-ı memât
Eyle tâbûtı baña fülk-i necât

119. Nokta-ı ‘afv ile ‘aybum gayb it
Hüner ehlinde beni bî-‘ayb it

120. ‘Ayn-ı isyânumı kûr eyle benüm
Hâne-i kalbümi nûr eyle benüm

121. Bu riyâdan beni sen eyle ırak
Bûriyâ gibi anı kıl ihrâk

122. Baña yâr olmaya yâ Rab cühelâ
Ki muhannesdür ol ashâb-ı belâ

123. Sen muhannesden ırag eyle beni
Leke kılmaya libâs-ı bedeni

124. Kıllet ile kuluñı eyleme ac
Sag gözi sol göze itme muhtâc

125. Göñlümüñ şehrini ma‘mûr eyle
Kıssa-i gussamı meşhûr eyle

126. Bedenüm kal‘asın itme vîrân
Bûmveş yatmaya cânum hayrân

127. ‘Aklumuñ ‘aynını sen kûr itme
Çeşm-i nergis gibi bî-nûr itme

128. Gelicek gözüme h^{v}âb-ı gaflet
Sepele yüzüme âb-ı rahmet

129. Şem‘-i îmânum uyansun yâ Rab
Hâne-i dilde o yansun yâ Rab

130. Ya‘ni dil hânesin itsün pür-nûr
Eylesün zulmet-i ‘isyânumı dûr

131. Ne revâ kûşe-i mihnetde meded
Ki **Ziyâ’î** kala zulmetde ebed

132. Zinde oldukca bu cân ile tenüm
Kalbümüñ nakdini kalb itme benüm

133. Kâleb-ı kalbümi pür-envâr it
Şecer-i ‘ömrümi ber-hurdâr it

134. Harf-i ‘illet koma elfâzumda
Hem rekâket koma elfâzumda

135. Sen benüm sözümi pür-sûz eyle
Sûz-nâk eyle cihân-sûz eyle

136. Fikrümüñ beñzine vir hüsn ü cemâl
İde tâ ‘âşıkına ‘arz-ı visâl

137. Her dem efkârumı efgâr itme
Ta‘n-ı a‘dâya sezâvâr itme

138. Ne belâdur ki gele bir câhil
Medhali yog iken ola dâhil

139. Bilmeyenler elif ü bâyı henüz
Âbveş dahl ide bahre şeb ü rûz

140. Hîç fark itmeyen agı karadan
Rûz u şeb söyleye ta‘n ile sühan

141. Dimek ister bilürin ben de tamâm
Ki fesâhatde midür nazm-ı kelâm

142. Haberi yok ki anuñ yok haberi
‘Aybdan fark ide lafz-ı hüneri

143. Sen anuñ gibi habîsi yâ Rab
İtme teşvîş-i dil-i pâke sebeb

144. Herze-gûlardan ırag it sözümi
İki ‘âlemde sen ag it yüzümi

145. Nâzım-ı nazm-ı latîf eyle beni
Ki zuhûr ide fesâhat sühani

146. Yazıla karalanup bu evrâk
Kıssa-i gussa-i ‘Abdürrezzâk

Sebeb-i nazm-ı kitâb-ı ‘Abdürrezzâk

147. Bir zamân gâlib olup şevk-i şebâb
Eyledüm sayf u şitâ ‘aşka şitâb

148. Ol hevâ ile diyüp nice gazel
Cem‘-i dîvân dahı itdüm ezel

149. Nazm u nesr ile ki mu‘tâd oldum
Hele üstâd ile üstâd oldum

150. ‘Âkıbet bu felek-i dûn-perver
Bende fehm eyledi fi’l-cümle hüner

151. ‘Âdetince baña cevr itdi ‘azîm
Eyledi fakr makâmında mukîm

152. ‘Ayn-ı ‘azl oldı baña her gazelüm
Elem oldı gice gündüz emelüm

153. Şi‘rüme itmedi kimse ragbet
Baña yeg oldı vatandan gurbet

154. ‘Ayn-ı ‘ayb oldı meger şimdi hüner
Nazm-ı pâki kim okur kim diñler

KIT‘A
Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

155. Ey **Ziyâ’î** bu şehr halkında
Baña hîç şefkat u ‘inâyet yok

156. Belki bunlar ya ma‘rifetsüzdür
Bende yâ zerre kâbiliyyet yok

157. Kudretiyle beni takdîr-i İlâh
Gurbete saldı nice derd ile âh

158. Sararup berg-i hazân gibi revân
Rûzgâr ile olup yola revân

159. Hâr u has gibi ‘ıyâlümle tamâm
Eyledüm sâhil-i deryâyı makâm

160. Mâh-ı nev gibi kalup lâgar u zerd
Baña bir kûşede reng eyledi derd

161. Nice eyyâm-ı medîd ü meh ü sâl
Bülbül-i tab‘ı melâl eyledi lâl

162. Kahr idüp dehr beni eyledi ac
Katı alçaklara oldum muhtâc

163. Bir dilim etmegi mânend-i hilâl
Bulımazdum ki idem kût-ı ‘ıyâl

164. Bi’z-zarûrî nice gün bûmâsâ
Gündüzin sâ’im olurdum fârzâ

165. Geçdi ‘ömrüm elem ü mihnet ile
Derd ile zillet ile kıllet ile

166. ‘Ömr-i ma‘mûresi vîrân oldı
Cân bu esrâr ile hayrân oldı

167. Böyle hayretde vü hasretde iken
Böyle bî-ragbet ü gurbetde iken

168. Iztırâb itdi hemân cân-ı ‘azîz
Eyledi geldügi iklîme gürîz

169. Böyledür ‘âdeti cânuñ her bâr
Geldügi semte gider âhir-kâr

170. Hele ben neyledüm ise itdüm
Geldügüm cânibe vardum gitdüm

171. Meskenümde yine miskîn oldum
Derde düşdüm yine gamgîn oldum

172. Bir cihet umdı göñül anda meger
Şeş-cihet cânibine kıldı nazar

173. Bir cihetden kapu olmadı güşâd
Olmadum ‘âlem içinde dilşâd

174. Yok nukûdum ki ticâret ideyin
San‘atum yok nice san‘at ideyin

175. Bâri haddâd ya debbâg olsam
Yüz karasıyla ya sabbâg olsam

176. Yâ İlâhî ne belâdur bu belâ
Feth-i bâb olmadı dünyâda baña

177. N’ideyin kande varayın gideyin
Tâli‘ümden kime şekvâ ideyin

178. Bu kasâvetde bu mihnetde iken
Bu meşakkatde bu zahmetde iken

179. Nâgehân mülhem-i gayb itdi hitâb
Didi ey derd odına bagrı kebâb

180. Bilme misin ki işitmişdük ezel
Bir kerem ehli ki yok aña bedel

181. Tâlib-i ma‘rifet ü ‘ilm ü kemâl
Râgıb-ı ehl-i hüner mîr-i ricâl

182. Mîr-i erbâb-ı ma‘ârif ‘ârif
Bi-tevakkuf kamu hâle vâkıf

183. Merdüm-i dehr ü murâd-ı ‘âlem
Merdüm-i dîde-i nesl-i âdem

184. Bî-hisâb asl u haseb var ammâ
Anuñ aslı gibi olmaz aslâ

185. Vâsıl-ı vasl-ı ‘ulûm-ı ‘allâm
Ki Vusûlîdür aña mahlas u nâm

186. Ya‘ni Yahyâlı Mehemmed Beg kim
Oldı ‘adl ile cihâna hâkim

187. Ne ulu devlet olur bu âyâ
İki dîvânı turur müstesnâ

188. Birisi emr-i emâretde şerîf
Birisi nazm-ı fasâhatde latîf

189. Mâlik-i mülk-i kemâl ü kelimât
Mahsen-i ahsen ü ehl-i hasenât

190. Nükte-dân ehl-i ma‘ârif begdür
‘Arz-ı hâl eyle ki Allâh yegdür

191. Âsitânına iderdüñ niyyet
Şükr kim kapuña geldi devlet

192. Hâk-i pâyına itdi kasd-ı güzer
Komadı kıllet ile ba‘de’s-sefer

193. Minnet Allâha ki ol mîr-i kerîm
Bir yakın yire gelüp oldı mukîm

194. Hünerüñ var ise kıl ‘arz-ı kemâl
Hâk-i pâyına var itme ihmâl

195. Çok degüldür bugün ol mîr-i hüner
Fakrdan kurtara bir mûrı eger

196. Diñledüm çün bu hitâbı ol dem
Harem-i tende dil oldı hurrem

197. Geldi hem hâtıra bu turfe hayâl
Sa‘y idüp şimdiye deg ehl-i kemâl

198. Nazm idüp nice kitâb u dîvân
Eylemişler nice ahvâli beyân

199. Kimisi milket-i nazmı gezmiş
Kıssa-i Yûsufı bulmış yazmış

200. Kimisi Vâmık u ‘Azrâyı dimiş
Kimi Mecnûn ile Leylâyı dimiş

201. Kimisi Husrev ü Şîrîni dimiş
Kimisi Veyse vü Râmîni dimiş

202. Ben dahı Varka vü Gülşâhı ezel
Nazm idüp eylemiş idüm mücmel

203. Gâlibâ kalmadı meşhûr-ı cihân
Kıssa-i ‘âşık u ma‘şûkı hemân

204. Var ise kıssa-i ‘Abdürrezzâk
Ki odur pîr-i tarîk-i ‘uşşâk

205. Ki fakîre ola Allâh mu‘în
İbtidâ eyleyeyin nazma hemîn

206. Rişte-i nazma çekem lü’lü’yi
Dizem a‘lâ o dür-i dil-cûyı

207. Nazm ola çünki o dürr-i şehvâr
Hâk-i pâyına begüñ ola nisâr

Mîr-i müşârünileyh hazretlerinin evsâf-ı sâfı ve şu‘arâ-yı sufle rüchân ile ittisâfıdır.

208. Aslıla begler içinde mümtâz
Aslı yok öyküne aña şehbâz

209. Tîg ile ‘arsa-i‘âlemde dilîr
Şevk ile çerh-i belâgatda münîr

210. ‘Ayn-ı ‘irfân ile ger kılsa nazar
Hâk-i pâ-hîzi hemân altun ider

211. Kîmyâdur nazar itseñ nazarı
Bî-nazîr oldı anuñ her hüneri

212. Hadd-i i‘câza iletmiş sözini
Nergisâsâ açık itmiş gözini

213. Ya‘ni olmış gözi açıklardan
San‘at-ı şi‘rde fâ’iklardan

214. Hak bu kim oldı o mîr-i dânâ
Nazm-ı pâk ile o mîr-i şu‘arâ

215. Fi’l-hakîka kamudan yegdür yeg
Şu‘arâ zümresine begdür beg

216. Mazhar-ı lutf-ı Hudâdur ol emîr
Zâhir oldı zahîrâ vü Zahîr

217. Yüri im‘ân-ı nazar ile hemîn
Oldı ma‘nîde Mu‘îne o mu‘în

218. Sûzenî dikmesidür ol hânuñ
Enverî dahı çerâgı anuñ

219. Sâkî-i bezmidür anuñ Câmî
Olsa Kâsım yiridür kassâmı

220. Kedhudâsıdur anuñ H^{v}âce ‘İmâd
İ‘timâd eyle sakın itme ‘inâd

221. Kâtibî kâtib-i dîvânı anuñ
Bil ki Fettâhî de derbânı anuñ

222. Bezm-i hâsında o mîrüñ hakkâ
Bî-nevâ oldı Nevâ'î gûyâ

223. Nahl-bendidür o mîrüñ H^vâcû
Hâzini 'İsmet anuñ togrusı bu

224. Ulu begdür o şeh-i bende-nevâz
Bezmine Husrev anuñ âteş-bâz

225. Şâhî kemter kulıdur ol hânuñ
Fi'l-mesel hâfızı Hâfız anuñ

226. Oldurur mîr-i diyâr-ı güftâr
Bâgbânı ise Firdevsî ne var

227. Ol şeh-i nazma Hilâlî meselâ
Bir üzengi agasıdur hakkâ

228. Fârisî söyleyen ekser şu'arâ
Aña nisbet 'aceb midür gûyâ

229. Eyleyen dürlü kemâli tahsîl
'Adl ile Hazret-i Fârûka 'adîl

230. Şimdi 'âlemde aña ve'l-hâsıl
Bulımaz kimse mu'âdil 'âdil

231. Mâlik-i mülk-i sa'âdetdür ol
Şimdilik mîr-i vilâyetdür ol

232. Şefkati bûy-ı gül-i ra'nâdur
Şevketi hâr-ı reh-i a'dâdur

233. Gelmedi dehre bu resme dâver
Çarhı devr ideli mihr-i hâver

234. Görse ol heybeti nâgâh eger
Hûş-ı Hûşenge irişürdi hazer

235. Ger Siyâvuş göre ol Tûrı hemîn
Âsiyâveş ide kîn ile enîn

236. Görse Dârâb o dârâtı eger
Âsitânında olurdı çâker

237. Şânına nisbet olınmaz şâhân
Husrevân olmış ezel husre revân

238. Devlet ü 'izzete oldı o mahal
Feri dûn oldı Ferîdûnuñ ezel

239. Şân-ı Dahhâk aña nisbet meselâ
Mezedür bâʻis-i dıhk-i zurefâ

240. Görebilse eger anı Behrâm
Emrine lâ-cerem anuñ ola râm

241. Çıksa meydâna o ceng itse ʻayân
Kahramâna vire mi kahrı amân

242. Kılıcı gibi gazâda keskin
Rûz-ı rezm olmasa ammâ sâkin

243. Gâh şehbâz-ı gazâdur gâhî
Fukarâ melce'idir dergâhı

244. Kapusı merdüm-i muhtâca penâh
Gurebâ müşfikidür "tâle bekâh"

245. Zât-ı pâkine duʻâmuz dâ'im
Lutfı dâ'im ola zâtı kâ'im

Zamân-ı bî-amân ve rûzgâr-ı nâ-hemvârdan şikâyetdür.

246. Rûzgâr olmadı hayfâ hem-vâr
Nola dirsem gamı vardur hemm var

247. Bir zamân oldı dirîgâ bu zamân
Bulımaz ehl-i hüner gamdan emân

248. Kara agaç gibi ser-keş cühhâl
Pây-mâl ehl-i hüner sâye-misâl

249. Başı yüksekde pelîdüñ her bâr
Sâyeveş topraga düşdi ebrâr

250. Evc-i rifʻatde dirîgâ cühhâl
Hâk-i zilletde yatur ehl-i kemâl

251. Mest ü magrûr yürür her câhil
Mey gibi kaldı ayakda kâmil

252. Hâsılı câhil olan devletde
Kâmil ü fâzıl olan zilletde

253. Dûn-perverdür ezelden gerdûn
Neler eyler felek-i bûkalemûn

254. Ne belâdur ki gam-ı ehl-i belâ
Eser itmez cühelâya aslâ

255. ‘Andelîb-i kafesüñ feryâdı
Agladur mı zagan-ı âzâdı

256. Gâlibâ mûzîdür ekser cehele
Hazer itmek görinür yegce hele

257. Hazer it kim yüzüñe câhil olan
Yapışur at siñegi gibi hemân

258. Kadr ile yürigen erbâb-ı kemâl
Düşer alçaklara mânend-i hilâl

259. Çarh-ı rif‘atde iken mihr-misâl
Âhirü’l-emr irişür aña zevâl

260. İrişüp fitne zamânı şimdi
Tutdı meydânı edânî şimdi

261. Eğriler genc-i firâvâna düşer
Togrılar ok gibi yabana düşer

262. Seyr-i ezhârda ekser cühelâ
Zehri nûş itmede ammâ fuzalâ

263. Câh ile fahrlar eyler câhil
Kâm ile lîk buluşmaz kâmil

264. Câhil olanda olur genc ü gınâ
Kâmil olanda hemân renc ü ‘anâ

265. Câhil olanlar alur mansıbı hep
Çekmede kâmil olan dürlü naseb

266. Ne kazâdur bu ki her bir ahmak
Oldı tedrîs ü kazâya elyak

267. Ma‘rifet bâgı bozuldı gitdi
Yirine hâr-ı cehâlet bitdi

268. Mudhik ü mashara makbûl-i beşer
Va‘zı şimdi kim okur kim diñler

269. Râh-ı ‘irfânda şimdi kâmil
Gözi yaşıyla kalur pâ-der-gil

270. ‘Âkıl ü kâmil olan mihnetde
Tâcir ü fâcir olan devletde

271. Dil-i hürremle hırâmân dellâl
‘Ulemâ lâl ü giriftâr-ı melâl

272. Muntafî olmada şem‘-i ‘irfân
Zulmet-i cehlde kaldı insân

273. Muntafî oldı çerâg-ı hikmet
Muntafî oldı ziyâ-yı rif‘at

274. Rif‘at-i ma‘rifet oldı nâ-yâb
‘Andelîbüñ yirine geldi gurâb

275. Dem-i cehl irdi vü ‘irfân göçdi
Fi’l-hakîka yuvadan kuş uçdı

276. Mâl ile nice gabî oldı ganî
Zann ider dürr ü güherdür sühani

277. Gerçi kim nâs olupdur ecnâs
Togrusı ekseri ammâ encâs

278. Devlet ü ‘izzete düşmiş eşrâr
Hep bu esrâr ile hayrân ebrâr

279. Câhilüñ setri zibâ-yı dîbâ
Kâmilüñ hâr u has olur ammâ

280. Câhilüñ atlas ü hârâ döşegi
Kâmilüñ hâr ile hârâ döşegi

281. Hâr u hâşâk döşek kâmilde
Böyle hâşâ ki ola câhilde

282. Ne belâdur bu ki câhil her bâr
‘Âkıle dil uzadur sûsen-vâr

283. Kâmil olanda olur nûr-ı basar
Câhil ammâ gelür ol nûrı basar

284. Ol kadar tîg-i kazâ urdı felek
Bu dem erbâb-ı hüner mürde gerek

285. Nazar it bu felek-i gaddâra
Tîg-i kahr urmadadur ahyâra

286. Ey **Ziyâ’î** nice bir bu şekvâ
Bilürüz neyledi gerdûn saña

287. Sanma şimdi ki şikâyet demidür
Kıssa-i ‘aşkı hikâyet demidür

288. Mesnevî bahrine gel cûş eyle
Mülhem-i gayb ne dir gûş eyle

289. Yohsa bu resme şikâyet sühani
Râh-ı maksaddan ider dûr seni

290. Yol eri yolda sebük-bâr gerek
Subh-dem gün gibi bîdâr gerek

291. Ente yârabbi velîyü't- tevfîk
Eyle tevfîki tarikümde refîk

292. Ey göñül sen beru gel cûş eyle
Gam-ı devrânı ferâmûş eyle

293. Ne revâ ey şeh-i iklîm-i vücûd
Olasın gaflet ile h^{v}âb-âlûd

294. Bu melâl ile revâ mı ola lâl
'Andelîb-i gül-i gülzâr-ı kemâl

295. Kafes-i gamdan özün âzâd it
Ma'rifet bâgına gir feryâd it

296. Kıssa-i 'aşkı gel izhâr eyle
Şevküñi 'âleme iş'âr eyle

297. Bile tâ-cümle havâs ile 'avâm
Ne imiş velvele-i 'aşk-ı be-nâm

298. Gel e ey bülbül-i bâg-ı hasret
Gel e ey murg-ı hevâ-yı mihnet

299. 'Âşıkâna nagamât eyle seher
Bülbül-i gülşeni mât eyle seher

300. Şevke gelsün işiden 'âşık-ı pâk
Eylesün yakasını gül gibi çâk

301. Sûz-nâk âhı ciger-sûz eyle
Söze gel 'âşıkı pür-sûz eyle

302. 'Âşıkıñ sînesi pür-sûz gerek
Yaka cismini girîbânına dek

303. Şöyle kıl vakt-i seher midhat-i gül
Âşiyândan yuvalansın bülbül

304. Eylegil nagme-i yenfahfi’s-sûr
Şevküñi kuşlara bi’l-cümle tuyûr

305. Ya‘ni kıl nagme-i İsrâfîli
Nakl it ihyâ-yı dem-i Cibrîli

306. Mürde diller bula bir tâze hayât
Olalar zinde-i rûh-ı kelimât

307. Nice bir lâl olasın bahr-âsâ
Cûşa gel mevcler eyle peydâ

308. Safvet-i tab’ı hemân eyle taleb
Taşra at hâr u has-ı gussayı hep

309. Kalmasun mahzen-i tab‘uñda hafî
Sal kenâra nice dürlü sadefi

310. Tâlib ü râgıba kıl leyl ü nehâr
Ol sadefden nice dürler izhâr

311. Sadef-i dürr-i hünerdür dehenüñ
Dürr-i şehvâr senün her sühanüñ

312. Dürlü sözlerle hemân gûyâ ol
Dürr ü gevher virici deryâ ol

313. Ola kim bu dürr-i yektâ bir ân
Gûşvâr ola şeh-i nazma hemân

314. Gerçi kim bu dürr-i pâki aslâ
Kulagına dahı koymaz cühelâ

315. Umarın lîk bu dürr-i şehvâr
Müşterîye irişe âhir-kâr

316. Bir kemâl ü hüner ehline ire
Rûzgâr ile kulagına gire

317. Sözlerüñ dürr-i yetîm oldı dilâ
Rahm ider yok o yetîme aslâ

318. Bulınur ola bir ehl-i devlet
Ol yetîme ider âhir şefkat

319. Dür gibi bagrı delinen miskîn
Her sözin itse ne var dürr-i semîn

320. Sözlerüñ dürr ü güherdür ey dil
Dürr-i pâkize güherdür ey dil

321. Mahzenüñde nice biñ incü yatur
Deryâñı demidür nazma getür

322. Hadd-i zâtuñda olur dür mergûb
Nazma gelse olur ammâ dahı hûb

323. Demidür ola nisâr-ı ‘uşşâk
Dürr-i pâk-i dem-i ‘Abdürrezzâk

324. ‘Âşıkuñ her demi müstesnâdur
Fi’l-hakîka dür-i bî-hemtâdur

325. Ey şeh-i mülk-i “künfeyekûn”
Vir kemâl ile baña şevk-i derûn

326. Tâ **Ziyâ’î**lık idüp şevke gelem
Vasfuñı nây kalem birle kılam

327. Ney gibi ben de kılam nefha-i hâs
Nidügüm bile ‘avâm ile havâs

328. Eyle lutfuñla bu hâki hâkî
Söyleye kıssa-i şeyh-i pâki

329. Sergüzeştin yaza başdan başa hep
Eyleyüp ‘avnüñi yâ Rabbi taleb

330. Hem-dem eyle baña lutfuñ her ân
Ente zü’l-lutfü ve minke ihsân

Âgâz-ı hikâyet-i şeyh-i uşşâk Hazret-i ‘Abdürrezzâk

331. Eylemez kimse bu kâra inkâr
Yazılan başa gelür âhir-kâr

332. Gelmelü olsa eger başa hevâ
Şeyhlik fâ’ide itmez aslâ

333. Anı kim eyledi takdîr Kadîr
Hîç tedbîr ile olmaz tagyîr

334. Gelmelü olsa eger genc ü güher
Anı men‘ eyleyemez biñ ejder

335. Âdeme gelmelü oldukda belâ
‘Ayn-ı ‘aklı anuñ olur a‘mâ

336. İdemez bir kişi tagyîr-i kazâ
Ki “izâ câe’l-kazâ zâka fezâ”

337. Emr-i Hakk ile olan emr-i ‘azîm
Anı men‘ eyleyemez şeyh ü hekîm

338. Hikmet ü hükm Hudânuñdur hep
İtme tagyîrini zinhâr taleb

339. Kudret-i Kâdire besdür bürhân
Hâlet-i san‘at-ı Şeyh-i San‘ân

340. Çünki bennâ-yı binâ-yı kelimât
Eyledi kasd-ı serây-ı kelimât

341. Basup ikdâm-ı tamâm ile kadem
Urdı bu resme esâs-ı muhkem

342. Ki diyâr-ı Yemen içinde ‘ayân
Şeyhi meşhur ki dirler San’ân

343. Şeyh ü sûfîsi ‘adûdan çog idi
‘Âbid ü zâhidine had yog idi

344. Her yaña hankah u savma‘alar
Tolu sûfîler ile ser-tâ-ser

345. Hep namâzında elifveş kâ’im
Savmıla savma‘asında dâ’im

346. Bî-riyâ nice riyâzetler ider
Yânî ma‘bûda ‘ibâdetler ider

347. Nâmver bunlaruñ içinde hemân
Var idi şeyh-i ‘adîmü’l-akrân

348. Nice şeyh ol ki meşâyih kul aña
Kendüsi pâdişeh-i fakr u fenâ

349. Târik-i devlet-i dünyâ-yı denî
‘Âdeti fakr velî göñli ganî

350. Ya‘ni ser-defter-i cünd-i ‘uşşâk
Nâm ile Hazret-i ‘Abdürrezzâk

351. Mürşid-i pâk-i kaviyyü’t-takvî
‘Âlem içre katı ma‘lûm velî

352. Gün gibi şevke gelüp şeyh-i kibâr
Çok velâyetler iderdi izhâr

353. Eylese ‘ayn-ı ‘ibâdetle nazar
Fâsıkuñ kalbine eylerdi eser

354. Râh-ı takvâya iderdi irşâd
Oldı irşâdı ile çok er şâd

355. Hâtırı rây-ı riyâzetle tolu
Her vilâyetde kerâmetle ulu

356. Kaddin eylerdi rükû‘ itse hilâl
Zühde ‘aynıyla anuñ kâmeti dâl

357. Götürürdi meger ol şem‘-i hüdâ
‘Âsî irşâdı içün elde ‘asâ

358. Mûsâmânend o ‘asâ ile meger
Yolsuzı yola getürmek ister

359. Şeyh-i pâk ehl-i dil ü deryâ-yı dil
Dürr-i maksûdı kılurdı hâsıl

360. Çünki yâdında idi nâm-ı H udâ
Âşinâ olsa velâyetle nola

361. Mürşid-i râh-ı Hudâ idi ‘ayân
‘Aynı ile hûr-ı hâver idi san

362. Kılup izhâr-ı kerâmât ü kerem
Elli yıl olmış idi şeyh hurrem

363. Dörtyüz var idi yanında mürîd
Gün gibi nûr-ı velâyetle ferîd

364. Her biri ‘ilm ü ‘amelde kâmil
Her biri fazl u hünerle ‘âkil

365. Keşf-i esrâr idüp ol şeyh ‘ayân
Eyledi halk-ı cihânı hayrân

366. Elli kez Ka’beye hac itmiş idi
Togrusı togru yola gitmiş idi

367. İ‘timâd eylemez idi ‘ömre
‘Ömri oldukça iderdi ‘umre

368. Yog idi savm u salâtında kusûr
Lâyık-ı devlet-i firdevs ü kusûr

369. Dirdi mecmû‘-ı halâyık lâyık
Rahmet-i Hâlıka şeyh-i fâ’ik

370. Sünen icrâ ider idi her ân
‘Aynı ile sözi âb-ı hayvân

371. Mürde diller ki iderdi ihyâ
Âb-ı hayvân idi lafzı gûyâ

372. Bir velî gelse anuñ hıdmetine
Heybetinden bakamaz hey’etine

373. Olmış idi meger ol şeyh-i ‘azîm
Kadr ile kurb makâmında mukîm

374. Gelse dermânde vü bî-çâre hemân
Dem-i pâkinden olurdı dermân

375. Hastaya çâre kılurdı her dem
Bir du‘â eylese ol ‘Îsâ-dem

376. Açsa ger hâcet içün dest-i du‘â
Ol virürdi nice dermân u devâ

377. Göricek anda kerâmât-ı ‘ayân
İktidâ itmiş idi cümle cihân

378. Böyle mergûb-ı cihân iken o şeyh
Böyle mahbûb-ı zamân iken o şeyh

379. Diñle gör kıssa-i pür-gussasını
Gûş-ı cân ile işit kıssasını

Şeyh-i San’ân ‘âlem-i bâtında bir vâkı‘a seyrân idüp fi’l-vâkî ol vâkı‘adan muztaribü’l-h âl ü münkesîrü’l-bâl olup diyâr-ı Rûma revân oldugıdur.

380. Mü’minüñ dînine kuvvetdür düş
Hak bu kim cüz‘-i nübüvvetdür düş

381. Tut ki âyine gibidür rü’yâ
Ki olur mün‘akis anda eşyâ

382. Zâhiren her ne ki kılsañ a‘mâl
Bâtına mün‘akis olur fi’l-hâl

383. Katma ‘illet düşüñe kim zîrâ
Harf-i ‘illetle riyâdur rü’yâ

384. Her ne işlerse kişi zâhirde
Olur ol vâkı‘ası her yirde

385. Görme misin kişi oynar şatranc
Düşde ol fikr ile görür sad renc

386. Olsa fikrinde eger mâl u menâl
Seyr ider mâlı gice mâl-â-mâl

387. Akçe fikriyle olursa bir er
Kara düşler görüben akçe sayar

388. Teşne-dil olsa eger mâ’il-i h^{v}âb
Çeşme-i zâhir olur çeşme-i âb

389. Fikret-i ders ile tıfl-ı mekteb
Uyusa düşde okur dersini hep

390. Sâlihe vâkı‘adur lutf-ı Hudâ
Tâlihe vâkı‘adur râh-nümâ

391. Vâkı‘â vâkı‘adur seyr-i ‘azîm
Fikrine düş tuyasın sırr-ı ‘azîm

392. Nazar ehli olıcak merd-i lebîb
Rûy-ı rü’yâda görür hüsn-i ‘acîb

393. Uykuda olmayan añlar bu sözi
Niceler uyku ile açdı gözi

394. Nicesi gözlerin uykuda yumar
Cân gözin şevk ile bîdâr eyler

395. H^{v}âbdur gâfili bîdâr kılan
‘Âkıli vâkıf-ı esrâr kılan

396. ‘İbret al diñle bu ta‘bîri hele
Ki gire gevher-i maksûduñ ele

397. Merd-i bîdâr-ı diyâr-ı San‘ân
Bir gice ‘âlem-i bâtında ‘ayân

398. Eylemiş seyr-i ekâlîm ü diyâr
Eylemiş Rûma gelüp soñra karâr

399. Vâkı‘âsında görüñ bu seyri
Ol diyâr içre görüp bir deyri

400. Gelmiş a‘zâ-yı vücûdı vecde
Eylemiş bir büt öñinde secde

401. Şeyh utanmış o sanemden gûyâ
Yire düşmiş yüzi sâye-âsâ

402. Göricek bu düşi bîdâr-ı cihân
Uyanup eyledi feryâd u figân

403. Uyanup eyledi âh ile figân
Uyanup şem‘veş oldı sûzân

404. Bu harâretle o bîdâr-ı diyâr
Eyledi derd ile biñ nâle vü zâr

405. Nâleden dönmiş idi nâla teni
Mûyeden mûya dönüp hem bedeni

406. Didi kim Yûsuf-ı tevfîk ‘ayân
Çâh-ı endîşeye düşdi bu zamân

407. Belki a‘mâ gibi cân-ı güm-râh
Câh umarken yirini eyledi çâh

408. İrişinden umar oldı mededi
Çagırur “yâ recûlen huz biyedi”

409. Oldı bu h^vâb ile hâlüm düşvâr
İ‘timâd eylemez iseñ düş var

410. Bu düşüm kâşif-i esrâr oldı
Yoluma ‘ukbe-i düşvâr oldı

411. Korkarın ‘âkıbet ol ‘ukbe-i h^vâb
‘Akabince irişür dürlü ‘ikâb

412. Korkarın bu gam ile cân kalmaz
Cân fedâ korkarın îmân kalmaz

413. Emr-i Hakkuñ hele yokdur âdem
Yolına ‘ukbe gelüp çekmeye gam

414. Ger tarîkimde çekersem nola gam
Yolcılar yolda çeker dürlü elem

415. Dil-i nâlân ile ‘Abdürrezzâk
Didi sûfîlerine ey ‘uşşâk

416. İdelüm Rûma geçüp seyr-i bilâd
‘Âşıka çün ırag olmaz Bagdâd

417. Râh-ı düşvâra güzer eyleyelüm
Cânib-i Rûma sefer eyleyelüm

418. Olalum kâ’il-i ‘ilm-i ‘allâm
Tâ ki ma‘lûm ola ta‘bîr-i menâm

419. Görelüm âyine-i devr-i felek
Bize ne sûreti gösterse gerek

420. Hall ola müşkil-i h^{v}âb-ı düşvâr
Hayr ola vâkı‘amuz âhir-kâr

421. Ka‘beden Rûma geçüp şeyh-i ferîd
Gitdi yanınca nice merd-i mürîd

422. ‘İllet ü derd-i seferle hakkâ
Girdiler Rûm içine vâvâsâ

423. Meskene meskenet ile gelicek
Cümlesi sâkin olurlar bî-şek

424. Meskenet ehline mesken bulunur
Gülşen olmazsa da külhen bulunur

425. Ol kişide ki ola hulk-i hasen
Cümle yiryüzi olur aña vatan

Şeyh-i San’ân merdân-ı müridân ile diyâr-ı Rûma geldikde bir duhter-i tersâyı görüp ‘aşk ile şeydâ oldugıdur.

426. ‘Aşkdur zulmet-i gamda mısbâh
‘Aşkdur genc-i nihâna miftâh

427. ‘Âşık olanlar olur ehl-i huzûr
‘Aşk ehlinde olur zevk ü sürûr

428. Yiridür her dem eger ‘âşık-ı pâk
Olsa dâmen gibi âlûde-i hâk

429. Bâde-i ‘aşk ile mest olanlar
Câm-ı mevt ile humârını bozar

430. Nâr-ı ‘aşk ile olan suhte-dil
Olmaz ol âb-ı hayâta mâ’il

431. Terk ider câmesini ‘âşıklar
Nite kim berg-i hazânını şecer

432. Oldı beñzi saru cismi lerzân
Ehl-i ‘aşkuñ nite kim berg-i hazân

433. Aña kim irişe mihr-i cânân
Gün togar başına anuñ her ân

434. Mâ’il ol yâr rikâbına dilâ
Terkiye asma hilâli aslâ

435. Diñle ey münkir-i hâl-i ‘uşşâk
‘Aşk ile neyledi ‘Abdürrezzâk

436. Sefere çıkdı ehibbâsı ile
Derd arardı dil-i şeydâsı ile

437. Bî-revân ile revân oldı tamâm
Sa‘y-ı akdâm ile kıldı ikdâm

438. Rûz u şeb eylemediler ârâm
Kıldılar Rûma gelüp revm-i merâm

439. Çıkdılar yel gibi gâhî taga
Akdılar su gibi gâhî bâga

440. Su gibi geşt ü güzâr eylediler
Sû-be-sû seyr-i diyâr eylediler

441. Giderek yolları bir şehre irer
Kayserüñ şehri idi şehr meger

442. Şehr kim aña bulınmaz mânend
Görinür ortada bir kasr-ı bülend

443. Cânib-i kasra ki şeyh itdi nazar
Kasr-ı kayserde görür bir duhter

444. Duhter-i ter sanem-i nîk-ahter
Mihr-i meh-peyker ü ahter-i zîver

445. Manzar-ı kasrdan ol meh-manzar
Nâz ile her yaña eylerdi nazar

446. ‘Ayn-ı ‘aşk ile bakup gördi ‘ayân
Sâni‘üñ sun‘ını Şeyh-i San‘ân

447. Görüp ol serv-i revânı fi’l-hâl
Topraga düşdi hemân sâye-misâl

448. Düşmesün mi ki o zîbâ duhter
Bir perîdür görenüñ ‘aklı gider

Vasf-ı duhter

449. Kendü tersâ lebi gûyâ ‘Îsâ
Ki ider mürdeyi her dem ihyâ

450. Zülfi târîk ü lebi âb-ı hayât
Vuslatı nûr u firâkı zulümât

451. Kavm-i tersâ ezel itdükde nigâh
Ten-i pâkine dimiş Rûhullâh

452. Râstî kaddi nihâl-i garrâ
Enbeta’llâhu nebâten hasenâ

453. Kaddi Tûbâ idi ol zülfi siyeh
Yürise dirdi gören “tûbâ leh”

454. Gerdeni üzre saçı ham-der-ham
Su kenârında buhûr-ı Meryem

455. Büt-i sîmîn-i kilîsâ-yı cihân
Erganûn olmış aña âh u figân

456. Leb-i şîrînini dil cân sanur
Nice cân dîn ile îmân sanur

457. Meze idi lebi yanında şeker
Ehl-i zevk anı görüp zevk eyler

458. Niceler cân virür ol cânâna
Nice cân bakmaz olur îmâna

459. Küfr-i zülfini görince mü’mîn
‘Aynına almaz olur îmânın

460. Mihr-i meh-peyker-i gerdûn-ı cemâl
Behceti sun‘-ı Hudâ-yı müte‘âl

461. Bikr-i fikrüm gibi ol duhter-i ter
Bir perî-rû idi makbûl-i beşer

462. Gamze vü ebrûsı tîr ile kemân
Hûnî vü zâlim ü kattâl-i cihân

463. Âfitâb aña zevâlli ‘âşık
Gâh eksiklü kulıdur sâdık

464. Görse zülfini ger ehl-i îmân
Biline baglaya zünnârı hemân

465. ‘Ârızı şevkine şems ile kamer
Zerd-rû ‘âşık-ı âşüfte geçer

466. Göz diken gül yüzine tañ mı hemân
Diken olsa gözine cümle cihân

467. Zülfi çevgânını gören şeydâ
Başını yolına tob itse nola

468. Zülf-i müşgînini gördi hoş-bû
Göbegi düşdi kaçarken âhû

469. Gözleri fitne-i cünd-i ‘uşşâk
Tâk-ı ebrûsı kılur tâkâti tâk

470. Eylese nâz ile ‘uşşâka nazar
Cümlesin mürde-i bî-cân eyler

471. Bir nazarda kişinüñ cânı gider
Merdüm-i çeşmi ne merdümlük ider

472. Türk-i tersâ-beçe kıldukda nigâh
Cümle ‘uşşâkı kırardı nâgâh

473. Zülfi altındagı ruhsârı ‘ayân
Âteş ü âb-ı latîf idi hemân

474. Allah Allah ne temâşâdur bu
İmtizâc eyleye âteş dahı su

475. La‘l-i sîrâbı anuñ tatlu şarâb
Teşne-dil olana mânend-i serâb

476. Tal‘atı Ka‘be-i ‘uşşâk-ı cihân
Hacerü’l-esvedidür hâli hemân

477. Fem-i râzından olan zerre habîr
Didi kim yokdur aña hîç nazîr

478. Çeşm-i sûzen gibi aydın o dehân
Rişte zünnârına ol mûy-ı miyân

479. Nedür ol gabgab u sîmîn zekan
Nedür ol rûh-ı musavver gibi ten

480. Görse Yûsuf ger o çâh-ı zekanı
Kendüsi dirdi saluñ çâha beni

481. Nedür ol gûş u binâgûş meded
Togrusı serve boy egmez ol kad

482. Hande kılsa eger ol gonca-dehân
Gül gibi hâtır açılurdı hemân

483. Sînesi üzre ‘araklar yer yer
Levh-i billûrda dürre beñzer

484. Sâ‘idi vasfını anuñ dirsek
İşidüp ‘âşık ola gökde melek

485. Sâ‘idi sa‘d yedi devlet-i cân
Kef-i desti meselâ râhat-ı cân

486. Dilerin barmagını vasf kılam
Lîk korkum bu ki bî-hâme kalam

487. Hâtemin görse Süleymân sever
Ol sivârı göricek cân sever

488. Elini tutdı zerâfetle sivâr
Cevr elin halka uzatmaya nigâr

489. Dikkat eyler nazar idüp o beli
Mûmiyânlar göricek didi “belî”

490. Halkı neylerdi ‘aceb ol kattâl
Pây-bend olmasa aña halhâl

491. Dâyesi idi gül-i ter gûyâ
Lalası idi şakâ’ik meselâ

492. Şöyle nâzükdür o gül-endâma
Gülden olursa kabâdur câme

493. Câme-i sebzin ol âhû giyicek
Togrusı serv-i revândur bî-şek

494. Ayagı topragı halka ser-tâc
Hüsni gülgûneye olmaz muhtâc

495. Aña hâcet mi olur gülgûne
Hîç hâcet mi kızıl gül gûne

496. Nâz ile sürse sefîdâcı olur
Vechi var nûrü’n-‘alâ nûr olur

497. Gözleri ‘âlemi bîmâr itmiş
Saçı bâgında giriftâr itmiş

498. Dest-i pâkine yakışmış hınnâ
Âl ile ya‘nî ki renk itmiş aña

499. Nice hınnâ ki o dest-i sîmîn
Hûn-ı ‘uşşâk ile olmış rengîn

500. Şâh-ı mercân gibi ol dest-i münîr
Levn-i hınnâ ile olmış tagyîr

501. Reng iden ellere hınnâ-âsâ
Âhirü’l-emr olur nâ-peydâ

Ol mûgbeçe peçesin serpüp ‘ârızın ‘arz itmek ile Şeyh-i San‘ân âşufte vü ser-gerdân oldugıdur.

502. Cûşageldi yine deryâ-yı cünûn
Eyledi ‘aşk nehengini zebûn

503. Nice olmaya zebûn ol şeydâ
Ki aña kasd ide mevc-i deryâ

504. Bir yaña heybet-i mevc-i düşvâr
Bir yaña derd ile ümmîd-i kenâr

505. Rûzgâr oldı muhâlif bu zamân
Düşdi girdâba meded keştî-i cân

506. Oldı deryâ-yı mahabbet cûşân
Nice gark olmaya Şeyh-i San‘ân

507. Manzar-ı kasrdan ol duhter-i ter
Cânib-i şeyhe nazar kıldı meger

508. Peçesin serpüp o mûgbeçe hemîn
Eyledi şeyhi dil-figâr u hazîn

509. Güneşe perde olan ebr-sıfat
Gitdi ref‘ oldı nikâb ol sâ‘at

510. Mest-i ‘aşk oldı meger şeyh-i benâm
Ortadan ref‘-i hicâb oldı tamâm

511. Şeyhüñ itdi çü kerâmâtı zuhûr
Perde açıldı zuhûr eyledi nûr

512. Hîç lâyık mı bu kim bir mahbûb
‘Arz-ı hüsn itmeye kala mahcûb

513. ‘Ârızın ‘arz idüp ol mihr-i cihân
Eyledi şeyhi hemân ser-gerdân

514. Fâ’ide kılmadı kaldı me’yûs
Nâka-i ‘akla ‘ıkâl-i nâmûs

515. Taşdı çün rûd-ı gam-ı ‘aşk-ı nigâr
Tutımadı yolını sedd-i vakâr

516. İtdi çün seyl-i mahabbet tugyân
Hâne-i ‘ırzı harâb oldı hemân

517. Kuhl-ı iklîm-i mahabbet dirler
‘Ayn-ı ‘ârın kişinüñ kûr eyler

518. Müttefikdür buña nev‘-i insân
‘Ârdan ‘ârî olur ‘âşık olan

519. Gördi kâfir kızını şeyh-i ‘azîz
Gitdi hep ‘akl ile idrâk temyîz

520. Duhter-i rez gibi ol duhter-i ter
Câm-ı ‘aşk ile anı mest eyler

521. ‘Aşk esrârına hayrân oldı
Saçları gibi perîşân oldı

522. Baglanup ‘aşk ipine virdi boyun
Var ise aña sebeb oldı cünûn

523. Ruhların göstericek ol mehveş
Hâtır-ı şeyhe bırakdı âteş

524. Kâleb-ı kalbini yakdı ol nâr
Yârdan gördi belâ-yı bisyâr

525. Anda kâfirlik idüp ol büt-i hûb
Eyledi ‘aşk ile şeyhi meczûb

526. Kızı seyr idici gerçi vâfir
Böyle mest olmadı ammâ sâ’ir

527. ‘Aşkdan şeyhe sunuldı bâde
Hırmen-i ‘ömrini virdi bâde

528. Hâl ü gîsûsın idüp dâne vü dâm
Şeyhi sayd eyledi ol sîm-endâm

529. Gögsin açmışdı çün mâh-ı münîr
Geñ yakadan aña şeyh oldı esîr

530. Şeyh-i üftâde olup hâk-âlûd
Kalmadı kendüde bir zerre vücûd

531. Âteş-i ‘aşka yakup şeyhi ‘ayân
Kalmadı kendüde hîç nâm u nişân

532. Gîsû-yı kâfiri kasd itdi aña
Şeyhüñ îmânını kıldı yagma

533. Bâg-ı hüsninde esüp bâd-ı nihân
Şem‘-i îmânı söyündürdi hemân

534. Gördi cânânını ‘Abdürrezzâk
Kodı îmânını ‘Abdürrezzâk

535. Küfrini aldı virüp îmânı
Cân virürdi geh göre cânânı

536. Satdı îmânını küfr aldı dirîg
Şâh-ı ‘aşk urdı meger boynına tîg

537. Cân u dil virdi vü ‘aşk aldı hemân
Cân u dilden oluban ser-gerdân

538. Dîn gitdi dir idi dil neyler
Nâle eylerdi nite kim neyler

539. Hüsn-i tersâ-beçe ârâyişdür
‘Aşkı ammâ katı müşkil işdür

540. Derd-mend itmiş idi şeyhi mihen
Derdi yog idi velî derdinden

541. Asılursa kesilürse o gedâ
‘Aynına almadı aslâ kat‘â

542. Muttasıl eyler idi şeyh-i zamân
Der-i dildârda derd ile figân

543. Cigerin delmiş idi ‘aşk-ı nigâr
Ney gibi eyler idi nâle vü zâr

544. Eyledükçe büt-i sîmînini yâd
Şeyh bî-hûde kılurdı feryâd

545. Gâh aglardı vü gâh iñler idi
Derd ile gâh gazel söyler idi

GAZEL

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

546. Küfr-i zülf-i yâre virdüm dînümi îmânumı
Cân virürdüm görebilsem bir dahı cânânumı

547. Nûş idüp peymâne-i ‘aşkı ferâmûş eyledüm
Meclis-i kâlûbelâda itdügüm peymânumı

548. Kandedür îmânuñ içün zâhidâ göster baña
Ol büt-i sîmînümi ol gebr-i bî-îmânumı

549. Mürdeler ihyâ kılân ‘Îsâ hakıyçün ey sanem
Mürde kıl kurtar beni derdüñden al gel cânumı

550. Muhrik elfâzum **Ziyâ’î** şevk ile hâlet virür
Âteş-i ‘aşka düşenler okusun dîvânumı

Şeyh-i San‘ân derd-i bî-dermâna düşüp âh u figân itdügi ve mürîdân aña pend-i firâvân idüp mukayyed olmadıgınuñ beyânıdur.

551. Ol ki sahrâ-yı cünûn içre yürür
Bend-i pend ile mukayyed mi olur

552. Eyledi ol ki cünûnın şâyi‘
Olımaz aña nasîhat mâni‘

553. Baglananlar resen-i zülfe şehâ
Tîg-i pend ile kesilmez kat‘â

554. Yakıcak nâr-ı mahabbet cânı
Çeşme-i pend sovutmaz anı

555. Anı kim eyledi tahrîk hevâ
Pend teskîn idemez anı şehâ

556. Yürise kendü hevâsında püser
Aña te’sîr idemez pend-i peder

557. Eyleyen bâd-ı hevâ ile şitâb
Pendi tutmaz sonı ammâ ki harâb

558. Kûy-ı nekbetde tutanlar me’vâ
Meclis-i vâ‘ize varmaz aslâ

559. Bîşe-i kûh-ı melâmet şîri
Tekye-i kûy-ı mahabbet pîri

560. Savma‘a sâ’imi ‘Abdürrezzâk
‘Âlemüñ ‘âlimi ‘Abdürrezzâk

561. Giderek nâlesini kıldı füzûn
Geçdi hem boynına zencîr-i cünûn

562. Yürise kendüzin ol bî-çâre
Sâyeveş urur idi dîvâre

563. Kendü alçakda vü feryâdı bülend
Kendüden gitmiş idi yahmânend

564. Âh iderdi añup ol âhûsın
Terk idüp nâmı ile nâmûsın

565. Pây-mâl itmiş idi ‘ırzını pîr
Tâli‘i tîre dili menzil-i tîr

566. Sorsa derdini eger yârânı
Gösterürdi yüregin yaranı

567. Aña pend eylese bir merd-i mürîd
İltifât itmez idi şeyh-i ferîd

568. Acıdup agladıcak yâr anı
Acıyup aglar idi yârânı

569. Bir yaña yâr gamı bî-pâyân
Bir yaña gussa-i pend-i yârân

570. Zülfin itdükçe perîşân duhter
Şeyh küfri okur idi ezber

571. Nâzenîn eyledügince nâzı
Tutuşurdı o fişek pâpâzı

572. Şekl-i ruhbâna girüp şeyh-i ferîd
Râhib-i ‘aşka hemân oldı mürîd

573. İtmedi tâbi‘in irşâd ile şâd
Virmedi kendü mürîdine murâd

574. Gevher-i pendi kamu yârânuñ
Girmedi hîç kulagına anuñ

575. Nefret itmişdi halâyıkdan şeyh
Fârig olmışdı ‘alâikdan şeyh

576. Yâr idinüp elem-i bî-‘adedi
Kimsenüñ sözlerini diñlemedi

577. ‘Âlem içinde elemle kaldı
Kendüyi bahr-ı belâya saldı

578. Eglenüp yâri hayâliyle hemân
Kendü derdinde idi şeyh-i zamân

579. Sûdmend olmadı pend-i yârân
Olan oldı vü giden gitdi hemân

580. Derdinüñ bulımadı dermânın
Yâre dil virdi kodı yârânın

581. Kıldı bir demde hevâ-yı tersâ
Pârsâlık eserin nâ-peydâ

582. Böyledür ‘aşka düşen dîvâne
Kasd ider câne kıyar îmâne

583. Bir belâdur ki çeken anı bilür
Sanma her câhil noksânı bilür

584. Ger gubâr-ı gama olsañ lâyık
Ol zamân tozı görür dil ‘âşık

Şeyh-i mümtâz firkat gicesini dırâz görüp bülend âvâzıla figâna âgâz eyledügidür.

585. Geçdi gün geldi şeb-i firkat-i yâr
‘Âşıkı yakdı yine hasret-i yâr

586. Sîne-i ‘aşkda dâg-ı ahter
Sîne-i şeyhde dâg-ı duhter

587. Zeyn idüp sakf-ı semâvâtı nücûm
Şeyhe kıldı şerer-i hicr hücûm

588. Virdi revnak gice gerdûna hilâl
Şeyhe tokındı velî tîg-i melâl

589. Kehkeşân oldı felekde zâhir
Kâha döndi gam ile şeyh âhir

590. Ufk-ı çerhi geh zeyn itdi şafak
Oldı pür-hûn dil-i şeyhü’l-hak

591. Ya‘ni kim irdi şeb-i hicr-i nigâr
Hâtır-ı şeyhe firâk eyledi kâr

592. Dîdesi pür-nem ü göñli pür-gam
Cânı pür-derd ü derûnı pür-elem

593. Kıldı bülbül gibi derd ile figân
Bir iken derdi hezâr oldı hemân

594. El yudı âb-ı hayâtından şeyh
Kesdi ümmîdi necâtından şeyh

595. Gitdi hep sabr u karâr u h^{v}âbı
Sîneden gitmedi ammâ tâbı

596. Başını yire koyup gürz misâl
Tâli‘-i nahsı ile kıldı cidâl

597. Başını hâk-i mezelletde kodı
Cânını evc-i meşakkatde kodı

598. Nâle kılup didi Şeyh-i San‘ân
Ey şeb ü rûzı yaradan Yezdân

599. Yok mıdur rûzı bu firkat şebinüñ
Sıhhati yok mı bu mihnet tebinüñ

600. Bu uzun gicenüñ irmez rûzı
Yok gibi şem‘-i sipihrüñ sûzı

601. Gicenüñ var ise rûzı olmaz
Yâ var ammâ aña rûzî olmaz

602. Nâr-ı gamdan cigeri büryânam
Zulmet-i şebde nice bir yanam

603. Giceler gâh riyâzet çekdüm
Nice kerre nice halvet çekdüm

604. Görmedüm böyle uzun gice henüz
Gice bir yılca irişmez dahı rûz

605. Şeb-i yeldâ mı şeb-i firkat mi
Zülfi sevdâsı ile zulmet mi

606. Zülfi gibi kara uzun giceler
Nice bir derd ü gam ile geçeler

607. Oldı bu gice baña kara kazâ
Ne belâ-yı siyeh oldı bu baña

608. Şeb-i gam derd ile pîr itdi beni
Fi'l-mesel zengî esîr itdi beni

609. Şem'veş yanmada pür-tâb oldum
Râhatum kalmadı bî-h^{v}âb oldum

610. Bir yaña derd ile bagrum pür-hûn
Bir yaña olmadı âhir şeb-i dûn

611. Hicr-i yâr ile ki bagrum hûndur
Ne gicem gice ne günüm gündür

612. Bu gice gussa şebî-hûn itdi
Velî bu gussa şebi hûn itdi

613. Oldı ol gün ki vücûdum peydâ
Oldı bu gice gamiyçün mahzâ

614. Herkesüñ var gicesi güni benüm
Bir gicem var ki yakar cân u tenüm

615. Her kimüñ ola bu gûne gicesi
İremez bir dahı güne gicesi

616. Gerçi kim günler olur gûn-â-gûn
Olmaz ammâ gice bu gûne nigûn

617. Nice şeb tutdı beni teb ammâ
Görmedüm hîç bu tâbı aslâ

618. 'Ömrümüñ sebzesi soldı bu gice
Var ise soñ gicem oldı bu gice

619. Gerçi kim gün gicelüdür dirler
Güñli olmazsa gicem âh eger

620. Gâlibâ gündüze çıkmadı bu şeb
Derd ile cân çıkar mı yâ Rab

621. Olmadı şem'-i sipihrüñ sûzı
Ki yakup göstere rûşen rûzı

622. Şeb degül özge 'alâmetdür bu
Var ise rûz-ı kıyâmetdür bu

623. Korkum oldur bu gice âh-ı seher
Şem‘-i gerdûnı söyündürdi meger

624. Haşre dek bulmaya gibi sûzı
Görmeye gibi kimesne rûzı

625. Togmaya gibi felekde hûrşîd
Günden ola gibi ‘âlem nevmîd

626. Görmeyem gibi nigârum ben de
Olmayam gibi o şâha bende

627. Yohsa hüsninden utandı hurşîd
Perde-i şermde kaldı câvîd

628. Zülfini gördi yahûd pîr-i felek
Muttasıl didi cihân kara gerek

629. Olmasa zülfi gibi gice kara
Eyleyeydüm gam ile cânı fedâ

630. Yakdı bu şeb beni sevdâ-yı nigâr
İtmezin nâr-ı cahîme inkâr

631. ‘Ömr kûtâh gice katı dırâz
Tersem orâ ki nemi bînem bâz

632. Bilmezin neyleyeyin feryâda
Sabr olunmaz gelür ol meh yâda

633. Eylemezdüm hele böyle feryâd
Âşinâsın o sanem eylese yâd

634. Baht-ı gâfil kanı görsün yârı
Bu uzun gicedeki bîdârı

635. Baht uyur ben gicelerle bîdâr
Hîç kâbil mi baña baht ola yâr

636. Ummazam ben hele bahtumdan sûd
Ben uyanık ol ise h^{v}âb-âlûd

637. Uyur uyanuga yardım mı kılur
Şebden endûhumı bahtum ne bilür

638. ‘Aklumı bilemezin kande gezer
Yanuma gelse baña kılsa nazar

639. Baña yâr olsa ger ol ‘akl-ı selîm
Eylesem aña kemâlüm teslîm

640. Kandedür iki elüm hîç bilmen
Güzereş hâk küned ber-ser-i men

641. Bilmezin pây-ı vücûdum kanı
Seyr idem tâ ki der-i cânânı

642. Bilmezin iki gözüm kande bakar
Ol gözüm nûrına itmez mi nazar

643. Baña yâr olsa bu demde kanı yâr
Göñlümi virse girü ol dildâr

644. Dest-gîr olsa garîbe kanı dost
Pây-mâlî-i serem der-reh-i ost

645. Zûr kanı ki kılam nâle vü zâr
Zer kanı eyleyeyin yâre nisâr

646. ʻÖmr kanı ki kılam biñ ikdâm
Kadem-i yârda ölince tamâm

647. Gün kanı ey felek-i mînâ-fâm
Gitsün encüm gice bulsun encâm

648. Kıl tekellüm söze gel kanı zebân
Sergüzeştüm ideyin halka beyân

649. Bilmezin hûn-ı derûnum kanı
Dökeyin yâr yolında anı

650. Zülfi katı beni nâlân itdi
Zulmet-i şebde perîşân itdi

651. Gitdi îmân u kemâl ü dildâr
Gitdi hep ʻakl u dil ü sabr u karâr

652. Bu ne ʻaşk u bu ne derd ü bu ne kâr
Gitdi dil gitdi hüner gitdi nigâr

653. Yâ İlâhî ne belâdur bu belâ
Kalmadı kimse ki yâr ola baña

654. Zulmet-i şebde garîbem bî-kes
Ne hevâdur bu ki cân kıldı heves

655. Bilmezin hîç nideyin neyleyeyin
Derdümi kime varup aglayayın

Şeyh-i pür-ıztırâba ashâb u ahbâbı ‘itâb ile hitâb itdüklerinde ‘âşıkâne cevâb-ı savâbıdır.

656. Yine dükkânını açdı ‘attâr
Oldı ‘ıtr ile mu‘attâr bâzâr

657. Tâlib ol ‘ıtr-ı mahabbetdür bu
Kulaguñ tut dür-i hikmetdür bu

658. ‘Âşıka ne kelimâtuñ yiridür
Târ-ı hatt âb-ı hayâtuñ yiridür

659. Bu ‘itâb ü bu hitâb ü bu cevâb
Cereyân itdi meger çeşme-i âb

660. Sanma icrâ olınanı kelîmât
Zulmet-i hatda hemân âb-ı hayât

661. Yandugum ‘aşk odına bakma benüm
Bir içim su gibidür her sühanüm

662. İşidicek bu kelâmı zurefâ
Âb-ı hayvândan el yursa nola

663. Mürşid-i kâmil-i mülk-i San‘ân
Bir gice eyler iken âh u figân

664. Cem‘ olup yanına yârân-ı safâ
Bir yire geldi ßüreyyâ-âsâ

665. Hem-nişînüñ biri şeyhe ol ân
Tevbe eyle didi ey şeyh-i zamân

666. Şeyhlikden didi tevbe kıluram
‘Irz u nâmûs u vakârumdan hem

667. Birisi didi ki ey kâşif-i râz
Cem‘ kıl kendüñi kıl bâri namâz

668. Kaşlarınuñ didi mihrâbı kanı
Göresiz tâ ki namâzumda beni

669. Yüz yire kodı mürîdüñ biri hem
Secde kıl didi eyâ şeyh-i harem

670. Didi ol büt kanı kim secde kılam
O sanemden beni sanmañ usanam

671. Biri didi ki müselmân olsañ
İtdügüñ fi‘le peşîmân olsañ

672. Didi gâyetde peşîmânum ben
‘Âşık olmaduguma evvelden

673. Biri didi ki eyâ şeyh-i ricâl
Seni şeytân idüpdür ıdlâl

674. Kâşki didi geleydi fi’l-hâl
Beni bir dahı kılaydı ıdlâl

675. Ki göreydüm o büt-i sîmîni
Seyr ideydüm o şeh-i şîrîni

676. Biri didi ki cihân halkı kamu
Seni görüp didiler azmış bu

677. Gam degül didi ki oldum bî-neng
Şîşe-i teng-i şikestem ber-seng

678. Biri didi kamu yârân-ı kadîm
Elemin çekmede mihnetde mukîm

679. Didi tersâ-beçe olsun hoş-dil
Elem-i gayrıdan oldum gâfil

680. Biri didi gidelüm Ka‘beye gel
Muntazırdur saña yârân-ı ezel

681. Didi yâr olsa baña ol kâfir
Ka‘be olmazsa kilîsâ hâzır

682. Biri didi aña ey şeyh-i kibâr
‘Özrüñi dile Hüdâdur Gaffâr

683. Didi kim fârig oluñ siz benden
‘Özr-h^{v}âh-ı der-i dildârem ben

684. Biri didi sakın ey şeyh-i diyâr
Dâr-ı ‘ukbâda cehennem dahı var

685. Söz mi didi cehennem göre ger
Şübhe yok bencileyin o da yanar

686. Biri dahı didi ey şeyh-i benâm
Yok mıdur ârzû-yı Dârü’s-selâm

687. Didi kim ârzû-yı kûy-ı nigâr
Beni cennetden idüpdür bî-zâr

688. Biri dahı didi kim Hakdan utan
Nice bir küfr ile fısk u ‘isyân

689. Didi bir âteşe saldı beni Hak
Ne utanmak baña ne kurtulmak

690. Biri didi girü gel îmâna
Ne revâ gark olasın ‘isyâna

691. Didi eyleñ baña küfri teklîf
Olur ol zülfi hayâliyle latîf

692. Biri didi aña ey şeyh-i ricâl
Pâk-i gusl ile yüri âbdest al

693. El yudum ben didi gusl itmekden
Eşküm ile ideli gusl-i beden

694. Birisi didi ki tesbîh kanı
Ne revâ terk idesin şimdi anı

695. Yüz çevirüp didi “sübhâna’llâh”
Sübha-i zünnâr gerekdür her gâh

696. Didiler kanı elüñdeki ‘asâ
İ‘timâd eylemedüñ gibi aña

697. Lâzım olmaz didi ‘âsiye ‘asâ
Men ‘asâ kad tereke hamle ‘asâ

698. Kılmadı çünki nasihat te’sîr
Kıldılar terkini şeyhüñ tedbîr

699. Didiler cümle ki terkin uralum
Perde ardında ne sır var görelüm

700. Hakka ta‘vîz idelüm emrin anuñ
Görelüm ‘âkıbet-i ‘ömrin anuñ

701. Görelüm âyine-i devr-i felek
Ki ne sûretde ‘ayân olsa gerek

702. Sûretâ bir saneme mâ’il ise
Kim bilür ma‘nîde ger ‘âkil ise

703. ‘Âkıl oldur ola makbûl-i ricâl
Harf-gîr olmaya mektûb-misâl

704. Bu cihân içre budur erde hüner
Kimsenüñ ‘aybına kılmaya nazar

705. Nokta-i setr ile ‘aybı kıla gayb
Ola dâmen gibi hem sâtir-i ‘ayb

706. Olmaya ‘ayb açıcı bâdâsâ
Kendü ‘aybuñ göre vü ‘ibret ala

Şeyh-i San‘ân segân-ı kûy-ı cânân olan segân ile ihtilât idüp yârân olduklarıdur.

707. Gice geçdi çü irişdi yine gün
Oldı ahvâl-i cihân diger-gûn

708. Bir ‘aceb ‘arbede oldı peydâ
Oldı meydân-ı cihân pür gavga

709. Terk-i rûz aldı çü zerrîn siper
Encümüñ encümeni göçdi seher

710. Siperini bıragub zengî şeb
Hayl-i encümle firâr eyledi hep

711. Çeşme-i mihr olup cûy-ı revân
Gark-ı nûr olmış idi halk-ı cihân

712. Bâz-ı zerrîn-per idüp çerhe hücûm
Kaçdı zâg-ı şeb ü mürgân-ı nücûm

713. Kara katını çıkardı gerdûn
Giydi zer-beft ser-â-ser ol gün

714. Dergeh-i duhter-i kayserde o dem
Çın seher olmış idi ‘arbede hem

715. Eylemiş itleri muhkem gavga
Görüp ol kapuda bîgâne gedâ

716. Ne gedâ Hazret-i Şeyh-i San‘ân
Dergeh-i duhtere gelmiş ol ân

717. İtleri kûy-ı nigâruñ ol gün
İte ite anı kılmış mahzûn

718. ‘Âkıbet nice temelluklar ile
Meskenetlerle ta‘alluklar ile

719. Âşinâ-yı seg-i cânân olmış
Der-i dildârda derbân olmış

720. Kûyı sükkânı olan cümle segân
Oldılar şeyh ile bir bir yârân

721. Der-i cânânı idindi me'vâ
Hâli it hâline döndi ammâ

722. Ol makama irişüp eyledi âh
Âhı vü nagmesi bi'l-cümle segâh

723. Göremezdi yüzin ol dil-cûnuñ
İtler ile işi yok âhûnuñ

724. Dirdi şeyh âh ki gam-gîn oldum
Bu kapuda katı miskîn oldum

725. Bir kaç akçe elüme girse direm
Kelbinüñ izini ya'nî sürem

726. Şol eşinden azan it gibi hemân
Başladı itmege feryâd u figân

727. Eşini yitüren it gibi revân
Her yaña yürür idi ser-gerdân

728. Dirdi vah vah göremem cânânı
Muttasıl özlemede cân anı

729. Bir belâdur nideyin uş bu belâ
Baglamaz it yirine ol tersâ

730. Baña yok itlere ragbet vardur
Bilmezin bunda ne hikmet vardur

731. İtidür kılıcı gibi ol yâr
Bir cefâlar kılıcıdur dildâr

732. Kuduz it gibi o bed-nâm-ı enâm
Kendü kendüyle talaşurdı müdâm

733. Nâle eylerdi o güm-râh-ı sefer
Şol köpek gibi ki yanguya ürer

734. Düşmiş idi gama 'Abdürrezzâk
Sızladurdı anı it gibi firâk

735. Olmasa mihr-i nigâra lâyık
Hele itden beter olur 'âşık

736. Bakmaz idi aña ol mugbeçe hem
İt misin dimez idi yâ âdem

737. Nola bakmasa o merd-i sefere
Çün melek varmaz it oldugu yire

738. Ulu derd içre idi pîr-i cihân
İgne yutmış ite dönmişdi hemân

739. Sabr iderdi gam u derd-i yâre
Katı it canlu idi bî-çâre

740. Böyledür kâ'ide-i fenn-i belâ
Böyledür vâkı'a-i 'aşk u hevâ

741. Dil-rübâ 'âşık içün gussa yimez
Söyleyen it mi ya âdem mi dimez

742. Başına urulan it gibi garîb
Oldı âvâre-i der-gâh-ı habîb

743. İtüñem köpegüñem dirdi şehâ
Bakmaz idi aña duhter aslâ

744. İt gibi hor u hakîr olmış idi
Kimse bakmazdı fakîr olmış idi

745. İşiden agladugın güler idi
Kârvân geçdi it ürür dir idi

746. Dirdi şeyh uş çekerin derd ü belâ
'Afv olınmazsa eger vâh baña

747. Bıragup anda o ser-gerdânı
Seg-be-sahrâ didiler yârânı

748. Ey kelâmum güherin seyr kılan
Baña ta'n itme seg itlâfından

749. Eyledüm hâlet-i küfrine nazar
Bâtının Tañrı bilür 'ârifler

Şeyh-i San'ân âsitân-ı cânânda hasta vü nâlân oldugıdur.

750. İrdi bir dem ki gülistân-ı cihân
Oldı mahzûn irişüp vakt-i hazân

751. Bâguñ evrâkı sarardı soldı
Topraga düşdi perîşân oldı

752. Rûzgâr ile düşen berg-i hazân
‘Âşıkuñ beñzi gibi soldı hemân

753. Şâhdan ayrılıcak berg-i hazân
Nükte-i yevm-i meferr oldı ‘ayân

754. Soydı eşcârı harâmî gibi bâd
Oldı gülşende hemân serv-âzâd

755. Cûy-ı gülzârdaki nîlûfer
Hasta idi gözi su üzre meger

756. Gonçeler hasta idi turma sehâb
Tamzurur penbe ile agzına âb

757. Başı yasdukda idi her gül-i ter
Gonçe bâlînine düşmişdi seher

758. Pister-i hâkde üftâde çemen
Hep döşek hastası idi şebden

759. Hasta kılmışdı teb-i tâb-ı firâk
Katı lerzân idi gülşende kavak

760. Nergis-i gülşene irmişdi remed
Göz göre Tañrıdan isterdi meded

761. Derd-i ‘aşk ile sanevber miskîn
Bagrı yaşlu idi göñli gam-gîn

762. Kıldı te’sîr teb-i tâb-ı firâk
Duhterüñ hastası ‘Abdürrezzâk

763. Çeşm-i dilber gibi bîmâr oldı
Göñli efkâr ile efgâr oldı

764. Zeri yog idi kıla yâre nisâr
Zer gibi kıldı tenin zâr u nizâr

765. ‘Âşıka bakmaz imiş dilberler
Cism-i zerdini meger zer sanalar

766. Oldı ey vâ ile beñzi ayva
Hîç eyü olmadı bulmadı devâ

767. ‘Aşka mihmân idi ‘Abdürrezzâk
Anı hoş tutdı teb-i tâb-ı firâk

768. Oldı bî-çâre şikeste beste
Oldı üftâde ölümlü hasta

769. Kehrübâ gibi sarardı gitdi
Dehr anuñ bagrını sûrâh itdi

770. Kurudı kaldı sararup soldı
Rûzgâr ile hemân kâh oldı

771. Ekşi sûretlü görüp gerdûnı
Eyledi reng-i ruhuñ lîmonî

772. Balmumı gibi sarardı o gedâ
Bezm-i dilberde yanup yakıla tâ

773. Kalmadı zerrece kan beñzinde
Sanmaz idi anı gören zinde

774. Derd-i hûnîye çün oldı hem-dem
Gitdi beñzinden anuñ kan ol dem

775. Bülbül-i ʻaşk idi beñzi uçdı
Sıhhat anuñ bedeninden göçdi

776. Bedeni sanki hisâr idi ʻazîm
Kalʻa kasd itdi anı derd-i elîm

777. Ol hisâr içre ki cânı begdür
Çagırup dirdi ki Allâh yegdür

778. Nefer-i kalʻa-i gam idi ancak
Dikilen yâresi cisminde yamak

779. Katı sayru idi vü cismi saru
Kimse yok tamzuracak agzına su

780. Irımışdı eti büryânından
Bir ramak kalmış idi cânından

781. Bir yanı yârelü bir yanı kebâb
Âteş-i gamda geze hâli harâb

782. Derdi kumlarca dili sad pâre
Katlanur sâʻatini bî-çâre

783. Yâre irmez yüreginde yâre
Cigeri derd ile pâre pâre

784. Mâh-ı nev gibi nahîf olmış idi
Lâgar u zerd ü zaʻîf olmış idi

785. Rûz u şeb kılmış idi ol miskîn
Âsitân-ı der-i yâri bâlîn

786. Hâk-i kûyını idinmiş pister
Rengde külli teni hâkister

787. Beñzin itmişdi belâ hâkister
'Âşıkı dilber olan hâk ister

788. Çöp koymış gözine bâd-ı fenâ
'Aynı ile nite kim kıble-nümâ

789. Gözleri aglamadan kûr olmış
Çeşmi nergis gibi bî-nûr olmış

790. Şeyhlik mansıbını kodı meger
Dirliginden usanup hasta düşer

791. Sag idi kâmetinüñ şâhı velî
Aña sol didi kazâ-yı ezelî

792. Lâ-cerem çünki yolından sapa sag
Hasta olur teni sıhhatden ırag

793. Mâr-ı zülfinden ırak cânânuñ
Katı bîmâr idi cânı anuñ

794. Dilberinden düşe ol kim ayru
Hîç ba'îd olmaz olursa sayru

795. 'Âşıkuñ cânıdurur cânânı
Hastadur görmese bir ân anı

Duhter-i bî-misâl Şeyh-i San'âna 'arz-ı cemâl idüp Şeyh-i pür-melâl devlet-i visâle irüp 'arz-ı hâl itdügidür.

796. Vaktidür gel berü ey tab'-ı zekî
Şevk-i 'aşk ile pür eyle feleki

797. 'Arz kıl 'âşıkına mahbûbı
'Arz kıl tâlibine matlûbı

798. Demidür hasta-dile sıhhat ire
Sâhib-i zillete bir lezzet ire

799. Mürdeye ire dem-i Rûhullâh
Taze cân bula marîz-i gümrâh

800. Vaktidür âhir ola rûz-ı firâk
Duhteri seyr ide ‘Abdürrezzâk

801. Bir seher togdı felekde hûrşîd
Gitdi zulmet yine nûr oldı bedîd

802. Çıkdı seyrâna o tersâ-zâde
Gün gibi gezdi biraz sahrâda

803. Gezicek gün gibi ol kaşı kemân
Tîrine oldı ‘Utârid kurbân

804. İtdi gül-geşt-i çemen-zâr o melek
Müşterîdür aña Bercîs-i felek

805. Seyrden döndi girü ol meh-rû
Gördi kûyında saru bir sayru

806. Kendinüñ bildi ki dildâdesidür
Sâyesi gibi bir üftâdesidür

807. İtdi ‘âriflik ile aña nazar
Gösterüp rûy-ı tecâhül duhter

808. Büt-i Rûmî ‘acemîlik itdi
Bilmeze urdı egerçi bildi

809. Nâzı vü şîvesi anuñ çog idi
Hîç zerâfetde nazîri yog idi

810. Didi ey pîr ki kandan geldüñ
Kendüñi bahr-ı belâya salduñ

811. Neden oldı ki karâruñ yokdur
‘Akl u sabruñ gibi ‘âruñ yokdur

812. Pîr-i nâ-bâlig ü ahmaksın sen
Hak bu kim câhil-i mutlaksın sen

813. Mey-i ‘aşk ile kaçan mest olduñ
Mihnet-i ‘aşk ile hem-dest olduñ

814. Kûy-ı tersâda revâ mı zâhid
Hareketler kıla zâ’id zâ’id

815. ‘Aşkumuñ şem‘ine pervâne misin
Noldı ‘akluñ kanı dîvâne misin

816. Sende yok zerrece ‘akl u tedbîr
Katı oglanlık idersin hey pîr

817. Sakaluñ ag iken ey pîr-i fenâ
Yüz karalıgını itmeñ ne revâ

818. Duhterüñ sözlerini gûş itdi
Şeyh-i San'ân hemân cûş itdi

819. Didi ey 'ömr-i 'azîzüm cânum
Sen misin âh benüm sultânum

820. Beni dîvâne kılan sensin sen
Dili vîrâne kılan sensin sen

821. Firkatüñ cânı zebûn itmişdür
Baña bu derdi cünûn itmişdür

822. Kerem eyle baña zulm itme şehâ
Bende-i dergehüñem kıyma baña

823. Gözlerüñ düzd-i meta'-ı dildür
Hak bu kim gamzelerüñ kâtildür

824. Gel güzel başuñ içün kıyma baña
Vâcibü'l-katl isem de farazâ

825. Ya girü göñlümi vir ey duhter
Ya baña başuñ içün ol hem-ser

826. Ben niyâz eylerin itdüñ sen nâz
Sen de gamzeñ gibi olduñ gammâz

827. Taraduñ sabr u karârum ne ki var
Ser-i turrañ gibi olduñ tarrâr

828. Lutf kıl nâz u tekebbürden geç
Sâkin ol râh-ı tehevvürden geç

829. 'Âşık u pîr ü garîbem nazar it
Tâzesin âh-ı seherden hazer it

830. Bir garîbüñem eyâ şâh-ı zemîn
Baña yirden göge zulm oldı hemîn

831. Nice zulm olmaya kim şeyh-i kebîr
Gele bir mûgbeçeye ola esîr

832. İhtiyâr itmiş iken bizi enâm
Pîrlikde katı olduk bed-nâm

833. Olmışuz bir gözi baglu şehbâz
Ki hevâña senüñ itdük pervâz

834. ‘Aşkumuz gözüñ ile kaşuñ içün
Serserî sanma güzel başuñ içün

835. Ya başum al ya baña ol hem-ser
Cân fedâ yoluña cânâ hem ser

836. Virürüm yoluña cân virmege cân
Cân virür çünki lebüñ girü ‘ayân

837. Nideyin cânı ki cânum sensin
Sevdügüm rûh-ı revânum sensin

838. ‘Îsâdur la‘l-i lebüñ ey tersâ
Bizi dir görse ne var ahyânâ

839. Oldı sevdâ-yı külâleñ sûdum
Bûse-i la‘l-i lebüñ maksûdum

840. Tâb-ı zülfüñ bıragur göñlüme tâb
Olsa tesvîd ola bir ulu kitâb

841. Fikr-i çeşmüñle senüñ ey âhû
Rûz u şeb gözüme gelmez uyhu

842. İtmese âb-ı dü çeşmüm teskîn
Yaña bu sûz-ı derûnumla zemîn

843. Bî-dilem sabr u karârum dahı yok
Bu bütün dünyede yârum dahı yok

844. İtmeseñ âb-ı visâlüñ icrâ
Sûz-ı ‘aşkumla yanardı deryâ

845. Oldı derdüñle sirişküm bârân
Korkarın âhir ola seyl-i revân

846. Görmişüm anı ki ben çeşmümden
Görmedi çeşmüm cihânı rûşen

847. Çekmişüm anı ki ben göñlümden
Çekmedi kimse hîç ol deñlü mihen

848. Hûn-ı dildür baña dilden hâsıl
Dem-be-dem kan yudarın ve’l-hâsıl

849. Benem ol berg-i hazân zerd ü nizâr
Yol kenârında basar anı gubâr

850. Rûzgâr ile umarın ammâ
Bâd-ı himmet harem-i vasla sala

851. Rûz u şeb hâk-i derüñde bu gedâ
Feth-i bâb olmagı itmekde ricâ

852. Cennet ise nola kûyuñ her dem
Ben dahı kendümi âdem bilürem

853. Bâg-ı Şeddâd ise kûyuñ her dem
Umarın ben dahı ol bâga irem

854. Sâyeveş kaldum ayakda pâ-mâl
Vaktidür ki toga hûrşîd-i visâl

855. ‘Arz-ı hâl eyler iken ol pâ-mâl
Okudı anda bu şi‘ri fi’l-hâl

GAZEL
Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

856. Gerçi ey mug-beçe mahbûb-ı kilîsâsın sen
Tapdugum Tañrı hakı kıble-i tersâsın sen

857. Sûretâ bir sanem-i sîm-bedensin ammâ
Leb-i cân-bahşuñla ma‘nîde ‘Îsâsın sen

858. Deyre sûret viren ol hüsn-i dil-ârâmuñdur
Zülf-i bed-kîş ile hammâl-ı çelîpâsın sen

859. Yüri kâfirligi ko ey saçı zünnâr yüri
Ehl-i İslâma kıyar âfet-i ra‘nâsın sen

860. Öldürüp hasta **Ziyâ’î**yi gam-ı hicrüñle
Yine cân virdüñ aña tut ki Mesîhâsın sen

Duhter-i tersânuñ şeyhe hitâbı ve şeyhüñ aña ‘âşıkâne cevâbıdur.

861. Var mı ‘âlemde bunuñ gibi safâ
İltifât eyleye mahbûb saña

862. Derdüñi sora kıla derde devâ
‘Arz-ı hâl itmege dermânuñ ola

863. Dem-i ‘Îsâ ola her bir sühani
Gamdan âzâd ide ol serv seni

864. Gam u derd içre iken şeyh-i ferîd
Künc-i zilletde zelîl ü nevmîd

865. Geldi nâgâh o sanem kıldı hitâb
Didi ey ‘aklı gibi hâli harâb

866. Vuslatum turma ricâ eylersin
Kendüni kahra sezâ eylersin

867. Ben şeh-i ‘âlem ü sen ahkâr-ı nâs
Bir midür bende ile server-i nâs

868. Tâcdâr ile bir olmaz tâcir
Şehr-yâr ile degül şehrî bir

869. Serçe sîmurga mümâsil mi olur
Sırça billûra mu‘âdil mi olur

870. Şîr ile hîç seg olur mı yeksân
Pîr ile bir mi olur tâze civân

871. Ko bu oglanlıgı ey pîr-i denî
Hâzır it kendüñe turma kefeni

872. ‘Aşka bir fâris-i meydân gerek
Bir ferâsetlü güzel cân gerek

873. Nefesüñ serd ü sovukdur sühanüñ
Her işüñ bârid ü nâ-sâz senüñ

874. Isınur mı saña göñlüm aslâ
Sende çünkim bu bürûdetler ola

875. Nefes-i serd ile şeyh-i güm-râh
Sîneden çekdi derûnî bir âh

876. Didi biñ söyler iseñ ey duhter
Gam-ı ‘aşkuñ baña kılmışdur eser

877. ‘Aşkda pîr ü civân birdür hep
‘Aşk bir kalbe mü’essirdür hep

878. Kâleb-ı kalbi ider ‘aşk makarr
‘Aşkda kalb ola ol kalb meger

879. Didi duhter beni hakkâ sevdüñ
Sûretâ sen büt-i tersâ sevdüñ

880. Terk-i İslâm kıl ey şeyh-i selîm
Olasın kûy-ı selâmetde mukîm

881. Kişi mahbûb ile hem-reng gerek
‘Aşk-ı mahbûbda bî-neng gerek

882. Olmayan dînine yâruñ kâ’il
Lâ-cerem yâr aña olmaz mâ’il

883. Cân u dilden didi şeyh-i bed-nâm
Emrüñe ey şeh-i Rûm oldum râm

884. Hıdmetüñ cânuma minnet cânâ
‘Âşık olana ne millet cânâ

885. ‘Âşıka oldı melâlet millet
Hastañam itmezin aslâ ‘illet

886. Bende-i halka-be-gûşdur cân
Kaddümi halka misâl itme hemân

887. Eyledüñ çün beni mecnûn u esîr
Zülfüñi boynuma eyle zencîr

888. Didi senden olımam ben hoş-dil
Dört işe olmaz iseñ kâ’il

889. Fi’l-hakîka o garîbi nâ-çâr
Çâr-mîh itdi bu teklîf-i çehâr

890. Olalı çâr ‘anâsır nâsır
Böyle kasr-ı gama çıkmaz kâsır

891. Biri teklîf-i çehâruñ hakkâ
Büte secde kılasın bî-pervâ

892. Yakasın âteşe hem Kur’ânı
Kurtarup nâr-ı gamumdan cânı

893. Şevk-i la‘lümle meyi nûş eyle
Kendüñi ‘aşk ile ser-hoş eyle

894. ‘Ahd u peymân ile eyle îmân
Kılasın ‘aşk ile terk-i îmân

895. Bu tekâlifi işitdi çün pîr
Oldı reng-i ruh-ı pâki tagyîr

896. Didi kim şevk-i lebüñle cânâ
İderin zehr ise nûş-ı sahbâ

897. Olayın mest-i şarâb-ı engûr
Özümi bilmeyem ey gayret-i hûr

898. Sâ’irin itmege yokdur kudret
Gerçi takdîr irişür bî-minnet

899. Aldı ikrârını şeyhüñ duhter
Aña mey sunmaga kasd itdi seher

Duhter-i kayser meclis idüp şeyhe şarâb içirüp mest-i bed-nâm itdügidür.

900. Bir seher sâgar-ı hurşîd-i reşîd
Bezm-i gerdûnda olmışdı bedîd

901. Reng-i meyde şafak itmişdi zuhûr
Mâh-ı nev nite ki câm-ı fagfûr

902. Çenge beñzerdi hemân kavs-i kuzâh
Meclis ehline irüşürdi ferah

903. Ol zamân nâz ile tersâ-zâde
Servveş düşmiş idi âzâde

904. İtdi fermân ki meclis kuralar
Reşk ide meclisine cinn ü beşer

905. Nice meclisdür o kim ol bî-dîn
Gele meclisde ola sadr-nişîn

906. Lebleri câm-ı zülâl-i hikmet
Ki virür cân u dile keyfiyyet

907. Leb-i bezminde şikeste diller
Sırça sâgar sınıgına beñzer

908. Câm kim nûş olınurdı yer yer
Bâg-ı zerrîn kadehine beñzer

909. Sufresine dökülen bâde ‘ayân
Tut ki berg-i gül-i sürh idi hemân

910. Meclis-i duhtere geldi bâde
‘Ömrümüz gitmeye dirdi bâde

911. İtdiler şeyhi o bezme da‘vet
Nice da‘vet ki ‘adâvet hey’et

912. Meclise şeyh gelüp kıldı cülûs
Devr olınmaga şürû‘ itdi kûs

913. Şevk-i câm ile büt-i sîm-endâm
Şeyh-i bî-çâreye sundı bir câm

914. Dest-i duhterden alur câmı çeker
Şâh-ı gülden koparur bir gül-i ter

915. Kereminden meger ol gevher-i nâb
Bahş ider ‘âşıkına la‘l-i müzâb

916. Bahr-ı mevvâc-ı belâdan bi’z-zât
Diledi zevrâk ile bula necât

917. Hasta-i ‘aşk idi bî-endîşe
Çekdi ‘aşk ile ayakdan şîşe

918. Oldı ol mest-i hevâ mest-i şarâb
Hâne-i ‘aklı tamâm oldı harâb

919. Bülbül-i gülşen-i yâr idi ‘ayân
Bir iken aşkı hezâr oldı hemân

920. Oldı ol câm-ı ezel mahmûrı
Nefs-i emmâresinüñ me’mûrı

921. Göñlüni âteş-i şevk itdi harîk
Cismini seyl-i sirişk itdi garîk

922. İçdi meclisde çü birkaç bâde
Gitdi hep sabr u karârı bâde

923. Sâgar-ı bâdeyi çün nûş itdi
Cümle Kur’ânı ferâmûş itdi

924. Nâfına irdi çün ol nâr-ı melâl
Kalmadı yandı derûnında kemâl

925. ‘Ayn-ı ‘irfânı anuñ kûr oldı
Dili vü dîdesi bî-nûr oldı

926. Âşinâ idi nice ‘irfâne
Gitdi yâdından olup bî-gâne

927. Nice seyl idi o seyl-i mey-i nâb
Ma‘rifet gülşenini kıldı harâb

928. Nâgehân yagdı o bârân-ı melâl
Kalmadı yandı derûnında kemâl

929. Oldı çün mest-i şarâb-ı sâfî
Kalmadı sabrı gibi insâfı

930. Sîm-sîmâ idi ol duhter-i ter
El uzatmak diledi şeyh meger

931. Gazâba geldi hem-ân-dem duhter
Bu ne işdür didi ey bed-ahter

932. Müdde'îdür bu hevâda ya'nî
Da'vî-i 'aşk kılan bî-meânî

933. 'Âkıbet 'aşk ile olmaz dem-sâz
Kâfire mü'mîn olur mı hem-râz

934. Olmaduñ meyle sezâ-yı vuslat
Dahı çok su götürür bu şerbet

935. Baña İslâm çü makbûl olmaz
Küfrsüz ister iseñ ol olmaz

936. Ger dilerseñ olasuñ vasla mahal
Zülfümüñ mezhebine gir evvel

937. Olımaz elbette sezâ-yı vuslat
Kâfir olmazsa kişi zülf-sıfat

938. İktidâ itmez iseñ küfrüme ger
Al 'asâñı yüri yok sende hüner

939. Şeyh 'aşk ile ki ser-hoş oldı
Hûşı gitdi katı medhûş oldı

940. Mest olup el ele kakmakla hemân
Murg-ı aklını uçurmışdı revân

941. Oldı rüsvâ-yı cihân ol şeydâ
Oldı tersâ oluben bî-pervâ

942. Oldı tersâ yog idi ters ü hirâs
Oldı rüsvâ-yı cihân beyne'n-nâs

943. Tersine döndi ki tersâ oldı
Bilmezin hîç ne temâşâ oldı

944. Çün bulışdı yeñi 'aşk eski şarâb
Lâ-cerem hâne-i dîn oldı harâb

945. 'Aşk u mey dilber ü sâkî hâzır
Böyle meclisde oturmaz sâbir

946. Didi bî-tâkatem ey mihr-vücûd
Dahı var ise buyur bir maksûd

947. Büt-perest olmamış isem hûş-yâr
Büte mest eyleyeyin secde hezâr

948. Mushafı âteşe idem ihrâk
Nice bir vasluña olam müştâk

949. Didi duhter aña ey pîr-i be-nâm
Şimdi makbûl olup itdüñ ikdâm

950. Severin şimdi seni ‘âşıksın
Vasluma lâ dimezin lâyıksın

951. H^{v}âb-ı râhatda huzûr eyle hemân
Vaslumuñ h^{v}ânına olduñ mihmân

952. Râh-ı râhat içüp olduñ ser-mest
El virüp fırsat olursun hem-dest

953. Kıssa-i gussa-i şeyhe nazar it
Meye meyl eyleme ey dil hazer it

954. Gerçi dünyâda iken çog olur âb
Hîç şer âb olmaya mânend-i şarâb

Mezemmet-i bâde

955. Pend işit olma ‘inâda mu‘tâd
Dâl olur ‘ayn-ı ‘inâya çü ‘inâd

956. Ehl-i takvâ ol eyâ merd-i kavî
Dâ’imâ diñle hadîs-i Nebevî

957. Nefsin ögretme şarâba her dem
Vazgeçmek güç olur ey âdem

958. Mey içen tövbesini sır ekser
Ki su akdugı yire girü akar

959. Mâ’il-i nefs ü hevâ olma sakın
Eyleme cürm ü hatâ ey miskîn

960. Nikbete düşmeyesin kâf gibi
Ser-fürû olmayasın kâf gibi

961. Terk it ey dil anı kim ola harâm
Eyleme sohbet-i sahbâyı müdâm

962. İçme ol hamrı ki var anda humâr
Cennet enhârını añ leyl ü nehâr

963. Ger müdâm olsa kişi câm-perest
Câmveş göñli anuñ ile şikest

964. Fâsıkuñ ʻırzını sen eyle nigûn
Eyle takrîr anı hadden bîrûn

965. Fâsık olanlara bildür haddin
Dâl-mânend dü-tâ kıl kaddin

966. Ol ki câm-ı meye meyl ide müdâm
S ohbeti olsun anuñ saña harâm

967. Meye göz dikme dilâ hemçü habâb
Fâsıkuñ göñline gelsün ko şarâb

968. ʻAynına alma anı çekme ʻazâb
Göz göre olma sezâvâr-ı ʻikâb

969. Hazer it var ise başuñda hevâ
Meye mânend-i habâb uyma dilâ

970. Mey içüp düşme sakın hemçü habâb
Ki saña ehl-i hevâ dir ahbâb

971. Meye akıtma sürâhî gibi dil
Olma renginden anuñ sen gâfil

972. Âl ile bâde saña reng geçer
Seni hayrân ider esrâruñ açar

973. Câm sunsa elüñe bir ahmak
Başuñ içün ileri basma ayak

974. Rustegânî degül ol ratl-ı girân
Bil ki insâna olur düşmen-i cân

975. Hazer it olma sadîk-i feseka
Olma hem-pâye pelîde katʻâ

976. Dâimâ itme sakın şürb-i müdâm
Yedügüñ içdügüñ olmaya harâm

977. İçme şol hamr-ı harâmı her ân
Ki kıla dînüñe dünyâña ziyân

978. ‘Irzuñı dînüñi ‘akluñı tamâm
Hep yıkar zelzele-i şürb-i müdâm

979. Dîn ü ‘akl u ‘amel ü zühd ü vekâr
Kârvândur ki revândur her bâr

980. Bir harâmî gibidür hamr-ı harâm
Kârvânuñ tagıdur çünki müdâm

981. Mâ’il olma ol harâmîye dilâ
Kârvânuñda zarar kıla saña

982. Bir harâm-zâdedür mey ey dil
Şirretinden anuñ olma gâfil

983. Gel sürâhî gibi sen olma sakın
Muttasıl fısk ile meyhâne-nişîn

984. Nûş iden câm-ı şarâbı bed-kâr
Kızarur haclet ile âhir-kâr

985. Nîm-mest olsa içen sahbâyı
Tutar ol tut ki bütün dünyâyı

986. Haberi yok mey anı müflis ider
Kıllet ü ‘illet ü zilletle gezer

987. Seni bî-hürmet ider hamr müdâm
İçme ol bevl-i şeyatîni müdâm

988. Gülşen-i ‘âleme kıldukça güzer
Lâlenüñ sâgarına itme nazar

989. Gülşenüñ seyrini itdükçe hele
Alma zerrîn kadehi hergiz ele

990. Sanki âyînedürür câm-ı şarâb
Gösterür fâsıka ol rûy-ı ‘azâb

991. Sanki meydür saña bir seyl-i revân
Ki yıkar mezra‘-ı ‘ömrüñ her ân

992. Şârib-i hamr olur iseñ ey yâr
Lihye-i şâribüñ olur murdâr

993. Fi’l-mesel halka-i bezm-i feseka
Dâm-ı ‘İblis degül mi hakkâ

994. Oldı ol halka-i ehl-i sohbet
Fâsıkuñ boynına tavk-ı la‘net

995. Çünki sen ibn-i sebîl oldun ogul
İçme kim ümmü'l-habâ'isdür ol

996. İtseler fıskı ne deñlü mestûr
Olur elbette o şehre meşhûr

997. Olmasa mey sebeb-i derd-i cünûn
Neye iñlerdi rebâb u kânûn

998. Meydedür râyı mürâyî olanuñ
Meydedür mîm gibi agzı anuñ

999. Hadd-i mey-h^{v}âr irişür seksene bil
Fâ'-yı fâsık aña 'aynıyla delîl

1000. Ehl-i fıskuñ mey-i hamrâ bî-şek
Eline hürmetini virse gerek

1001. Hamr ile hürrem olan merd-i cehûl
Tañ degül 'âkıbet olursa melûl

1002. Hamr alup itme şîrâ bâzârın
Agzuña alma cihân murdârın

1003. Bıragur fâsık olan işi güci
Suçı bu deñlü yiter içme süci

1004. İhtirâz it meyi itme ihrâz
Fi'l-hakîka ki odur kâşif-i râz

1005. Kan yalamış ite beñzer fâsık
Lâ-cerem nikbete ugrar sık sık

1006. Hamr ile niçe fülân ibn-i fülân
Küfr-gûy olmış vü gitmiş îmân

1007. Şirret-i şürb-i şarâba bürhân
Şiddet-i nekbet-i Şeyh-i San'ân

GAZEL
Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1008. Ey dil hevâ-yı bezm-i meye eyleme heves
Lâyık mı mü'mîne ki harâm ola mültemes

1009. Lâyık mıdur ki ide güzer 'ömr-i nâzenîn
Mestânelikde uyhuda gafletde her nefes

1010.Naks-ı vakâr u sekr-i mey ü havf-ı Zü'l-celâl
Noksân-ı dîn ü 'akl u direm haşyet-i 'ases

1011.Gel mâ'il olma ey göñül ümmü'l-habâ'ise
İbnü'l-sebîl olana revâdur ebü'l-heves

1012.Nâkes olan sözini ne bilsün **Ziyâ'î**
Ancak bilen bilür güheri gel sözüñi kes

Şeyh-i San'ân deyre varup tersâ oldugı ve duhterden iltimâs-ı visâl itdügidür.

1013.Bir seherde açılup deyr-i sipihr
İki kandîl-i zer asdı meh ü mihr

1014.Çekdi dîvâre kızıl perde şafak
Virdi büt-hâne-i dehre revnâk

1015.Fi'l-mesel şâ'şa'a-i mihr-i cihân
Aña mermer direk olmışdı hemân

1016.Ol seher zümre-i ruhbân-ı diyâr
Kıldılar 'azm-i cenâb-ı dildâr

1017.Didiler ey sanem-i sîmîn-ber
Pîr-i fânî kanı vir bize haber

1018.Getür ol pîri ki tersâ olmış
Râgıb-ı millet-i 'Îsâ olmış

1019.Saçlaruñ küfrine meyyâl olmış
Bâde-i âl ile hoş-hâl olmış

1020.Çıkdı ser-mest olup ol pîr-i za'îf
Kıldılar cânib-i deyri teklîf

1021.Sürdi deyre anı birkaç ruhbân
Berg-i zerdi nite kim bâd-ı hazân

1022.Ol diyâruñ idicek deyrini seyr
Kaldı hayretde görüp her büt-i deyr

1023.Ehl-i nâr aña kuşatdı zünnâr
Eyledi küfr-i sarîhe ikrâr

1024.Aldı zünnârı çü 'Abdürrezzâk
Hırkasın eyledi nâra ihrâk

1025.İştiyâk-ı ser-i gîsû-yı nigâr
Şeyh-i San‘âna kuşatdı zünnâr

1026.Ka‘be fikrin kodı girdi deyre
Mültefit olmadı hergiz hayra

1027.Nice yıllık ‘amel ü îmânı
Hep hebâ eyledi şeyh-i fânî

1028.‘Aşk-ı tersâ ile Şeyh-i San‘ân
‘Aceb olmaya olursa ruhbân

1029.Şekl-i ruhbâna girüp şeyh-i ‘alîl
‘İllet-i küfr ile olmışdı zelîl

1030.Didi kim ey büt-i hûb-ı tersâ
Dîn ü îmânumı kılduñ yagma

1031.Eyledüm her ne ki fermân itdüñ
Derdümi dilde firâvân itdüñ

1032.Eyledi mü’mîni kâfir ‘aşkuñ
Büt-perest eyledi âhir ‘aşkuñ

1033.Bilürin küfrüme bâ’isdür mey
Vâkı‘â ümmü’l-habâisdür mey

1034.Kıldı ‘aşkuñ beni gâyet şeydâ
Olmamış kimse bu resme rüsvâ

1035.Elli yıllık ‘amelüm oldı hebâ
Şimdi yâr âh u bükâ oldı baña

1036.Halka-i zülfüñi sevdüm ey yâr
Ben bu sevdâda kuşandum zünnâr

1037.Elif-i kâmetüñe hayrânem
Mekteb-i ‘aşkda ebced-h^{v}ânem

1038.Biñ debîr eylese yüz biñ tedbîr
İtmeye nüsha-i ‘aşkum tagyîr

1039.‘Amel ü zühd ü salâh u îmân
Vasluñ ümmîdine oldı tâlân

1040.Çekmezin anlara hergiz hasret
Ger müyesser ola âhir vuslat

1041.Dostum gayrda yok bu gayret
Vasl içün eyleye terk-i millet

1042.Nâr-ı hicrüñle tutuşdı cânum
Bu cüdâlık nice bir sultânum

1043.Gamdan ey serv beni âzâd it
Ni'met-i vasluñ ile dil-şâd it

1044.Korkarın ola delîl-i mihnet
Evvel-i vaslda harf-i 'illet

1045.Sadveş 'ömre neverd oldı çü sâl
Vasla sal beñdeñi gel sad-misâl

1046.Pâk u sâfî kuluñam âb-misâl
Vuslatuñ bâgına gel su gibi sal

1047.Himmet it vasluñı ben mahzûna
Düşerin yohsa hemân hâmûna

1048.Eylesem nola ümîd-i vuslat
Ki diler hasta olanlar sıhhat

1049.Yanmışam hicr odına ey meh-rû
Sep meded cûy-ı visâlüñden su

1050.Kurtarur âb-ı visal âteşden
Baş gide gitmeye 'aşkuñ başdan

1051.Ya senüñ vasluña cehd ile irem
Ser-i kûyuñda ya başum da virem

1052.Ne revâ 'âşıkuñ olmak nevmîd
Soldı gitdi gül-i gülzâr-ı ümîd

1053.Ol esîr-i gam-ı 'aşk-ı ezelî
Vasl ümîdiyle okur bu gazeli

GAZEL

Mefâ'îlün Mefâ 'îlün Mefâ 'îlün Mefâ 'îlün

1054.Revâ mı iltifâtuñ böyle kesmeñ derdmendüñden
Gel insâf eyle hey sultân-ı 'âlem kendü kendüñden

1055.Ne derde mübtelâdur bu dil-i âşüfte seyr eyle
Ne kapuñdan diler gitmek ne kurtulmak kemendüñden

1056.Za‘îf oldum büküldüm firkatüñle ey hilâl-ebrû
Yoluñda fark olınmaz kâlebüm na‘l-i semendüñden

1057.Hevâ-yı firkatüñ gülşende lerzân itdi endâmın
Ne hâlet geldi âyâ serve bâlâ-yı bülendüñden

1058.Nedür cevr eyleyüp çok böyle i‘râz itmege bâ‘is
Ne gördüñ hey gözüm nûrı **Ziyâ’î** müstemendüñden

Ol mihr-i münîr Şeyh-i fakîrden mehr isteyüp bir yıla dek hınzîrın gütmege takdîr itdügidür.

1059.Böyledür böyle mahabbet kârı
Eksük olmaz elem-i düşvârı

1060.Vuslata irmiş iken ‘âşık-ı zâr
İrişür bir yañadan firkat-i yâr

1061.Çog olur teşne vü meyyâl-i şarâb
Ki şarâba irür olmaz sîrâb

1062.Erguvânî meyi eylerken ümîd
Kan yudup ‘âkıbet olur nevmîd

1063.Çog olur tâlib-i sahbâ-yı safâ
Bir safâ sürmez irer aña cefâ

1064.Görme misin ki ferîd-i San‘ân
Oldı çün tâlib-i vasl-ı cânân

1065.Bulmadı Ka‘be-i maksûda vusûl
Ugradı hâr-ı mugaylâna çü yol

1066.Duhter-i rez gibi ol duhter-i ter
‘Akluñ alur anı ser-mest eyler

1067.Sunar evvelde piyâle ammâ
Zehr-i kâtil virür ol soñra aña

1068.‘İşve vü nâz ile ol la‘li şarâb
Şeyh-i mestûrı kılur mest ü harâb

1069.Şîve resminden o dürr-i nâ-yâb
Kıldı ol mest-i mey-i ‘aşka hitâb

1070.Didi ey pîr-i fakîrü’l-ahvâl
Eyledüñ ârzû-yı zevk-i visâl

1071.Lîk ben şâh-ı diyârem fi’l-hâl
Mâl ile her bucagum mâl-â-mâl

1072.Şâh ile hîç ola mı efkâr-ı nâs
İde yâr olmagı zu‘mında kıyâs

1073.Lâzım oldı baña kâbîn-i girân
Yeynilik itme sen ey ser-gerdân

1074.Virmeyen mehr uramaz mihrüme dest
Vasluma lâyık olur mı her mest

1075.Rûy-ı zerdüñle yaşuñdan gayrı
Sende yok sîm ü zer umma hayrı

1076.Böyledür böyle ezelden ‘âdet
Sîm ü zer olmasa olmaz vuslat

1077.Yaramaz hûba hakîkat aslâ
Sîm ü zerdir yarayan ancak aña

1078.Sîm ü zer yog ise ey şeyh-i ferîd
Ol güneş gibi var ehl-i tecrîd

1079.Mihr-i ‘âlem gibi seyr it tenhâ
Arta şevküñ nite kim şems-i duhâ

1080.Sabr kıl kendüñi tut merdâne
Mâ’il olma bu zen-i devrâne

1081.Şeyhe bu sözler olup sûz-ı cahîm
Yakdı cân u dilin ol nâr-ı elîm

1082.Didi kim ey sanem-i sîmîn-ber
Beni yakduñ dahı yandurma beter

1083.Togrusı serv-i revânum aslâ
Olmadum mâ’il-i mâl-ı dünyâ

1084.Dünyede mâl u menâlüm sensin
Rûz u şeb fikr ü hayâlüm sensin

1085.Olmasun dirhem ile dînârum
İki ‘âlemde çü sensin varum

1086.Kanı ahdüñ kanı ikrâruñ gel
Beni hicr âteşine görme mahal

1087.Bî-kesem bunda kimesnem yokdur
Hastayam hicr ile derdüm çokdur

1088.Böyle söz söyleme ey gonçe-dehân
Eyleme derdüñ ile bagrumı kân

1089.Baña efsâneñi efsûn itdüñ
Leylî zülfüñe Mecnûn itdüñ

1090.Didügüñ eyledüm ey mihr-i cihân
Baña ol zeyn-i cemâl itdi ziyân

1091.Dil yakup şimdi kaçarsın kasra
Hazzı yok ba'de harâbi'l-Basrâ

1092.İntizâruñda karârum gitdi
'Akl u fikrüm gibi 'ârum gitdi

1093.Ey gül-i gülşen-i lutf-ı Feyyâz
Ehl-i 'ırz eyledi benden i'râz

1094.Şerbet-i 'aşkuña kandum ey dost
Düşmenem kendüme kendüm ey dost

1095.Gitdi 'akl u dil ü cân neyleyeyin
Ben gedâ böyle vü sen buncılayın

1096.Egri sanma sözüm ey kaşları kavs
Dûzah olur baña sensiz firdevs

1097.Oldı pâmâl-i reh-i 'aşk-ı nigâr
Gördi sâbit-kadem oldugın o yâr

1098.Aña fi'l-cümle mahabbet kıldı
Seng-dil büt hele şefkat kıldı

1099.Didi mehrüñ yog ise ve'l-hâsıl
Hûk-bân ol baña bârî bir yıl

1100.Saña âsân işi tedbîr ideyin
Seni çûbân-ı henâzîr ideyin

1101.Bir yıl olursañ eger çûbânum
Lâyık olmaya saña hicrânum

1102.Olasın vasluma âhir lâyık
'Ömri başdan tutasın ey 'âşık

1103.'Iyş u 'işretde geçe 'ömr-i 'azîz
Zevk ü sohbetde geçe 'ömr-i 'azîz

1104.Hîç lâyık mıdur ey halk-ı cihân
Hûk-bân olmaga Şeyh-i San'ân

Ta‘rîf-i ‘aşk

1105.Böyledür ‘âdet- i ‘aşk-ı dilber
Şeyhi çûbân-ı henâzîr eyler

1106.Olımaz lâyık-ı sadr-ı vuslat
Olmayan sâlik-i râh-ı firkat

1107.Şem‘veş ‘aşk ile yan eyle ‘amel
Tilmedin boynuñı mikraz-ı ecel

1108.Derd-i ‘aşk eylese kaddüñi dü-tâ
Dâl olur devletüñe ey şeydâ

1109.Tatmayan lezzet-i ‘aşkı bilmez
Çekmeyen zillet-i ‘aşkı bilmez

1110.Ehl-i ‘aşk oldı hevâya mâ’il
Jâleveş bir güneşe virür dil

1111.‘Aşk-ı cânân anı mecnûn eyler
Düşürür alçaga mahzûn eyler

1112.Bu kelâmı işit ey merd-i hüner
‘Âşık olmayan eşekdür dirler

1113.‘Ayn-ı ‘aşk ile olanlar bînâ
Çöbce gelmez gözine bu dünyâ

1114.Anı kim hâl-i nigâr ide helâk
Bî-sitâre degül ol ‘âşık-ı pâk

1115.Mihr-i yâr ile olanlar hoş-hâl
Bî-karâr olsa ne tañ ebrmisâl

1116.Mihr ile subhveş olsañ sâdık
Olur ey dil yüzüñ ag alnuñ açık

1117.Dilberüñ kaşına vir göñlüñi sen
Yüri Hâtem gibi bir ad kazan

1118.Her ki Ferhâd gibi ‘aşka düşer
Lâ-cerem sikkeyi mermerde kazar

1119.San‘at-ı ‘aşkda olan üstâd
Çıkarur beyt-i mu‘ammâ gibi ad

1120.‘Aşkdur vuslat-ı dildâra delîl
‘Aşkdur devlet-i dîdâra sebîl

1121.Agladur ‘âşıkı ‘aşk-ı dilber
Dem‘-i ‘aynını bi-‘aynih dem ider

1122.‘Ayn-ı ‘âşıkda dem eksik olmaz
Dil-i ‘âşıkda gam eksik olmaz

1123.Eyleyüpdür ol Hudâ-yı müte‘âl
Beşerüñ sûretin âyînemisâl

1124.Âdem oglanı bu gün her ne ki var
Biri birine olur âyînevâr

1125.Eylese çün biri birine nazar
Şevk ile göñlüñi pür-nûr eyler

1126.Olmasa erde mahabbetden eser
Çâr-pâdan olur ol er bedter

1127.Ehl-i derd eyle beni ey Mevlâ
‘Aşk derdini girü eyle devâ

1128.Vasl-ı cânânuma eyle vâsıl
Hasılı eyle murâdum hâsıl

Şeyh -i San‘ân ‘aşk-ı cânân ile hûk-bân oldugınuñ beyânıdur.

1129.Nev-civân itdi nice pîri bu ‘aşk
Gütdürür şeyhe henâzîri bu ‘aşk

1130.Sadr-ı ‘aşka ola çün kim lâyık
Nâm u nâmûsa bakar mı ‘âşık

1131.Şeyh olup ‘aşk yolında sâ‘î
Oldı hınzîrına yâruñ râ‘î

1132.Tutdı fermân-ı nigârı ol ân
Gütmege gitdi henâzîri hemân

1133.İrdi fi’l-hâl kazâ-yı mâzî
Toñuzı gütmege oldı râzî

1134.Olmayan kâ’il-i emr-i dildâr
Olmaz ol müstahak-ı vasl-ı nigâr

1135.Toñuzı gütmege bir yıl kâmil
İhtiyâr itdi o pîr-i fâzıl

1136.‘Ayn-ı ‘akl ile bak ey merd-i sülûk
Var nihâduñda nihâde nice hûk

1137.Hûy-ı bed-hûkdur ey merd-i lebîb
Oldı sahrâ-yı bedende tertîb

1138.Sanma tenhâ direm San‘ânı
Deşt-i mihnetde toñuz çûbânı

1139.Hûk-bân oldı niçe merdüm-i dûn
Toludur hûk ile sahrâ-yı derûn

1140.Olmayan hûk-ı derûndan âgâh
Aña ta‘n itme degül sâlik-i râh

1141.Görmese hûk-ı derûnın her kûr
Anı ‘aşk ehli tutarlar ma‘zûr

1142.Kişver-i ‘aşka giren merdâne
Ol nice hûkı güder rindâne

1143.‘Aşk ile hûk-ı derûnuñ öldür
Mâni‘-i devlet-i vuslat oldur

1144.Anı katl itmez iseñ ey şeydâ
Şeyh-i San‘ân gibi olduñ rüsvâ

1145.‘Aşk-ı yâr ile çü Şeyh-i San‘ân
Oldı hınzîr-ı nigâra çûbân

1146.Anı bed-nâm görüp yârânı
Kodılar deşt-i belâda anı

1147.Gördiler anı nühûsetde hemân
Oldılar Ka‘beye mecmû ‘ı revân

1148.Ol ki deryâ-yı gama ola garîk
Ne gam olmazsa aña kimse refîk

Latîfe

1149.Hidmet-i şeyhde bir merd-i mürîd
Oldı zühdiyle vilâyetde ferîd

1150.Ragbet eylerdi aña halk-ı cihân
Adı Reyhân aña eller hayrân

1151.Halk aña cümle muhibb olmış idi
Ellere adı anuñ tolmış idi

1152.Beñzi olmışdı riyâzetle sarı
Yog idi ma‘nîde Hakdan haberi

1153.Bir mürâ’î idi râyı tezvîr
Yog idi rây-ı riyâsına nazîr

1154.Halka tesbîhini ol ehl-i riyâ
Dâm-ı tezvîr kılurdı hakkâ

1155.Ma‘nîde ‘asî vü destinde ‘asâ
Gösterür barmag ile halka riyâ

1156.Başda misvâki görüp tedbîrin
Gösterür barmag ile tezvîrin

1157.Hûyı bed beñzi sarı şekli kabîh
Hâli kem cismi kurı kârı fazîh

1158.Gözi gök ‘aynı bahâr-ı kettân
Hâsılı misli bulınmaz fettân

1159.İ‘tikâdıyla anuñ halk kamu
Akdılar ayagına nite ki su

1160.Didiler çünki velîdür mutlak
‘Özr-leng itmesün aña aksak

1161.Didiler şâh-ı velâyetdür bu
Hidmete turdılar anlar kamu

1162.Öper idi elin anuñ eller
Nite kim berg-i çenârı yeller

1163.Şeyh-i San‘âna meger bir nâdân
Anı medh itdi gelüp bî-pâyân

1164.Didi Reyhân velîdür mutlak
Yok velâyetde nazîri el-hak

1165.Ol kerâmâta katı lâyıkdur
Subh-mânend ‘aceb sâdıkdur

1166.Gerçek erdür bu vilâyetde ol er
Togrusı aña bulınmaz beñzer

1167.Dergehi hırmen-i hâcât-ı enâm
Hâsılı deşt-i velâyetde be-nâm

1168.İdicek nûr-ı kerâmâtı zuhûr
Karañu dilleri eyler pür-nûr

1169.Hakka lâyıkdur anuñ her ‘ameli
Böyle olsa olıcak merd-i velî

1170.Kendü derviş velî göñli ganî
Devlet aña ki seve dilden anı

1171.Fi’l-hakîka nazar itseñ Reyhân
Oldı reyhân-ı gülistân-ı cihân

1172.Anı medh itdi o câhil ammâ
Şeyhe hoş gelmedi o medh aslâ

1173.Hışm ile turdı o dem şeyh-i zamân
Eline aldı ‘asâsını hemân

1174.Şeyh-i San‘ân didi hışm ile aña
Gütdügüm toñuzı ögretme baña

1175.Gizlidür ‘illeti anuñ zîrâ
Zâhiri bâtına uymaz aslâ

1176.Bâtını bâtıl anuñ zâhiri sâf
Misli yok zerkde hakku’l-insâf

1177.Zerk-i sâlûsî hafîü’l-eltâf
Anda fâş eyledi hakku’l-insâf

1178.Yâ İlâhî bizi mesrûr eyle
Zâhir ü bâtını mâmûr eyle

1179.Olmasun dilde riyâ-yı pinhân
Beyt-i ma‘mûr ola bu hâne-i cân

Şeyh -i San‘ân ile yârânı vedâ‘ itdükleridür.

1180.Ne belâdur bu ki âdem-i nâ-çâr
Kala gurbetde garîb ü bîmâr

1181.Bî-kes ü bî-dil ü bîmâr u za‘îf
Hasta dil-beste şikeste vü nahîf

1182.Zulmet-i hicrde mahzûn u garîb
Geçe cânına gam-ı hicr-i habîb

1183.Nite kim Hazret-i ‘Abdürrezzâk
‘Âkıbet olmadı yâr emrine ‘âkk

1184.Tutdı yâruñ ne ise fermânı
Oldı gurbetde toñuz çûbânı

1185.Olmayan dilberinüñ emrine râm
Tañ degül vaslı müdâm olsa harâm

1186.İhtiyâr itdi o gam-ı bîmârı
Ki bütün yıl güde hûk-ı yârı

1187.Bir hakîkatlü mürîdi var idi
Şeyhüñ ahvâline hep aglar idi

1188.Şeyhi acırdı o yâr-ı şîrîn
Derd-i şeyh ile yürürdi gamgîn

1189.Geldi şeyhe didi ey mürşid-i pâk
'Aşk-ı tersâ seni çün kıldı helâk

1190.Bize vü kendüñe yok dermânuñ
Giderüz yola nedür fermânuñ

1191.Var ise hıdmet eger söyle baña
Gideyor Ka'beye yârân-ı safâ

1192.Hıdmetüñde senüñ ey pîr-i dü-tâ
Bize lâyık degül olmak tersâ

1193.Nâ-pesend işleri nice idelüm
Vir icâzet bize bârî gidelüm

1194.İşlerüñ bakmaga yok kudretümüz
Togrusı gitmegedür niyyetümüz

1195.Bakdı şûrîde-i sahrâ-yı cünûn
Didi itmeñ beni mahzûn u zebûn

1196.Size vü kendüme yok dermânum
Baña derdüm yeter ey yârânum

1197.Sözüñüzden tarılur dil her gâh
Beni koñ vâsi'adur arzu'llâh

1198.Ne sorarsız baña siz bende misiz
Kal dimem size dahı bunda mısız

1199.Tâ ki cânum ola cismümde benüm
Olmaya deyrden artuk vatanum

1200.Müslümânlardan ırag isem eger
Baña kâfir kızınuñ derdi yiter

1201.Ülfeti çün ki baña kılmazsız
Lezzet-i ‘aşkı dahı bilmezsiz

1202.Olsañuz ‘ârif-i ‘aşk-ı cânân
Cümleñüz baña olaydı yârân

1203.Çâr ‘unsurdan olalı mahlûk
Beni nâçâr kılupdur ma‘şûk

1204.Eylemeñ bu dil-i zârı âzâr
Bilmezin ben de nolur âhir-kâr

1205.Hâlüm ol yirde sorarsa yârân
Togru söyleñ diñüz ol ser-gerdân

1206.Kaldı yâd ilde dilefgâr u garîb
Pây-mâl-i ser-i gîsû-yı habîb

1207.Diñüz ol bahr-ı ‘ulûm-ı bâtın
Miskîn-i meskenet içre sâkin

1208.Kaldı yâd ilde bilişden mehcûr
Derd ile dâr u diyârından dûr

1209.Bir saçı Leylâya olmış Mecnûn
Bagrı derd ile dem-â-dem pür-hûn

1210.Genc-i vasl umar iken ol gam-gîn
Ejdehâ agzına düşmiş miskîn

1211.Diñüz olmışdur o merd-i bî-bâk
Vuslatuñ genci tılısmında helâk

1212.Râzî olmaz hele gebr-i bednâm
Anı kim eyledi şeyhü’l-islâm

1213.Beñzi derd ile sarı nite ki mum
Bir alay kâfir içinde mezmûm

1214.İrdi hengâm-ı cefâ-yı duhter
Muttasıl başına hengâme üşer

1215.Düşmen-i dîn aña eyler düşnâm
Bilmezüz kim neye varur fercâm

1216.Bir perî ‘aklın alupdur anuñ
Şimdi dîvânesidür devrânuñ

1217.Ser-be-ser dîn ü diyânet gitmiş
Ol ‘abâlarla ibâdet gitmiş

1218.Târik-i dîn-i Muhammed olmış
Zülf-i kâfirle mukayyed olmış

1219.Pây-mâl-i gam olupdur muhkem
Ser-be-ser serzenîş eyler ‘âlem

1220.Kulzüm-i ‘aşk diñüz kim taşdı
Anı gark itdi başından atdı

1221.Böyle didi vü yüzin dönderdi
Anları yollarına gönderdi

1222.Oldı bir cânibe ‘aşk ile revân
Sürdi sahrâya henâzîri hemân

1223.Gitdi giryân oluban yârânı
Kodılar deşt-i belâda anı

1224.Sanma kim derd-i firâvândur bu
Ehl-i ‘aşka katı âsândur bu

1225.Zâhirâ derd ü belâdur ammâ
‘Âşıka zevk ü safâdur hakkâ

Mürîdân-ı Şeyh -i San‘ân Ka‘beye gelüp bir mürîd-i pâk-nazar şeyh den haber alup anlara ta‘n-ı firâvân itdüginüñ beyânıdur.

1226.Dost olmaz saña ol bî-insâf
Dostlukdan ura ol sufrede lâf

1227.Dost oldur gelicek başa belâ
Başın ortaya koya destüñ ala

1228.Çün taş altında kala iki elüñ
Dest-gîr ola ala iki elüñ

1229.Sufrede dostluk iden ebter
Düşmen-i fırsat olur ol ekser

1230.Sufre yârânı cihânda çog olur
Yük deminde ne ‘acebdür yog olur

1231.Yâr odur çün idesin ceng ü cidâl
Koya meydâna başın gürz-misâl

1232.Dost oldur urıcak düşmen tîr
Siper ola saña ol merd-i dilîr

1233.Dost oldur olıcak ceng ü cidâl
Çıka keskinlik ide tîg-misâl

1234.Yâr odur olmaya makdûrı dirîg
Senüñ içün çalışa nite ki tîg

1235.Ka'beye gitdi çü yârân-ı safâ
Kodılar Rûmda şeyhi tenhâ

1236.Bir mürîdi var idi Ka'bede hem
Harîm-i sırrına şeyhüñ mahrem

1237.Râh-ber pâk-nazar merd-i hüner
Nâm-ver pâk-güher mîr-i beşer

1238.Merd-i makbûl-i enâm u eyyâm
Mu'tekîf kûşe-i mescidde müdâm

1239.Künc-i mescidde kıla her ki karâr
Şerefe irişe mânend-i menâr

1240.Sefere gitdügi dem şeyh-i ferîd
Anda hâzır degül idi o mürîd

1241.Çün seferden gelür anlar fi'l-hâl
Hâl-i şeyhi ider anlara su'âl

1242.Hâl-i şeyhi didiler bir bir aña
Neyimiş virdügini Şâh-ı kazâ

1243.Başına geldügini ser-tâ-ser
Pây-mâl itdügin anı duhter

1244.Küfr-i zülfine virüp îmânı
Oldugın soñra toñuz çûbânı

1245.Didiler nitdügin ol zülf ile hâl
Hırkası muhrika vü hâli mahâl

1246.Oldugın turre-i duhter tarrâr
Gâret oldugı dil ü sabr u karâr

1247.Oldugın gamze-i duhter gammâz
İtdügin şeyh-i garîbi ser-bâz

1248.Hûk-bân oldugını hikmetden
Hem ferâg itdügini tâ'atdan

1249.Biline bagladugın zünnârı
‘Ârdan oldugın anuñ ‘ârî

1250.‘Aynına gelmez anuñ dîn-i Resûl
Fark olınmaz koca kâfirden ol

1251.Büt-i sîmîne giriftâr olmış
Sûretâ koca güneh-kâr olmış

1252.Diñledi çünki mürîd ol haberi
Yaş ile toldı hemân dîdeleri

1253.Beñzi zerd oldı nite kim zer-i zerd
Oldı göñlinde anuñ bir ulu derd

1254.Didi kim böyle vefâsuzlık iden
Fi’l-hakîka o ne merd oldı ne zen

1255.Ol ki hem-dem kişiye hem-dem ola
Böyle demlerde gerek mahrem ola

1256.Yeynilük eyledüñüz ey yârân
Kâr-ı şeyh oldı size bâr-ı girân

1257.Şeyhe âyâ ne irâdetdür bu
Bilmezin hîç ne hakîkatdür bu

1258.Er mürîd olıcak olsa sâdık
Olsa irşâd-ı reşîde lâyık

1259.Merd-i murdâr mürîd olmasa hîç
Togrusı olmasa hem hîç-â-hîç

1260.Nice murdâr-ı mürîd er olsun
Ne edebdür bu edebler olsun

1261.Olmayan yârına her gussada yâr
Olmasun serv gibi ber-hûrdâr

1262.Bir muhannes ki koya yârânın
Lekeler erligüñ ol kaftânın

1263.Şermüñüz yok ne kabâhatdür bu
Hak güzârî vü vefâdârî gû

1264.Ne revâ böyle münâfık olasız
Yeg degül miydi muvâfık olasız

1265.Yârına yâr gerekdür yâver
Yârı faraza eger olsa kâfer

1266.İrse nâ-kâmlıguñ hengâmı
Dost oldur ki çeke âlâmı

1267.Şübhe yokdur bulunur âdeme yâr
Kâmrânlık demi oldukda hezâr

1268.Yârdan yâr uçurmaz yârı
Deşt-i mihnetde olur gamh^{v}ârı

1269.Şeyh çün kâm-ı nehenge düşdi
Başına peşşe-i mihnet üşdi

1270.Saklayup neng ü vakârı o zamân
Olduñuz cümle girîzân u revân

1271.Görse gurbetde ki kalmış yârı
Saklamazdı bu vakârı karı

1272.Yâr içün terk-i vakâr eyler idi
Bile kılmaga ne ‘âr eyler idi

1273.Yüz suyın sakladuñız ey yârân
Koduñuz şeyhi gam odında hemân

1274.Eylemeñ mahz-ı cünûn anı kıyâs
‘Aşka bed-nâmlık olmışdur esâs

1275.Didiler cümle be-hakk-ı Mevlâ
Niceler eylemişüz minnet aña

1276.Olalum hem-nefes ü hem-reh ü yâr
Gam u şâdîde enîs ü gamh^{v}âr

1277.Koyalum zühdi olalum rüsvâ
Koyalum dîni olalum tersâ

1278.Cümlemüz hükmine münkâd olduk
Bizi reddeyledi âzâd olduk

1279.Bir nefes hem-nefes olmadı bize
Vâki‘-i hâli didük cümle size

1280.Didi ashâba mürîd-i sâdık
Hak bu kim bu idi size lâyık

1281.Dergeh-i Hakka münâcât idesüz
Sıdkıla şevküñüz ısbât idesüz

1282.Dergeh-i Hakka açup dest-i du‘â
İdesüz şeyhüñüzi girü ricâ

1283.Umarın Bârî Te‘âlâ ol ân
‘Afv ide şeyh hatâsını hemân

1284.İtdüñüz terk-i du‘â-yı Feyyâz
İtdüñüz dergeh-i Hakdan i‘râz

1285.Çok kabâhatlerin i‘lâm itdi
Vech-i ma‘kûl ile ilzâm itdi

1286.‘Arsa-i dehrde merd-i ‘âkil
Olsa ma‘kûle ‘aceb mi kâ’il

1287.Olmaz ammâ ki mu‘ânid mülzem
Cisre ugrar mı har-ı lâ-yüfhem

1288.Köpridür râh-ı savâb ey ‘âkil
Har-ı lâ-yefhama beñzer câhil

1289.Hakk söze uymaz olur kavm-i şerâr
Lutf ile köpriye ugrar mı himâr

1290.Pendi gûş eyle berü gel ey dil
Olalum hak söze her dem kâ’il

1291.Râh-ı efsâda sakın gitme göñül
Zu‘m-ı fâsidle ‘amel itme göñül

1292.‘Âkilâne sözi gûş eyle dilâ
Olasın ‘âkil u merd-i dânâ

Mürîdân-ı Şeyh -i San‘ân Rûma varup dergâh-ı Kadıyyü’l-hâcâta münâcât idüp du‘âları müstecâb oldugıdur.

1293.Atılan tîr-i du‘â vakt-i seher
Lâ-cerem togrı nişânına irer

1294.İtse izhâr-ı tazallüm mazlûm
Ol Rahîm eylemez anı mahrûm

1295.Zâyi‘ olmaz saçılan tuhm-ı ricâ
Hâsılı bitmez iş olmaz aslâ

1296.Didi ashâbına ol merd-i mürîd
Size ‘âr oldı meger sedd-i sedîd

1297.Yıkuñ ol seddi baña tâbi‘ oluñ
Pend-i ma‘kûlüm ile kâni‘oluñ

1298.İdelüm Rûm diyârına sefer
Görelüm iş neye olur müncer

1299.Olalum hikmet-i Hakka nigerân
Bize ne göstere mir’ât-ı zamân

1300.Ola kim göstere mir’ât-ı felek
Görevüz rûy-ı murâdı bî-şek

1301.Bârî bir hayr işe niyyet kılalum
Varalum şeyhi ziyâret kılalum

1302.Komayalum anı yâd elde garîb
Olalum derd-i derûnına tabîb

1303.Kaldı yâd elde esîr-i mutlak
Bârî varup ol esîri tutsak

1304.Yâ münâcâta müdâvim olalum
Dergeh-i Hakka mülâzım olalum

1305.Takalum boynumuza anda kefen
Cürmini dileyelüm Allâhdan

1306.Ola kim pâdişeh-i ‘arz u semâ
Genc-i lutfuñdan ide bize ‘atâ

1307.Rûy-ı şeyhi görelüm şâd olalum
Kayd-ı endûhdan âzâd olalum

1308.Olalum biz taraf-ı Rûma revân
Bize ta‘n eylemesün halk-ı cihân

1309.Şeyhe dermân idevüz vardur ümîd
El sözinden olavüz bâri ba‘îd

1310.Bî-hakîkat dimesün ehl-i tarîk
Bize v’allâhi velîyyü’t-tevfîk

1311.Çıkalum böyle mübârek sefere
Varalum Rûma dek Allâh oñara

1312.İlticâ eyleyüp ol Kayyûma
Gitdiler ‘arz-ı ‘Arabdan Rûma

1313.İ‘tikâfa girüben kâf-âsâ
İtdiler dergeh-i Mevlâda du‘â

1314.Topraga rûy-ı şefâ‘atlerini
Kodılar gör bu hakîkatlerini

1315.Açuben dest-i du‘âyı her bâr
Kâ’im oldı kimi mânend-i menâr

1316.Secdeye vardı kimi sâye-misâl
Râki‘ oldı kimisi nite ki dâl

1317.Dâl iden şâh-ı vücûdını müdâm
Dâl olur devlet ü kadrine tamâm

1318.Erba‘îni çıkarup leyl ü nehâr
İtdiler Hakka du‘âlar tekrâr

1319.Ekl içün yimediler zerrece gam
Uyhuyı almadılar ‘aynına hem

1320.Etmege bakmadılar olsa kamer
İçmediler suyı olsa kevser

1321.Kıldılar anca tazarru‘yla figân
Tîr-i âh irdi nişâna ol ân

1322.Sehm-nâk olmagıla tîr-i du‘â
Felege toldı o heybetlü sadâ

1323.Dâmen-i ‘arşa tokundı ol cûş
Vehmden başladı tesbîhe sürûş

1324.Lâ-cerem zelzele-i âh u figân
Eyledi ‘arş-ı ‘azîmi lerzân

1325.Melekûta tolup ol cûş-ı mehîb
‘Arşa togruldı o feryâd-ı garîb

1326.Hedefe irdi o dem tîr-i du‘â
Oldı makbûl-i Cenâb-ı Mevlâ

Ol mürîd-i ferîd ‘âlem-i rü’yâda Sultân-ı enbiyâyı görüp şefâ‘at itdügin hikâyet ider.

1327.Var mıdur böyle sa‘âdet âyâ
Göre peygamberi seyrinde gedâ

1328.Ola uykuda iken dil âgâh
Açıla ‘ayn-ı sa‘âdet nâgâh

1329.İde nâgâh nigâh aña hemân
Seyr ide rûyını rü'yâda 'ayân

1330.Görüp ol serveri cân bula sürûr
Hızrveş hâzır ola dilde huzûr

1331.Tekye-i gamda mürîdân meger
Erba'îni çü tamâm eylediler

1332.Bir gice kim o mürîd-i sâdık
Uyudı cân gözi ammâ ki açık

1333.Gülşen-i gaybı ki kıldı seyrân
Gördi bir kûşede bir serv-i revân

1334.Kıldı çün seyr-i riyâz-ı melekût
Gördi kim 'ar'ar-ı bâg-ı lâhût

1335.Salınur kâmeti bâlâ vü bülend
Sebz-pûş olmış o sidre-mânend

1336.Ya'ni kim gördi Resûlü's-sakaleyn
Eylemiş gayb gülistânını zeyn

1337.İki gîsû-yı siyâhı bi'z-zât
Degül illâ ki şeb-i Kadr ü Berât

1338.Yüzi pür-nûr idi san kim bedr ay
Lâ-cerem görmez o nûrı bed-rây

1339.Sâye-i Hak ruh-ı pâki hurşîd
Hâk-i pâyı güher-i bahr-ı ümîd

1340.Gülşen-i gaybda ol bedr-i tamâm
Eyledi serv-i revân gibi hırâm

1341.Harem-i hâsına olan mahrem
Ol hırâmı görüp olur hurrem

1342.Ol gül-i gülşen-i eltâf-ı İlâh
Goncaveş kıldı tebessüm nâgâh

1343.Görüp ol serv-i hırâmânı bedîd
Su gibi ayagına akdı mürîd

1344.'Aşk ile sürdi yüzin dergâhına
Yalvarup didi Habîbullâha

1345.Yâ Resûlü’s-sakaleyn eyle nazar
Dest-gîr ol baña kaldum ahkar

1346.Kaldum ayakda elüm tut şâhâ
Nazar it ‘ayn-ı şefâ‘atle baña

1347.Reh-nümâ-yı reh-i Mevlâsın sen
Enbiyâdan dahı a‘lâsın sen

1348.Şeyhümüz ‘aşk yolında nâgâh
Yol yitirmiş bugün olmış gümrâh

1349.Ol tamâm eylemiş eksüklügi sen
Aña rahm eyle bugün lutfuñdan

1350.Yâ şefî‘ü’l-ümem it şefkat aña
Şefkatüñden ol aña râh-nümâ

1351.Keremüñden sen aña yol göster
Senden ol pîr şefâ‘at ister

1352.Zulmet-i gamda çeker derd ü mihen
Nazar it şem‘-i hidâyetsin sen

1353.Mustafâ didi ki ey bende-i hâs
Kâmetüñ serv-i riyâz-ı ihlâs

1354.Himmetüñ Sidre-misâl oldı bülend
Bu vilâyetde saña yok mânend

1355.Sen aña himmet ile eyle nazar
Himmetüñ pençesi kühsârı yıkar

1356.Şeyhe kıl himmet-i ‘âlâ kim ol
Tevbe kılsun ola ol tevbe kabûl

1357.Dâmen-i pâkine düşdiyse gubâr
Dest-i himmetle sil anı ey yâr

1358.Tevbedür dâfi‘-i âlâm u mihen
Tevbe yur gerd-i gubârı dilden

1359.Eylese halk-ı cihân dürlü günâh
Yüzleri olsa o çirk ile siyâh

1360.Cümleye rahmet-i Hak vâfîdür
Katre-i bahr-ı kerem kâfîdür

1361.Kâfdan kâfa ger olsa isyân
Rahmetüñ katresi kâfîdür inan

1362.Mevc ura çün yem-i lutf-ı Mevlâ
Ne imiş hâr u has-ı cürm âyâ

1363.Zenbden tevbe idenler her gâh
Gûyiyâ itmediler hîç günâh

1364.Çün işitdi anı oldı pür-şevk
Kıldı hayrân anı ol lezzet-i zevk

1365.Virdi hâlet aña ol şevk-i ‘acîb
Hayrete saldı anı zevk-i garîb

1366.Bî-karâr oldı hem ol hâletden
Oldı hayrân o keyfiyyetden

1367.Ol ‘ibârât-ı fasîh ile mürîd
Buldı göñlinde ‘aceb şevk-i cedîd

1368.Kıldı ol şevk ile bir âh-ı bülend
Açuben gözini nergis-mânend

1369.‘Aşk ile şevk ile çün âh itdi
Yakdı ashâbını âgâh itdi

1370.Didi kim müjde ki Abdürrezzâk
Oldı makbûl-i Cenâb-ı Hallâk

1371.Tevbesin Tañrı anuñ kıldı kabûl
Lutf idüp aña şefî‘ oldı Resûl

1372.Oldılar çün bu haberden handân
Oldılar hep taraf-ı şeyhe revân

1373.Cürmümüz çokdur İlâhî her gâh
Her günâha iderüz her gün âh

1374.Sendedür çünki ‘atâ bizde hatâ
Tevbemüz eyle kabûl ey Mevlâ

1375.Rahmetüñle bizi mesrûr eyle
‘Ayn-ı ‘isyânumuzı kûr eyle

Şeyh -i San‘ân tevbe kıldugınuñ beyânıdur.

1376.Ey göñül gel berü hîç itme ‘inâd
Yine olduñ bu cihânda mû‘tâd

1377.‘Ayn-ı ‘isyânı güşâde kılduñ
Cürm ü tugyânı ziyâde kılduñ

1378.‘Acebâ nice olurdı hâlüñ
Ger urulsa yüzüñe âmâlüñ

1379.Dem-be-dem itdügüñ ol tîr-i du‘â
İrmese hîç nişâna aslâ

1380.İtmese Tañrı du‘ânı makbûl
Tîr-i bî-per gibi dönse girü ol

1381.‘Âsînüñ tevbesini ol Mevlâ
Hîç kabûl eylemese vâveylâ

1382.Cürm içün eylese ger ol Vehhâb
Bize dünyâda vü ‘ukbâda ‘azâb

1383.Dâ’imâ yagsa eger berf-i belâ
Serd-i dilber gibi olsa dünyâ

1384.Bitmese yirde nebâtât u bahâr
Virmese meyve-i ter hîç eşcâr

1385.Vaktidür târik-i ‘isyân olasın
İtdügüñ cürme peşîmân olasın

1386.Tevbe bil vâcib olurmış her gâh
Lîk yegdür idesin terk-i günâh

1387.Kalbüñ âyinesin ey bî-idrâk
Saykal-ı tevbe ile kıl yüri pâk

1388.Ol beşâretle mürîdân o zamân
Oldılar hep taraf-ı şeyhe revân

1389.Gördiler şeyh-i ‘azîzi nâgâh
Oldılar derd ü gamından âgâh

1390.Bî-karâr eylemiş ol yirde karâr
Vâdi-i gamda gezer vâlih ü zâr

1391.Şevkden âteşi sûzân olmış
‘Aşk esrârına hayrân olmış

1392.Bülbül-âsâ turup efgân eyler
Gül gibi çâk-ı girîbân eyler

1393.‘Aşk ile terk kıluban nâmûsı
Sımış idi o zamân nâkûsı

1394.Nakş-ı nâkûsı bozup hâk itmiş
Zeyn-i zünnârı çözüp çâk itmiş

1395.Çözmedin duhter-i tersâya kuşak
Şeyh zünnârını çözmiş el-hak

1396.Aña te'sîr kılup nâr-ı firâk
Bürnüsin âteşe kılmış ihrâk

1397.Zülf-mânend perîşân olmış
İtdügi cürme peşîmân olmış

1398.Ser-be-ser şabkasını kılmış çâk
Saçmış ol mihnet ile başına hâk

1399.Eylemiş başda külâhını helâk
Eylemiş câmelerin gül gibi çâk

1400.Cümle tersâlugını terk itmiş
Ters ü bîmi diline ter gitmiş

1401.Bedeni gussa-i küfr ile za'îf
Berk-i bârik gibi cismi nahîf

1402.Kahr-ı Kahhârdan olmış tersân
Cümle tersâlugın itmiş vîrân

1403.Küfrinüñ vârını vîrân itmiş
Şevkden çâk-ı girîbân itmiş

1404.Gördi ashâbını çün şeyh-i 'azîz
Şermden diledi kim kıla gürîz

1405.Hacletinden o 'azîzüñ fi'l-hâl
Yirlere düşdi yüzi sâye-misâl

1406.Derd ile dökdi gözinden yaş
Gürzveş topraga urdı baş

1407.Deli dîvâne olup hayretden
Yanmak isterdi hemân gayretden

1408.Tutuşup âteşe gamla fi'l-hâl
Eyledi 'arsa-i mihnetde cidâl

1409.Anda mahv olmış idi ser-tâ-ser
Hüner ü hikmet ü Kur'ân u haber

1410.Hâtırından kamu bir bir gitmiş
'Akl u sabrı gibi gitmiş yitmiş

1411.Kalmamış levh-i zamîrinde ‘ayân
Eser-i ‘ilm-i hadîs ü Kur’ân

1412.Küfr bârânı yumış mahv itmiş
Eseri kalmamış aslâ gitmiş

1413.Oldı mâlûmı girü cümle ‘ulûm
Dilde resm oldı rükûm-ı merkûm

1414.Yâdına geldi hadîs ü evrâd
Tut ki olmamış idi hergiz yâd

1415.Müntekış oldı girü levh-i dile
‘İlm-i kem gitmiş idi nekbet ile

1416.Maraz-ı cehl gidüp oldı esen
Oldı âsân aña her müşkil fen

1417.Tevbeler kıldı peşîmân oldı
Gözleri derd ile giryân oldı

1418.Secdeye koydı başın vâv-âsâ
Dir idi rikkat ile vâveylâ

1419.Şermden basmış idi anı ‘arak
Jâlelü bir gül idi ol yüzi ak

1420.Ne ‘arak cûşa gelüp bahr-ı kemâl
Câ-be-câ çekmiş idi dürr-i hısâl

1421.Hâl-i mâzîye kılup istikbâl
Yaşların döker idi ebr-misâl

1422.Gördiler şeyhde anlar ol ân
Şevk urur nûr-ı çerâg-ı îmân

1423.Didiler müjde ki ey şeyh-i ferîd
Gitdi zulmet yine togdı hurşîd

1424.Cûşa geldi yine deryâ-yı kabûl
Seni gark eyledi olduñ makbûl

1425.Ne gam itdüñse eger cürm ü hatâ
Fahr-i ‘âlem çü şefâ‘atçi ola

1426.Şefkati oldı Resûlullâhuñ
Mustafâ oldı şefâ‘at-h^{v}âhuñ

1427.Şükr kıl olduñ yâ şeyh-i ricâl
Zâhirâ mazhar-ı lutf-ı Müte'âl

1428.Aglama şimdi ne mâtem yiridür
Bil ki şükrâne-i 'âlem yiridür

1429.Minnet Allâha ki deryâ-yı günâh
Kurıdı lutf-ı Hudâ kıldı tebâh

1430.Aduñ olmışdur eyâ şeyh-i ferîd
Ma'siyet defteri içinde resîd

1431.İtdügüñ cürm ü günâhuñ yetdi
Kalem-i 'afv çekildi gitdi

1432.Gerd-i cürmüñ silinüp dâmenden
Gıll u gışşdan yine pâk olduñ sen

1433.Karayı ag iden ol Rabb-ı celîl
Cürmüñi kıldı sevâba tebdîl

1434.Kesret-i cürm ü hatâdan hakkâ
Oldı sîneñde bir âteş peydâ

1435.Cürmüñi yakdı ol âteşden hem
Cûşa geldi yem-i ihsân u kerem

1436.İdelüm kıssayı kütâh ü kalîl
Zülf-i dilber gibi neyler tatvîl

1437.Şeyh yârân ile yola gitdi
Hırkasın giydi güzel gusl itdi

1438.Eyledi itmek içün Hakka niyâz
Gel ırak gitmeyelim 'azm-i Hicâz

1439.Kûy-ı yârı kodı 'Abdürrezzâk
Eyledi Ka'be-i 'ulyâya yarak

1440.Ka'bedür merdüm-i çeşm-i 'âlem
Fi'l-mesel oldı mihekk-i âdem

1441.Kasr-ı firdevs gibi a'zâmdur
Nokta-i dâ'ire-i 'âlemdür

1442.Zemzemi 'aynı ile âb-ı hayât
Ka'be örtüsi misâl-i zulumât

1443.Ey göñül varmaga sa‘y eyle aña
Merve hakkı bulasın zevk ü safâ

1444.Gerçi kim ‘ömre safâdur varmak
Lîk varan varur altun olıcak

1445.Harem-i Ka‘bede yok hîç çenâr
Anda varmaz eli yufka nâ-çâr

1446.Muttasıl zemzeme de kalb-i selîm
Varmaga sa‘y ider Allâh Kerîm

1447.Kim bilür âhir o Rahmân u Ganî
Fakrdan kurtara nâgâh beni

1448.Eyleyem Ka‘beye şevk ile sefer
Eyleyem çehre-i maksûda nazar

Duhter-i tersâ rü’yâda mihr-i ‘âlem-ârâyı görüp şeydâ oldugıdur.

1449.‘Âşıka gerçi mükedderdür ‘aşk
Lîk ma‘şûka mü’esserdür ‘aşk

1450.Sâdık olsa kişinüñ ‘aşkı eger
Lâ-cerem dilberini ‘âşık ider

1451.Sanma ‘âşık bu kamu mahlûkı
‘Aşk odur ‘âşık ide ma‘şûkı

1452.‘Aşk-ı yâr arada bir vâsıtadur
‘Aşk-ı Mevlâya hemân râbıtadur

1453.Bir gice ol büt-i sîmîn-beden
Câme-h^{v}âbını idindi mesken

1454.H^{v}âbda dîdesinüñ şehbâzı
Evc-i gayba idicek pervâzı

1455.Gördi ol ‘âlemi gâyet tenhâ
İtdi pervâz orada bî-pervâ

1456.‘Âlem-i gaybda bûstân-ı hayâl
Gördi agaçlar ile mâl-a-mâl

1457.Bir dırahta konup ol bâz-ı siyâh
Kıldı her cânibe nâgâh nigâh

1458.Gördi ol demde ki hurşîd-i cihân
Yanına sâye gibi düşdi hemân

1459.Didi ey duhter-i ahter-peyker
'Akab-ı şeyhe düşüp eyle sefer

1460.Mezhebin tut yolına var hâk ol
'Âşık ol derdine düş gam-nâk ol

1461.Neces-i küfr ile olduñ murdâr
Seni pâk itsün o şeyhü'l-ebrâr

1462.Râhuña geldi aña hem-râh ol
Râgıb-ı dîn-i Habîbullâh ol

1463.Aña bu yolda sen olduñ rehzen
Girü sen ol aña hem-reh ey zen

1464.Ser-keş olduñ aña ey tâze nihâl
Yüri düş ayagına sâye-misâl

1465.Ser-keş olduñ ezel ey serv-i revân
Su gibi ayagına ak bu zamân

1466.Togrulukla seni ey serv-i revân
Togrusı sevdi o mergûb-ı zamân

1467.Togrulup sen dahı ey serv-i hırâm
Var anuñ hıdmetine eyle kıyâm

1468.Uyhudan çün ki uyandı duhter
Togdı hurşîd irişüp vakt-i seher

1469.Gördi kim sînesi olmış pür-nûr
Cân u dil toptolu şevk ile sürûr

1470.Seyr-i hurşîd ile pür-nûr olmış
Gayb esrârına mesrûr olmış

1471.Sînesi oldı ne hikmetdür bu
Lezzet-i pâk-i 'akîdeyle tolu

1472.Nûr-ı îmân ile oldı pür-şevk
Virdi hâlet aña ol lezzet ü zevk

1473.Göñline düşdi anuñ derd-i mehîb
Gurbete saldı anı 'aşk-ı garîb

1474.Bî-karâr oldı su gibi duhter
Eyledi mihnet ile 'azm-i sefer

1475.Cânına düşdi anuñ bir âteş
Çıkdı şevk ile meh-i tâbânveş

1476.Oldı ser-mest-i mey-i ‘aşk-ı ezel
Oldı hep ‘aklı vü fikri muhtel

1477.Dile el urdı dil elden gitdi
‘Aklını zülfi gibi dagıtdı

1478.Gördi cân gitmege oldı hâzır
Turdı cân ile çekişdi vâfir

1479.Ugradı bir işe kim hem-dem yok
İrdi bir meclise kim ‘âlem yok

1480.Nice iş ‘aşk işi kim müşkildür
Meclisi hod gam u derd ü dildür

1481.Kılmadı su gibi bir yirde karâr
Bilmedi nice olur âhir-kâr

1482.Düşdi bir vâdiye kim yol bilmez
Yâr olup kimse delâlet kılmaz

1483.Gitdi ol şîve vü ol nâz u hırâm
Gitdi hem sabr u karâr u ârâm

1484.Âh idüp câmesini çâk itdi
Gül iken pisterini hâk itdi

1485.Solmaga başladı ol verd-i tarî
Göz göre hasta olup dîdeleri

1486.Lebinüñ goncaları lâl oldı
Nâgehân aña ‘aceb hâl oldı

1487.Bedr iken oldı hilâl ol meh-rû
Taglara düşdi hemân ol âhû

1488.Turrası gibi perîşân oldı
Gözi giryân dili büryân oldı

1489.Aña kâr eyledi ‘aşk-ı ezelî
Ol gazâl okur idi bu gazeli

GAZEL

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1490.Esîr-i kayd-ı ‘aşkem mahbes-i hicrâna mahbûsem
Ne ‘ırzuñ mübtelâsı ne esîr-i nâm-ı nâmûsem

1491.Dili câm-ı mahabbet gıll u gışşdan pâk kılmışdur
Be-hakk-ı Hazret-i Râzık ne zerrâkem ne sâlûsem

1492.Vücûdum mahv ider âhir hevâ-yı ‘aşk u nâr-ı gam
Anuñçün dürlü feryâd itmede mânend-i kaknûsem

1493.Hasûd-ı lâ-yesûduñ baña bugzı bir zarar kılmaz
Murâdumdan ümîdüm kesmişem bir merd-i me’yûsem

1494.**Ziyâ’î**yem benüm nazm-ı bedî‘üm şevke bâ‘isdür
Muhibb-i bî-riyâyem derd-i bî-dermâna me’nûsem

Duhter-i ahter peyker-i ‘aşk ile ‘azm-i sefer eyledügidür.

1495.Ne mübârek sefer olur hakkâ
Anda kim ola rızâ-yı Mevlâ

1496.‘Aşk ile olsa hakîkatde sefer
‘Âşıkı menzîline vâsıl ider

1497.Bâb-ı dîn olsa eger erde sefer
Feth-i bâb eyler aña Rabb-ı beşer

1498.‘Aşk çün duhtere kıldı te’sîr
Şeyhi seyr itmege kıldı tedbîr

1499.Râh-ı ‘aşka didi niyyet kılayın
Ka‘bede şeyhi ziyâret kılayın

1500.Şeyh ezel gelmiş idi çünki baña
Bende varmak bi-tarîkü’l-ûlâ

1501.Bulanup cûş idüp ol şûh-ı zamân
Yola girdi nite kim seyl-i revân

1502.Yola girdi sefere eyledi meyl
Tıfl-ı dil oldı gam-ı ‘aşka tafel

1503.Şevk-i ‘aşk ile o zülf-i mergûl
Yaluñuz düşdi beyâbâna çü gûl

1504.Düşdi râh-ı gama ol ahsen-i nâs
‘Aşk ile itdi libâsını pelâs

1505.Ol tenük-pîrehen ü teng-kabâ
Gitdi bir bir yirine giydi ‘abâ

1506.Ten-i pâkine kabâ geldi kısa
Gün gibi giydi hemân sâde ‘abâ

1507.Yola düşdi nite kim berg-i hazân
Derd-nâk idi arardı dermân

1508.Başa hâl irdi gidüp ayak ayak
Oldı ol gül yarılup gark-ı ‘arak

1509.Dökerek yaşların ol mihr-i cihân
Yola düşdi nite kim ebr-i revân

1510.Evc-i behcetde ol ebrûsı kara
Ebr idi sürdi anı bâd-ı hevâ

1511.Yolda ol hûbı latîf itdi şitâb
Hûn-feşân oldı o mânend-i sehâb

1512.Katre katre teni üzre ‘arakı
Fi’l-mesel şebnem ile gül varakı

1513.Tut ki pehlûsı idi sîm tabak
Anda dür-dâne idi san ki ‘arak

1514.O perîden nola ger kaçsa şakî
İli sudur sanur idi ‘arakı

1515.Nâzük endâmını yakmışdı güneş
Suhte âşıkı idi ol mehveş

1516.Yüzini görmez iken gün hergiz
Yandı günden yüzi oldı ‘âciz

1517.Sakınurken saçını ‘anberden
Toza bulaşdı misâl-i dâmen

1518.Oldı ol zülf-i gubâr-âlûdı
Fi’l-mesel sûz-ı derûnuñ dûdı

1519.Tagda taşda gezer idi giryân
Ebrveş olmış idi ser-gerdân

1520.Bilmedi deşt-i belâda ol mâh
Kandedür kande gider Ka‘beye râh

1521.Bilmedi kande gider sahrâda
Âh idüp düşdi yire üftâde

1522.Hep taharrî ile ol mâh-ı cemâl
Kıbleye eyler idi istikbâl

1523.‘Âşık u ‘âciz ü ser-geşte vü zâr
İtdi bülbül gibi feryâd-ı hezâr

1524.Yüz yire koydı o gül-berg-i tarî
Çıkdı ammâ felege nâleleri

1525.Didi feryâd idüp ey Rabb-ı mu‘în
‘Âciz-i râh-ı belâda gam-gîn

1526.Râh-ı ‘aşkuñda olup dîvâne
Yürürin ‘avret iken merdâne

1527.Merd-i râhem ne kadar ‘avret isem
Sen delîl olmaz isen kande gidem

1528.Reh-nümâ ol baña ey Hâlik-i kevn
Ene ercû ebeden minke’l-avn

1529.Seyl-i kahruñ irişür ey Kahhâr
Hep harâb oldı dil ü sabr u karâr

1530.Yokdur eksüklügüme gerçi ‘aded
Senden umar dil-i bî-çâre meded

1531.Gerçi küstâhlık itdüm yâ Rab
Eylerüm lutfuñı ‘aşk ile taleb

1532.Olmış isem nola yâ Rab bî-dîn
‘Âşıkam dînüñe şimdi miskîn

1533.Eyledi çün ki münâcâtını ol
Hak onuñ hâcetini kıldı kabûl

Şeyh-i ricâl duhtere istikbâl idüp telkîn-i dîn-i güzîn eyledügidür.

1534.Yeme gam irse saña derd-i elîm
Kıl tevekkül yüri Allâh Kerîm

1535.Başuña gelse kazâdan bir hâl
Gam yime def‘ ider anı Müte‘âl

1536.Bâr-ı hicrâna tahammül eyle
Muttasıl Hakka tevekkül eyle

1537.Deşt-i mihnetde iken ol duhter
Sıdkıla Hakka tevekkül eyler

1538.Ol tevekkül berekâtında hemân
Derdine Hakdan irişdi dermân

1539.Duhterüñ hâlin idindi iz'ân
Ol dem ilhâm ile Şeyh-i San'ân

1540.Mülhem-i gayb didi rü'yâda
Duhterüñ hâlini ol sahrâda

1541.Şeyhe emr oldı ki ey şeyh-i ferîd
Kıldı ol mugbeçe İslâmı ümîd

1542.Ol ümîd ile koyup küfrini hep
Dîn içün çekmededür dürlü ta'ab

1543.Dîn içün oldı nasîb aña naseb
Mansıb-ı hüsnini terk eyledi hep

1544.Âşinâ-yı der-i Fettâh oldı
Bezm-i dîne dili Mısbâh oldı

1545.Râh-ı 'aşk oldı o mâha düşvâr
Var yetiş 'aşk ile râha düş var

1546.Büti terk itdi ol çeşmi şehbâz
Büt-i sîmînüñe var ol dem-sâz

1547.Çünki ol hâli tuyar şeyh-i ricâl
Bâd-âsâ yola düşdi fi'l-hâl

1548.Sû-yı mugbeçeye kıldukca şitâb
Sû-yı zann eyledi aña ashâb

1549.Gördiler çün ki mürîdân anı
Anlaruñ muztarib oldı cânı

1550.Didiler aña ne zahmetler idi
Geldügün bunda ne mihnetler idi

1551.Girü çün kim olacaksın tersâ
Yog idi tevbeñüñ aslı aslâ

1552.Sende neyler girü bu 'aşk u hevâ
Hîç kesmek dilemezsin kat'â

1553.Ne idi tevbe kılup bunca namâz
Ne idi girye kılup bunca niyâz

1554.Tama‘uñ ol saneme az eyle
Kendüñi gel bize dem-sâz eyle

1555.Duhterüñ hâlini ol şeyh-i be-nâm
Eyledi anlara bir bir i‘lâm

1556.Tuydılar çün bu müferrih haberi
Şevk ile toldı hemân sîneleri

1557.Şeyh ashâbı ile oldı revân
Geldiler anda ki ol mihr-i cihân

1558.‘Aşk ile pür-gam u pür-derd olmış
Derd ile beñzi solup zerd olmış

1559.Hâk-i râha bulaşup turraları
Topraga düşmiş o gül-berg-i tarî

1560.Ser-i zülfi gibi miskîn olmış
Mihnet-i ‘aşk ile gam-gîn olmış

1561.Pâ-bürehne turup ol serv-i revân
Gülşen-i derde salınmış ol ân

1562.Gül gibi câmelerin çâk itmiş
Kendüzin ‘aşk ile bî-bâk itmiş

1563.Mürdeveş hâk ile yeksân olmış
Kâküli gibi perîşân olmış

1564.Gördi çün şeyhini ol duhter-i ter
Şevkden yire düşer ‘aklı gider

1565.Gördi şeyh anı ki bî-hûş olmış
Dehşet-i ‘aşk ile medhûş olmış

1566.Lutf ile dizine aldı başını
Yüzine gözden akıtdı yaşını

1567.Duhterüñ gül yüzine bakdı hemân
Ebrveş yaşın akıtdı ol ân

1568.Nergisin açdı çün ol duhter-i ter
‘Âşıkuñ itdi vefâsına nazar

1569.Şeyhe yalvardı o şûh-ı tersâ
Düşdi ayagına dâmenâsâ

1570.Didi yüz lutfıla ey şeyh-i kebîr
Nâr-ı ‘aşkuñ baña kıldı te’sîr

1571.Perde ardında beni yakdı ‘aceb
Sensin ey şeyh-i gam ‘aşka sebeb

1572.Umarın derdüme senden dermân
Eyle lutf it baña ‘arz-ı îmân

1573.Hastayam kıl baña îmânı şifâ
Senden olur baña olursa devâ

1574.Sıhhatüm çün ki senden olur sahîh
‘Arz kıl sen baña îmânı sarîh

Duhter-i tersâ İslâma gelüp salâha meyl itdügidür.

1575.Şevk-i îmân ile olan mesrûr
Dil-i târîkini eyler pür-nûr

1576.Mahv ider zulmet-i kalbi mü’mîn
Nûr-ı îmândan uyarur mumın

1577.Şem‘-i îmân ile ider pür-nûr
Dil evin eyler o beytü’l-ma‘mûr

1578.Ka‘beye geldi o büt kıldı karâr
Vahdet-i vâhide itdi ikrâr

1579.Nûr ile kâleb-ı kalbi toldı
Dil ü cân ile müselmân oldı

1580.Hâsılı oldı salâha mâ’il
Hak söze cân ile oldı kâ’il

1581.Savm ile savma‘ada kıldı sükûn
Hareket itmedi ayruk bir gün

1582.İhtimâm eyledi dîninde tamâm
Dimedi ‘âciz olup savmı sıyam

1583.Gülşen-i dînde oldı dâ’im
Kaddinüñ servi salâta kâ’im

1584.Bî-riyâ oldı riyâzetde o mâh
Reh-nümâ oldı aña feyz-i İlâh

1585.Tâ‘ati aynını açdı o hümâ
Olmadı mâ’il-i mâl-i dünyâ

1586.Mâsiva'llâha nazar eylemedi
Râh-ı 'isyâna güzer eylemedi

1587.Togrılık eyler idi hemçü giyâ
Her murâdın yetürürdi Mevlâ

1588.Kâmetin itdi rukûında hilâl
Secdeler eyledi kühsâr-misâl

1589.Utanup Hazret-i Hakdan o melek
Ser-nigûn olmış idi hemçü felek

1590.Secdedür seri her kûhuñ çün
Tañ mı gün togsa başına her gün

1591.Eyledi serv-i sehî gibi kıyâm
Oldı ol lâyık-ı bâg-ı İslâm

1592.Kaddini çerh-i 'ibâdetde hilâl
Eyledi oldı 'ubûdiyyete dâl

1593.Pîr-i râki' gibi ol tâze civân
Sıdk ile niçe rükû' itdi 'ayân

1594.Yâ gibi kâmetini kıldı dü-tâ
İrdi andan hedefe tîr-i du'â

1595.Dâl idi devlete itdügi rükû'
'Âdeti idi huzû' ile huşû'

1596.Ger namâz içün okınsaydı ezân
Vaktine hâzır idi ol cânân

1597.Hâsılı hâsıl-ı 'ömrin o hümâ
Virmedi bâd-ı hevâya aslâ

1598.'Ameli tohmını itmezdi hebâ
Âhiret mezra'asıdur dünyâ

1599.Genc idi savmâ'anun künci aña
Yıkdı nefs ejderini bî-pervâ

1600.Kıbleye karşu kılurdı gûyâ
Çeşm ü müjgânı idi kıble-nümâ

1601.Nefsinüñ murgını ol eyledi sayd
Dâm-ı tesbîhi aña eyledi kayd

1602.Oldı tesbîhi anuñ dâne vü dâm
Nefsinüñ murgını avlardı müdâm

1603.Bulınur şimdi nice ehl-i riyâ
Hırka giymiş nite kim kaplubaga

1604.Emrini tutmaz olur Mevlânuñ
Zâhiri bâtınına uymaz anuñ

1605.İhtirâz eyle hatâ ehlinden
Nefret it cümle riyâ ehlinden

1606.Gice gündüz yüri ol tâ‘atde
Bulmaya tâ ki ecel gafletde

1607.Ey olan cümle ‘ibâda ma‘bûd
Ey viren bendelerine maksûd

1608.Kâhil itme beni zühd ü ‘amele
İdeyin savm u salâta ‘acele

Vefât-ı Duhter

1609.H^{v}âb-ı gafletden eyâ dîde-i ter
Uyanup eyle bu dünyâya nazar

1610.Gör ne vech ile geçer hâl-i cihân
Hep sefer ehlidürür pîr ü civân

1611.Âsiyâb oldı sanasın bu cihân
Dânedür aña vücûd-ı insân

1612.İtdi çok şâh-ı cihân-gîrüñ ecel
Tahtına tahta-i tâbûtı bedel

1613.Nâ-gehân seyl-i ecel irse eger
Lâ-cerem ocaguña ol su koyar

1614.Olma dünyâ-yı denîye magrûr
Cânı eyler bedenüñden çün dûr

1615.Anadan togan ola ger şehbâz
Rûhı şâhin gibi eyler pervâz

1616.Virilür âdeme bir ‘ömr-i fenâ
Mahv olur ol nite kim berf-i şitâ

1617.Virilen âdeme bu ‘ömr-i kalîl
Tîz geçer nite ki seylâb-ı sebîl

1618.Fi’l-mesel köpriye beñzer dünyâ
Anı geçmekdedürür ehl-i fenâ

1619.Bî-vefâ dilbere beñzer ‘âlem
Zerre mihr ummasun andan âdem

1620.Bakma bu zînetine dünyânuñ
Cân ile mâ’ili ol ‘ukbânuñ

1621.Zen gibi Zâl-ı cihân olmaga zeyn
Ne vücûdı ola beyne’l-‘ademeyn

1622.Girüben çıkmagiçün san ki hemân
İki kapulı bir ev oldı cihân

1623.Ey göñül ol demi gel yâd eyle
Âşinâ ol baña feryâd eyle

1624.Ki senüñ hâk-i siyâh ola yirüñ
İrmeye nesneye aslâ nazaruñ

1625.Gözlerüñ kûr ola nergis gibi hem
Sende bu cümle vücûd ola ‘adem

1626.Yuyasın lezzet-i dünyâdan elüñ
İre cellâd gibi tîz ecelüñ

1627.Dest ü pâ tutmaya ol dem aslâ
Olmaya bir kişi yardımcı saña

1628.Kimse kurtarmaya ‘Azrâ’ilden
Kara toprakda tutasın mesken

1629.Üstüñe konsa mekesler bî-had
Birini sürmege olmaya meded

1630.Âh kim ‘âkıbet işbu ‘âlem
Olısar ‘ömr-i fenâ gibi ‘adem

1631.‘Âlemüñ âhiridür çünki elem
Gırre olmak ne revâdur âdem

1632.Çünki gerdûnuñ olur âhiri dûn
Tañ mı meyl iden aña olsa zebûn

1633.Olma gel mâ’il-i mâl-ı dünyâ
Rahmeti zahmet olur balı belâ

1634.Yok durur mihr ü vefâ zevk ü safâ
İşbu dünyâ-yı denîde aslâ

1635.‘Âlem içre ne ki vardur zî-rûh
‘Âkıbet olsa gerekdür bî-rûh

1636.Bir gün ol duhter-i pâkize-beden
Söyledi şeyhe gam-ı ‘aşkdan

1637.Didi ‘aşk itdi beni bî-tâkat
Cânuma geçdi belâ-yı firkat

1638.Hâkdândan dilerin rıhlet idem
‘Aşk ile menzil-i ‘ukbâya gidem

1639.‘Ârız oldı baña ‘aşkıla sudâ‘
Sen esen kal iderin saña vedâ‘

1640.Saña budur sözüm evvel âhir
İtmişüm saña cefâ-yı vâfir

1641.Olmışum ‘âciz ü miskîn ü gedâ
‘Afv kıl cürmümi hasm olma baña

1642.Bu sözi söyleyüp ol şâh-ı kerîm
Eyledi rûh-ı şerîfin teslîm

1643.Söyler iken bunı ol serv-i revân
Cânı cânâna nisâr itdi hemân

1644.Eyleyüp rahmet-i Rahmânı ümîd
Oldı ol şâhid-i mûgbeçe şehîd

1645.İşidüp öldügini mü’mînler
“Rahmetu’llâhu ‘aleyhâ ” didiler

1646.Nola cân virse gam ile o melek
Rüstem-i Zâla kıyar zâl-ı felek

1647.Genc-i sîm idi türâba girdi
Âfitâb idi sehâba girdi

1648.Oldı ol nite ki genc-i Kârûn
Kara topraguñ içinde medfûn

1649.Cûy-ı sahrâ-yı mecâz idi o yâr
Kıldı deryâ-yı hakîkatde karâr

1650.Böyledür mahrem-i ‘aşkuñ hâli
Cân revân itmeden olmaz hâlî

1651.Mâ’il olma bu cihâna ey dil
‘Âkıl iseñ sakın olma gâfil

1652.Nice başını yüce tutucı şâh
Oldı bâlîni anuñ seng-i siyâh

1653.Dâr-ı dünyâda olan yüce kıbâb
Tîz yıkılur nite kim suda habâb

1654.Gül solar berg üzilür serv düşer
Bülbülüñ ‘ömri figân ile geçer

1655.Yokdur enhâr u ‘uyûnında bekâ
Her biri dâl-ı ‘ademdür gûyâ

1656.Zâl-ı dünyâda hîç olur mı cemâl
Cümleten zeynini gör bi’l-icmâl

1657.Şehlerün olmada vîrân bahtı
Oldı berbâd Süleymân tahtı

1658.Bir misâfir evidür bu dünyâ
Her konan göçse gerekdür zîrâ

1659.Hubb-ı dünyâyı gider ey Mevlâ
Tama‘um ‘aybını kıl nâ-bînâ

1660.Koma göñlümde keder zerre kadar
Jeng-i mir’ât-i dil-i pâki gider

Hâtime-i Kitâb

1661.Minnet Allâha ki bu nazm-ı kelâm
Nice eksüklüg ile oldı tamâm

1662.Mevsim-i gülde bu evrâk-ı sefîd
‘Avn-i Mevlâ ile oldı tesvîd

1663.Rûmilinde bu güzel bahr-ı revân
Akdeñizdür ki gelüp akdı hemân

1664.Geldi cûş itdi bu deryâ-yı kemâl
Dizilen satırlar emvâc-misâl

1665.Nûnlar keştî-i bahre beñzer
Mîmlerdür dehen-i tob meger

1666.San geminüñ diregidür her elif
Lâmlar lengeridür ey ‘ârif

1667.İki cânibde görenler harekât
Her varak yelkene beñzer bi'z-zât

1668.Ser-nigûn kâflarıdur gavvâs
Fi'l-mesel noktaları gevher-i hâs

1669.Seferi fâ'idelü deryâdur
Menfa 'ât bunda güzel ma'nâdur

1670.Bir güzel gülşene beñzer dahı bu
Oldı ma'nâsı bunun hoşça kohu

1671.Safhanuñ orta yirinde cedvel
Oldı gülşende akan cûya misâl

1672.Harekât oldı çemen-zâr aña
Noktalar jâleye beñzer meselâ

1673.Lâmlar anda benefşe-mânend
Her elif 'aynı ile serv-i bülend

1674.Neyşekerdür meselâ sürh yiri
Kıssanuñ lezzeti anuñ şekeri

1675.Hâları mîmleri gonca-misâl
Râları egri biten tâze nihâl

1676.Dâlları anda dırahtuñ dalı
Ki göñül meyve-i terden hâlî

1677.Okudukça virür insâna sürûr
Gülşeni seyr iden olur mesrûr

1678.Añlayan 'ârifedür bu temsîl
Oldı gûyâ ki gülistân-ı Halîl

1679.Görse bir muhrik edâyı câhil
Nâr-ı Nemrûd sanur ve'l-hâsıl

1680.Bir demirci buna kılsaydı nazar
Sanur ol noktaları cümle şerer

1681.Bir semerciye görünse bu sutûr
Elifin cümle çuvâldûz sanur

1682.Neylesün san'âtıdur ol ebter
Gözini sivri çuvâldûza diker

1683.Baksa çûbân eger nâgeh aña
Sanur anuñ elifin cümle ‘asâ

1684.Çiftçi eylese ammâ nazarı
Hep orakdur sanur ol cîmleri

1685.Çiftdür beyte vü yazıya ova
Yâ İlâhî ne belâdur bu belâ

1686.Boyacı olsa bu nazma nâzır
Gök çivitle k ara boyadur dir

1687.Bil ki hatt itmedüginden zâhir
Bu ne çiftüm ne oragumdur dir

1688.Bu kitâbı göre debbâg eger
Hattına bakmaz olur cilde bakar

1689.Saht olur diñle ol câhil neyler
Sahtiyânına bakar dahl eyler

1690.Lâ-cerem seyr ide ger bir tâcir
‘Add ider harc-ı kitâbı acır

1691.Cilde başmakcı iderse nazarı
Dir ki bir başmak olurdı bu deri

1692.Beytinüñ görse harfin dülger
Sanur o rahtı anı ol ebter

1693.Sînini destere sanur bed-kâr
Lâmelif görse sanur bir pergâr

1694.Akdan karayı fark eylemeyen
Dil uzadur buna hemçü sûsen

KIT‘A
Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

1695.Dil uzatsa ‘aceb mi sûsen-vâr
Tab‘-ı rûşen-nihâda münkirler

1696.Tâb-ı hûrşîd-i ‘âleme ne ziyân
Aña inkâr iderse şeb-pere ger

1697.Ger müzemmem dir ise müşrikler
Zât-ı pâk-i Muhammede ne zarar

1698.‘Âşık-ı nükte-şinâs alsa ele
Anı teşbîh kılur bir güzele

1699.Dilberümdür bu kitâb-ı dil-cû
Hâsılı hâsıl-ı ‘ömrümdür bu

1700.Eyleyen gizlü nikâtın iz‘ân
İtdi dîdâr-ı şerîfin seyrân

1701.Togrusı dir elifidür kâmet
Lâmlar anda ser-i zülf-sıfat

1702.Elifi kâmet-i dildâr-misâl
Noktası ‘ârız-ı dilberdeki hâl

1703.Kâkül-i dilbere beñzer her cîm
Dehen-i dilbere gûyâ her mîm

1704.Sâdı ‘aynıyla anuñ dîde-i yâr
Nûn ile râları ebrû-yı nigâr

1705.Sînler anda nite kim dendân
Şübhe yok mîm dehân-ı cânân

1706.Yeñiden oldı çü hattı imlâ
Dilber-i nev-hatta beñzer meselâ

1707.Noktalar benlere beñzer gûyâ
Vuslat-ı yâr o ra‘nâ ma‘nâ

1708.Dest-i nâdâna düşerse hayfâ
Bilmeyüp kadrini gadr eyler aña

1709.Döker üstüne mürekkeb yer yer
Çok yerin yüzi gibi kara ider

1710.Yaz güni koynına koyar dirler
Seyl basmış çemen-i bâga döner

1711.Yañlış eyler anı ef‘âli gibi
Pür-hatâ defter-i a‘mâli gibi

1712.Ca-be-câ anda kazındılar olur
Çemen-i bâgda gûyâ ki kubûr

1713.Kazar anı nice evrâkı deler
Bâgda çâh-ı cehennem mi kazar

1714.Kâğıdı şöyle deler baksa aña
Delinür bagrı görince zurefâ

1715.Fazlı izhâr ideyin diyü okur
El yakışmaz dili   dönmez olur

1716.Haberi yok ider izhâr-ı fuzûl
Okuyup yazdıgı hep nâ-ma'kûl

1717.Rahm idüp eyleseñ aña telkîn
Saña ölince ider kibr ile kîn

1718.Dir niçün cehlümi ifşâ kılduñ
Halk içinde beni rüsvâ kılduñ

1719.Bâb-ı dîn öğredeyin dirseñ eger
Biñ bezer nefret ider 'âr eyler

1720.Hâsılı başladım işe itdüm
Mesnevîyoluna tenhâ gitdüm

1721.'Âkıbet geldi zuhûra bu kelâm
Nice eksiklük ile oldı tamâm

1722.Ehl-i dilden budur ammâ ki ricâ
Eyleye rûh-ı **Ziyâ'î**ye du'â

1723.Bunı nazm eyledüginden el-hak
Garazı hayır du'âdur ancâk

1724.Didi târîh bu evrâka gedâ
Resmehâ temme bi'avni'l-Mevlâ
(991)

1725.Bir dahî eyledi mülhem ilhâm
Nazm-ı şîrînüme târîh-i nizâm
(991)